

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
EDUKOLOGIJOS INSTITUTAS

Tarpkultūrinio ugdymo ir tarpininkavimo studijų programa

VLADAS VAIDŽIULIS

DALYVAVIMAS SUBKULTŪROSE KAIP ALTERNATYVUS
UGDYMAS(IS) IR VERTYBINIŲ NUOSTATŲ FORMAVIMAS(IS):
BAIKERIŲ SUBKULTŪROS ATVEJIS

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas: dr. Modestas Grigaliūnas

Šiauliai, 2019

Parengto baigiamojo bakalauro / pedagoginių studijų / magistro darbo savarankiškumo patvirtinimas

Patvirtinu, kad įteikiamas baigiamasis bakalauro / pedagoginių studijų / magistro darbas

.....
.....yra:

1. Atliktas savarankiškai ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose.
2. Nebuvo naudotas kitame universitete / institute Lietuvoje ir užsienyje.
3. Nėra medžiagos iš kitų autorių darbų, jeigu jie nėra nurodyti darbe.
4. Pateiktas visas panaudotos literatūros sąrašas.

.....
Vardas, pavardė

.....
Parašas

TURINYS

	SANTRAUKA	4
	SUMMARY	5
	ĮVADAS	6
1.	ALTERNATYVUS UGDYMAS(IS) KAIP VERTYBINIŲ NUOSTATŲ FORMAVIMO(IS) TEORINIS PAGRINDIMAS	10
1.1.	Suaugusiųjų ugdymo(si) galimybių teisiniai aspektai	10
1.2.	Alternatyvaus ugdymo(si) sąvokos apibrėžtis, esminiai bruožai	14
1.2.1.	Alternatyvus suaugusiųjų ugdymas(is) skirtingų formų kontekste	16
1.3.	Alternatyvus ugdymas(is) – asmenybės saviraišką sąlygojantys veiksniai	17
1.4.	Alternatyvus ugdymas(is) – novatoriškas požiūris į vertybinį ugdymą(si)	20
2.	SUBKULTŪROS TEORINIO UGDYMO(SI) PERSPEKTYVŲ APŽVALGA	24
2.1.	Subkultūros samprata	24
2.2.	Subkultūrų įvairovė ir esminiai bruožai	27
2.3.	Subkultūros ugdomoji vertė	29
2.4.	Baikerių subkultūros raiška istorijos kontekste	31
2.5.	Baikerių subkultūra kaip alternatyvus vertybinių nuostatų ugdymas(is)	33
3.	BAIKERIŲ SUBKULTŪROS KAIP ALTERNATYVIOS UGDYMO(SI) FORMOS VERTYBIŲ SISTEMOS ATSKLEIDIMO TYRIMO METODOLOGIJA, REZULTATAI IR ANALIZĖ	35
3.1.	Empirinio tyrimo etapai ir metodologija	35
3.2.	Tyrimo imtis ir organizavimas	36
3.3.	Baikerių subkultūros esminiai bruožai: sąvokos atskleidimas, išvaizda, savybės tyrimo kontekste.....	39
3.4.	Baikerių subkultūros saviraiškos bei vertybinių nuostatų atskleidimas	58
3.5.	Baikerių subkultūros ugdomoji vertė	60
	DISKUSIJA	66
	IŠVADOS	67
	LITERATŪRA	69
	PRIEDAI	76

SANTRAUKA

Vladas Vaidžiulis. **DALYVAVIMAS SUBKULTŪROSE KAIP ALTERNATYVUS UGDYMAS(IS) IR VERTYBINIŲ NUOSTATŲ FORMAVIMAS(IS): BAIKERIŲ SUBKULTŪROS ATVEJIS.** Tarpkultūrinio ugdymo ir tarpinininkavimo studijų programos magistro baigiamasis/mokslinis darbas; vadovas Dr. M. Grigaliūnas; Šiaulių universitetas, Edukologijos institutas – Šiauliai, 2019. – 75.

Siekiant kuo sklandesnio ir sėkmingesnio individo įsiliejimo į visuomenę, itin svarbus yra ugdymo(si) poreikių aspektas. Formalus švietimas dėl įvairiausių priežasčių pilnai neatliepia visuomenės keliamų tikslų. Valstybinėje švietimo 2013-2022 metų strategijoje teigiama, kad „Lietuva yra nemažai pasiekusi švietimo prieinamumo srityje.“ Tačiau, pripažįstama, jog pagal įtraukties į suaugusiųjų mokymosi visą gyvenimą lygį – atsiliekama. Kadangi „mokymasis yra užimtumo, ekonominės sėkmės ir visaverčio bendruomeniškumo esmė“ (*Savišvietos ir neformaliuoju būdu įgytų kompetencijų pripažinimas*, 2016, p. 1), yra būtina švietimo formų įvairovė. Teorijoje ir mokslinėje literatūroje pripažįstama, kad žmogus, dalyvaudamas visuomenės gyvenime individualiai ar grupėse, ugdomi pats. Tam tikras vaidmuo tenka ir savaiminiam mokymuisi, savišvietai arba informaliajam ugdymui(si). Šis magistrinis darbas aktualus, nes parodo, kad žmogaus tapsmas vyksta ne tik dalyvaujant formaliose švietimo sistemose, bet ir kitoje veikloje, pvz.: subkultūrose.

Tyrimo problema – kaip dalyvavimas baikerių subkultūroje atliepia asmens tapsmo poreikius ir prisideda prie jo ugdymo(si) ir vertybinių nuostatų formavimo(si). Tyrimo objektas – asmens ugdymo(si) dalyvaujant baikerių subkultūroje perspektyva. Tikslas – nustatyti baikerių subkultūros ugdomąją intenciją bei identifikuoti, kaip dalyvavimas šioje subkultūroje veikia asmens vertybines nuostatas. Darbe pasirinkta kokybinio tyrimo strategija, taikyti kokybiniai metodai: pusiau struktūruotas interviu – atliktas 13 baikerių subkultūros dalyvių nuomonės tyrimas ir dokumentų analizė (angl. *content*) – atlikta 9, tiesiogiai su baikerizmu susijusių, šaltinių turinio analizė.

Išanalizavus duomenis, paaiškėjo, kad alternatyvus ugdymas(is) yra daugialypis reiškinys, neturintis savo sistemos, bet galintis papildyti tradicines ugdymo(si) formas. Pastebėta, kad nors subkultūra yra kaip savitas pasipriešinimas vyraujančiai kultūrai, su tam tikru negatyviu atspindžiu, bet dalyvavimas jose turi teigiamą ugdymo(si) potencialą. Atlikus empirinių duomenų analizę, nustatyta, kad tirtame baikerių subkultūros atvejuje vyksta įvairialypis ugdymo(si) procesas, kuris yra paremtas informaliaja ugdymo(si) forma bei prisideda prie subkultūros dalyvio tapsmo. Paaiškėjo, kad šiam procesui įtaką daro tiek vidiniai, tiek išoriniai veiksniai. Taip pat ir paties dalyvio įsitraukimo į baikerių subkultūrą motyvai, vertybinės nuostatos.

SUMMARY

Vladas Vaidžiulis. **PARTICIPATION IN SUBCULTURES AS AN ALTERNATIVE EDUCATION AND A FORMATION OF VALUES: THE CASE OF THE BIKER'S SUBCULTURE.** Final Master's Thesis of the subculture education and mediation studies, Supervisor Dr. M. Grigaliūnas; Šiauliai University, Educology institute - Šiauliai, 2019 – 75.

To achieve the smoothest and the most successful individual assimilation into our society, it is very important to pay the highest attention to educational needs. There are lots of negative reasons why this kind of formal education can't fully function to the set society standards. The educational state strategy of the year 2013 - 2022 mentions, that "Lithuania has already achieved a lot in giving people a possibility of different types of education." Otherwise, it is well known, that there is a backwardness in adults lifetime involvement in education. Whereas "education is the most important point of employment, economic successes and all-round commonality" (Self-education and informal way to gain recognition of acquired competences, 2016, p. 1), it's a must based on different educational forms. In theory and science literature it is recognised, that a person, who partakes in the life of society individually or in a group is more likely to educate himself. A certain role bears in self-contained education, self-education or informal studying. This Master's Thesis job is relevant, because it shows, that the personal transformation happens not only while being in formal education systems, but also while doing other activities like being in subcultures.

The study problem - how does being in a biker subculture affect personal needs and adds up to his/her education and the development of their values. The study object - the perspective of a person who is in a biker subculture. The goal - to find out the bikers' subcultures educational intensity as well as identify, how participation in this subculture affects the person's values. For this study, qualitative research strategy and methods have been chosen: semi-structured interviews - 13 bikers have been questioned and a documental analysis has been done (*content*) - an in depth analysis of 9 sources of biker aspects.

After further analysis of the data, it turned out, that alternative education is multifaceted phenomenon, which doesn't have it's own system, but is capable of adding to traditional education forms. It was noticed, that even though the subculture is like a peculiar resentment against the dominant culture, with a certain negative aspect, but being a part of them has a positive potential. After the empirical data analysis, we can conclude, that in the bikers subculture a multifaceted education takes place is and it is based on an informal education form, moreover adds up to subculture's participants change.

It turned out, that in this process one of the most important roles come to an internal and external factors. By the way, biker's motives and value provisions play a very important role by themselves, too.

IVADAS

Tyrimo aktualumas ir problema. Svarbiausia vertybė ateičiai – nuolatinio mokymosi poreikis (*Savišvietos ir neformaliuoju būdu įgytų kompetencijų pripažinimas*, 2016). Spartėjantis gyvenimo tempas, socialinių procesų kaita, kelia vis naujus individų ar visuomenės grupių tikslus, lūkesčius. Siekiant kuo sklandesnio ir sėkmingesnio individo įsiliejimo į visuomenę, itin svarbus yra ugdymo bei ugdymosi poreikių aspektas. Formalus švietimas dėl įvairiausių priežasčių pilnai neatliepia visuomenės keliamų tikslų. Kadangi „*mokymasis yra užimtumo, ekonominės sėkmės ir visaverčio bendruomeniškumo esmė*“ („Savišvietos ir neformaliuoju būdu įgytų kompetencijų pripažinimas“, 2016, p. 1), yra būtina švietimo formų įvairovė. Valstybinėje švietimo 2013-2022 metų strategijoje teigiama, kad „Lietuva yra nemažai pasiekusi švietimo prieinamumo srityje“ (p. 23). Tačiau, pripažįstama, jog pagal įtraukties į suaugusiųjų mokymosi visą gyvenimą lygį – atsiliekama. Taip pat, teigiama, kad vien formalus ugdymo turinys nesuteikia pakankamai galimybių asmens raiškai socialinės integracijos, konkurencingumo, pilietiškumo ir asmeninio tobulėjimo sferose.

Kalbant apie švietimo formų poreikį ir pasirinkimą, suaugęs žmogus turi galimybę tęsti mokymosi procesą ne tik formaliajame, neformaliajame švietime (Aleknaitė-Bieliauskienė, 2009), nes tam tikras vaidmuo tenka ir savaiminiam mokymuisi arba savišvietai. Pabrėžtina, jog šiame darbe sąvokos savaiminis mokymasis, savišvieta, informalusis ugdymas bus vartojamos sinonimiškai ir apibendrinta sąvoka – informalus ugdymas(is). Alternatyviuoju ugdymu(si) darbe vadinama individo savarankiškai pasirinkta socializacijos ir tapsmo forma, savo turiniu ir veikimo būdu iš esmės besiskirianti nuo formaliojo ugdymo sistemų ir tiesiogiai susieta su laisvalaikio ir pomėgių aplinka. Teorijoje ir mokslinėje literatūroje pripažįstama, kad žmogus, dalyvaudamas visuomenės gyvenime ugdomi pats. Šį reiškinį nagrinėjantys mokslininkai, turi skirtingas sampratas ir nevienodai apibrėžia pačią savaiminio mokymosi sąvoką. S. Livingstone (1999) samprata atsiriboja nuo mokymo(si) proceso, V. McGivney (1999) – žinių poreikis kyla ką nors darant, praktiškai veikiant: klausant, stebint ir sąveikaujant su kitais, R. Alonderienė (2009) – kiekvieną dieną vykstantis procesas, kurio metu asmuo įgyja kompetencijas, G. Arbutavičius (2009) – mokymasis vyksta natūraliai, nuolat per patyrimą, neįteisintas, siejasi su darbu, šeima, laisvalaikiu ir t.t. (cit. Žydžiūnaitė, Lepaitė, Cibulskas ir kt., 2012). Vis dėl to, sutinkama, kad tai yra kasdienis ar nuolatinis vyksmas. Be to, tokios formos mokymo(si) galimybė ir legitimumas mokslininkų iš esmės yra pripažįstamas.

Taip pat, kai kurie mokslininkai (Fokienė, 2007; Bjornavold, 2000) pabrėžia, kad nors ir būdamas formaliojo mokymo(si) šešėlyje, sistemiškai naudojamas savaiminis mokymasis, kartu

su neformalioju orientuotas į individualius poreikius bei gali atlikti svarbų vaidmenį (cit. Žydžiūnaitė, Lepaitė, Cibulskas ir kt., 2012). Galima teigti, kad šalia formaliojo švietimo, vis didesnę reikšmę įgauna per kitokią patirtį (pvz.: neformaliąją, informaliąją) įgytos žinios, gebėjimai ir įgūdžiai. Tokiu atveju, svarbūs tampa įvairūs kursai, savanoriška, visuomenei naudinga veikla, netgi laisvalaikis, buvimas šeimoje, naršymas žiniatinkliuose (*Savišvietos ir neformalioju būdu įgytų kompetencijų pripažinimas*, 2016) ir kitokia kasdienė, individuali veikla ar veikimas grupėje.

Šis magistrinis darbas aktualus, nes parodo, kad žmogaus tapsmas vyksta ne tik dalyvaujant formaliose švietimo sistemose. Remiantis teorine ir moksline literatūra, galima apibendrintai teigti, kad individo tapsmo poreikį patenkina ir įvairūs neformalaus ugdymo(si) būdai, savaiminis mokymas(is), kitokios patirtys bei įvairi kasdieninė veikla, nors pats asmuo gali to nepripažinti ir nesuvokti (*Užimtumo formos ir perkvalifikavimo galimybės vyresniame amžiuje*, 2014). Vadinasi, galima alternatyva. Kaip viena iš tokių informalaus ugdymo(si) patirčių yra šiame darbe tiriama baikerių subkultūra.

Taigi, švietimo formų įvairovė Lietuvoje ne tik siektina, bet, kaip pastebima ir teigiama – egzistuoja, todėl šiandien matoma spalvinga teisiškai nereglamentuota visuomenės grupių raiška. Ji būdama spalvinga gali būti traktuojama kaip naujai visuomenėje besiformuojančių subkultūrų raiška. Subkultūros Lietuvoje daugiausiai tyrinėjamos kultūriniame kontekste: E. Ramanauskaitė (2004), G. Mažeikis (1999), M. Radušis (2008), Ž. Viteikatė (2003), psichologiniuose: R. Kaffemanas, D. Gerulaitis (2001), edukologiniuose tyrimuose rašė R. Šėmelytė (2009), A. Juodaitytė (2002), R. Šatūnienė (2009), užsienio mokslininkai tyrinėję subkultūros fenomeną – E. Goffmann (2000), T. Lawson (2000), J. Davidow (1991), M. Reed Kemp (1989) ir kt. Tačiau koks pasirinktos baikerių subkultūros, kaip atliekančios ugdomąją funkciją, poveikis suaugusiam subkultūros dalyviui, Lietuvos mokslinių studijų kontekste dar nėra išsamiai ir detalizuotai atskleista.

Tyrimo objektas. Asmens ugdymo(si) dalyvaujant baikerių subkultūroje perspektyva.

Tyrimo problema. Kaip dalyvavimas baikerių subkultūroje atliepia asmens tapsmo poreikius ir prisideda prie jo ugdymo(si) bei vertybinių nuostatų formavimo(si).

Ginamieji teiginiai:

1. Dalyvavimas subkultūroje yra informalaus ugdymo(si) forma, kuri tam tikru būdu prisideda prie individo vertybių formavimo(si) ir asmenybės tapsmo.
2. Buvimas baikerių subkultūros nariu atlieka socializacijos ir ugdymo(si) funkciją, tai yra asmenybė geba tikslingai ir sėkmingai panaudoti jos elementus saviraiškai bei savirealizacijai.

Tyrimo tikslas – nustatyti baikerių subkultūros ugdomąją intenciją bei identifikuoti, kaip dalyvavimas šioje subkultūroje veikia asmens vertybines nuostatas.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti alternatyvaus ugdymo(si) apibrėžtis, privalumus, trūkumus bei kitus esminius bruožus teoriniame moksliniame kontekste.
2. Apibrėžti subkultūros sampratą, svarbiausius subkultūrų bruožus bei ugdymo(si) dalyvaujant subkultūrose potencialą.
3. Nustatyti, kaip dalyvavimas baikerių subkultūroje prisideda prie žmogaus tapsmo.
4. Nustatyti, kaip baikerių subkultūroje formuojasi dalyvio vertybinės nuostatos.
5. Atskleisti baikerių subkultūrą informalaus ugdymosi perspektyvoje.

Tyrimo metodologija. Šiame darbe tiriamas suaugusio žmogaus ugdymo(si) potencialas baikerių subkultūroje, kaip atskirame kultūriniame vienetė, todėl iš dalies remiamsi Filosofine etnografija (W. Feinberg, 2006). Taip pat, kadangi darbe atskleidžiamas suaugusio žmogaus ugdymo(si) potencialas, iš dalies remiamasi Humanistine mokymosi teorija, kuri grindžiama pedagogikos ir psichologijos principais (A. Maslow, 2006. C. R. Rogers, 1961). Papildomas taikomų metodų aprašymas ir pagrindimas aprašytas šio darbo 3-ajame skyriuje. Atsižvelgiant į šias teorijas ir siekiant užsibrėžtų tikslų darbe, pasirinkta kokybinio tyrimo strategija. Kokybinio tyrimo metodai: interviu (pusiau struktūruoto interviu tipas) ir dokumentų analizė (turinio (angl. *content*) kokybinė analizė). Kokybiniam tyrimui remiamasi A. Bryman (2008): dominuoja indukcinė logika, laikomasi interpretatyvinės pozicijos ir konstrukcionistinio (angl. *constructionist*) požiūrio (cit. Gaižauskaitė, Valavičienė, 2016).

Tyrimo metodai:

Teoriniai. Atlikta mokslinės literatūros, mokslinių publikacijų analizė, lyginimas, sisteminimas ir apibendrinimas. Šiuo metodu nagrinėjama subkultūrų samprata, švietimo įvairovė ir jos samprata, alternatyvaus ugdymo(si) apibrėžtis, privalumai, trūkumai bei kiti esminiai bruožai.

Empiriniai.

- Pusiau struktūruotu interviu atliktas baikerių subkultūros dalyvių nuomonės tyrimas. Šiuo metodu atskleidžiama tyrimo dalyvių vertybinės nuostatos ir požiūris į ugdymą(si) baikerių subkultūroje;
- Dokumentų analizė. Atlikta straipsnių, forumų ir kitos informacijos analizė, pateikta *biker.lt* ir kituose tinklapiuose, pokalbių svetainėse. Tuo buvo siekiama analizuoti baikerių subkultūros viešai deklaruojamą nuomonę, požiūrį, vertybes.

Tyrimo imtis ir organizavimas: tyrimui pasirinkti atvejai, kurie yra informatyvūs tiriamuoju požiūriu. Dalyvavo 13 informantų, baikerių (motociklininkų), kurie yra iš skirtingų

klubų, turi skirtingas patirtis ir sąlytį (ryšį) su baikerizmu, skiriasi jų geografinė padėtis (Radviliškis, Šiauliai, Kelmė ir Tytuvėnai). 4 klubo nariai, užimantys aukštesnes pareigas, 4 eiliniai klubo nariai, 2 pretendentai tapti klubų nariais, 2 buvę klubo nariai, 1 laisvasis baikeris (nepriklausantis klubui). Pusiau struktūruoti interviu vyko interviantų pasirinktose vietose. Tyrime taikomas „Sniego gniūžtės“ (Patton 1990) tikslinės (angl. *purposive*) imties sudarymo būdas (cit. Rupšienė, 2007). Pusiau struktūruoti interviu vyko interviantų pasirinktose vietose. Dėl objektyvumo, norint patikrinti atitikimą ar neatitikimą, atliktas papildomas dokumentų analizės (angl. *content*) metodas. Analizuoti viešai prieinamų išlikusių dokumentų duomenys iš 9 skirtingų baikerių bendruomenei skirtų žiniatinklų, forumų, straipsnių. Pateikta kategorijų ir subkategorijų analizės būdu.

Darbo naujumas/reikšmingumas. Nors subkultūrų tematika yra analizuojama įvairiose mokslo sferose, tačiau baikerių subkultūros ugdomoji-vertybinė reikšmė ir naudingumas nėra pakankamai atskleista ir išsamiai ištirta. Šis darbas reikšmingas tuo, kad įtrauktas informalaus ugdymo(si) aspektas, subkultūra buvo tirta edukaciniu požiūriu, tai leido atskleisti jos ugdomąjį potencialą, reikšmę, įtaką žmogaus tapsmui.

Tyrimo etika. Darbe laikomasi mokslinio tiriamojo darbo etikos, studijų etikos normos, bendrosios akademinės etikos normų. Naudoti pozityvūs ir etiškai priimtini veiksmai. Mokslinį darbą grindžiamas sąžiningo (ne tik akademinio) tyrimo principais. Siekiama apsaugoti ne tik tiriamąjį, bet ir patį tyrėją (nesinaudoti apgaulės metodais, siekiant duomenų, informacijos, vengti dviprasmiškų situacijų, vengti arba stengtis minimalizuoti socialinės ir asmeninės žalos ir pan.). Svarbiausia – žmogus tikslas, o ne priemonė.

Darbo struktūra: įvadas, santrauka, summary, 2 dalis literatūros apžvalga, 3 dalis rezultatų analizė, išvados, literatūros sąrašas, priedai.

1. ALTERNATYVUS UGDYMAS(SIS) KAIP VERTYBINIŲ NUOSTATŲ FORMAVIMO(SIS) TEORINIS PAGRINDIMAS

Alternatyvaus ugdymo(si) pagrindu šiame magistriniame darbe bus atskleista alternatyvaus ugdymo(si) samprata, esminiai bruožai, ugdymo(si) formuojamos asmenybės vertybės, galimybė laisvai pasirinkti visuomenėje egzistuojančias subkultūras, su savo giliomis istorijos kontekste susiformavusiomis tradicijomis, vertybėmis, įvaizdžiu bei bendravimo aspektais. Alternatyvus ugdymas(sis) suprantamas kaip socialinis ar neformalusis ugdymas(sis), socialinės aplinkos suteiktos galimybės laisvai pasirinkti bet kokią dominančią, saviraišką skatinančią veiklą visuomenėje, kaip pavyzdžiui, subkultūrą.

1.1. Suaugusiųjų ugdymo(si) galimybių teisiniai aspektai

Pristatant suaugusiųjų alternatyvaus ugdymo(si) galimybes bei specifiką bus apžvelgta suaugusiųjų ugdymą(si) reglamentuojanti teisinė bazė.

Pirmasis formalus ir įteisinantis dokumentas suaugusiųjų švietimo sistemos dalį yra Švietimo koncepcija, 1992 metai. Kaip savarankiška Lietuvos švietimo sritis dokumente suaugusiųjų švietimas yra liečiantis asmenis, kurie yra vyresni nei 18 metų bei nesimokantys bendrojo lavinimo švietimo mokyklų struktūroje. Ši koncepcija atskleidžia dvi ugdymo(si) organizavimo formas:

- formalus ugdymas, kuris atitinka bendrojo lavinimo išsilavinimo lygį, kaip nuoseklioje švietimo sistemoje;
- neformalusis ugdymas, apglėbiantis visas į Lietuvos Respublikos švietimo reigistrą neįeinančias švietimo formas – bendrasis lavinimasis, profesinis lavinimasis, skirtingi užsiėmimai, informalus savarankiškas tobulėjimas.

Švietimą(si) ir nuolatinį tobulėjimą skatina tiek asmens saviraiškos, tiek socialiniai poreikiai – kvalifikacijos kėlimasis, profesinės kompetencijos stoka – juridinis, kultūrinis, profesinis švietimasis pomėgių ir interesų ugdymasis.

Šis dokumentas reglamentuoja asmens poreikius atitinkančius veiksnius: leidžia individui išryškinti ir atskleisti savo individualias galimybes pasirinktoje išsilavinimo sferoje bei suteikia asmenims pasirinkimą, atsižvelgiant į pageidaujamas individualias aplinkybes arba paskatas keisti savo veiklos sritį, profesiją bei laisvalaikio pasirinkimo galimybes.

1997 metais Hamburge, vyko UNESCO šalių Penktoji tarptautinė konferencija, kurios metu buvo įteisintas suaugusiųjų švietimas, kaip tęstinis – mokymas(is) visą gyvenimą, trunkantis mokymo(si) koncepsijos kontekste. Kiek vėliau yra suformuojama Europos Suaugusiųjų Švietimo Asociacija – nevyriausybė organizacija – bendradarbiaujanti su ES bei kitomis tarptautinėmis vyriausybėms ir nevyriausybėms organizacijomis, kurios rūpinasi suaugusiųjų asmenų švietimu.

1992 metais Lietuvoje įkurta Lietuvos Suaugusiųjų Asociacija, o nuo 1993 metų tampa jau nare – Europos Suaugusiųjų Švietimo Asociacijos. Tai pelno nesiekianti, nevalstybinė suaugusiųjų ir organizacijų savarankiška sąjunga, bendradarbiaudama su įvairių šalių bei Lietuvos ugdytojais ir įstaigomis, kviečia ir telkia pavienius narius nuolatinio mokymosi visuomenėje nuostatos ugdymui(si) bei tęstinio mokymo(si) galimybių plėtotei.

1997 metais priimtas Profesinio mokymo įstatymas, o 1998 metais Lietuvos Respublikos Neformaliojo Suaugusiųjų švietimo įstatymas. Šio įstatymo tikslas yra teisiškai garantuoti įgimtą asmens teisę visą gyvenimą ugdytis, suteikti galimybę įgyti norimų, tikslingų gebėjimų ir žinių, reikalingų jam, kaip demokratines valstybės piliečiui bei tam tikros profesijos specialistui, įsilieti į kūrybingą, tikslingą, prasmingą laisvalaikio leidimą.

Suaugusiųjų švietimo kryptingumas pasaulyje yra 2000 metais apibūdinamas UNESCO patvirtintame Dakaro veiksmų plane „Švietimas visiems“. Šiame dokumente esminiais suaugusiųjų švietimo tikslais yra išskiriama suaugusiųjų neraštingumo mažinimas, pagrindinio tęstinio mokymo(si) prieinamumo garantijos, lygiavertiškų galimybių užtikrinimas bei lyčių nelygybių mažinimas.

Nuo 2001 metų Europos Sąjungos (ES) dokumentai į ES šalių gyventojų intelektualinių diskusijų plotmę įvedė naują sampratą – mokymas(is) visą gyvenimą. 2001 metais Lisabonoje Europos Taryba patvirtino Lisabonos strategiją, kurios pagrindu išskyrė naują strateginį tikslą – tikslingai didinti užimtumą Europos Sąjungoje. Tais pačiais metais Europos Komisija patvirtino „Mokymosi visą gyvenimą memorandumą“. Memorandume išskiriami pagrindiniai tikslai:

- socialinė integracija;
- aktyvus pilietiškumas;
- įsidarbinimumas;
- asmeninė pilnatvė.

2002 metais projekto dokumentas „Švietimo gairės“, kuriame buvo numatyta, jog per 2003–2012 metus bus pakoreguota ir atnaujinta švietimo sistema, padėsianti, leisianti bei sudarysianti galimybes mokytis visą gyvenimą, tai yra nuolat, nepertraukiamai visiems norintiems.

Lietuvos Respublikos (LR) Švietimo įstatyme (2003) yra išskiriamas vienas kaip esminis švietimo sistemos principas – tai nuoseklus tolimesnis ugdymo(si) tęstinumas. Švietimo sistema, kaip yra žinoma, yra lanksti, atvira, paremta skirtingų formų ir įstaigų ar institucijų bendra veikla ir sudaro reikalingas ar pageidaujamas galimybes kiekvienam žmogui mokytis nors ir visą gyvenimą. LR Švietimo įstatyme, septynioliktame straipsnyje, nurodoma pagrindinė neformaliojo suaugusiųjų mokymo(si) ir švietimo paskirtis – suteikti ir sukurti sąlygas asmeniui mokytis visą gyvenimą, tobulinant savo jau turimą kvalifikaciją, tenkinant individualius pažinimo poreikius, įgyjant naujų kompetencijų profesinėje terpėje ar saviraiškoje bei savirealizacijoje.

Lietuvos Profesinio orientavimo 2003 m. strategijoje keliami esminiai uždaviniai, susieti ir su suaugusiųjų ugdymu(si), tai yra teikiant efektyvias ir kokybiškas profesinio informavimo paslaugas, gerinant įsidarbinimo galimybes bei skatinant verslumo pasirinkimą ir nuolatinį žingeidumą.

2004 metais sukurta ir parengta „Mokymosi visą gyvenimą“ strategija, atskleidžianti svarbiausius ir pagrindinius mokymosi uždavinius, kurie leidžia tobulinti ir didinti mokymosi pasiekiamumą ir prieinamumą, gerina ir diferencijuoja regioninę struktūrą, pritaikant atsižvelgus individualius, socialinius, ekonominius ar politinius poreikius.

„Mokymasis visą gyvenimą“ yra laikomas nuolatiniu gebėjimų ir žinių atnaujinimo procesu. Šiomis aplinkybėmis nacionalinėse programose vis dažniau ir labiau akcentuojamas asmeninis tobulėjimas ir savirealizacija nuolat besimokant, kitaip sakant net ir būnant suaugusiuoju brandžiame amžiuje.

Europos Komisijos Komunikate (2006) išryškinama ir akcentuojama, kad būtina sudaryti galimybes dirbantiems ir norintiems mokytis bei kelti kvalifikaciją tobulinant jau turimus įgūdžius, tai yra „Suaugusiųjų mokymasis: mokytis niekada ne vėlu“.

2008 metais patvirtintoje naujoje Lietuvos „Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategijoje“ išsakoma, kad yra svarbu dirbančiajam personalui nuolat kelti kvalifikaciją. Dar šiame dokumente pripažįstama, jog būtina plėtoti suaugusiųjų švietimo programas, diegti informaliu ir neformaliu principu įgytas kompetencijas teisiškai pripažintomis bei atitinkančiomis išduodamus sertifikatus. „Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategijoje“ dar yra akcentuojama, kad šiuo metu visuomenė, turi būti pastovi, teisinga, pasiturinti, nuolat tobulėjanti ir galinti teikti efektyvias, kokybiškas mokymo(si) galimybes, visuomenės, šeimos, darbo, švietimo kontekste paremtomis vertybinėmis nuostatomis asmeniniam tobulėjimui ir gyvenimo kokybės gerinimui. Šios strategijos veiksmų plane išryškintas ir akcentuojamas didesnis dėmesys pripažinimui informaliuoju (savaiminiu) ir neformaliuoju būdu įgytų žinių bei kompetencijų.

2011 metais atnaujintoje Europos suaugusiųjų mokymosi darbotvarkėje išskiriamos suaugusiųjų mokymosi sritys:

- ne vienos galimybės suteikimas, norint mokytis;
- tikslingas finansavimas;
- esminių gebėjimų išmokimas, tarpininkaujant su darbdaviais, socialiniais partneriais bei supančia aplinka;
- tikslingas išvykusiųjų ir grįžusiųjų, ugdymo įstaigos nepabaigusių, nedirbančiųjų ir niekur nesimokančiųjų bei neįgaliųjų jaunuolių ar vyresniojo amžiaus asmenų mokymasis.

Lietuvos Respublikos Neformaliojo suaugusiųjų švietimo projekte, 20012 metais, yra atskleidžiama neformaliojo suaugusiųjų švietimo sistema ir šios sistemos organizavimo principai. Dokumente yra sakoma apie būtinybę visą esamą ugdymo(si) dabartinę sistemą sujungti į nuoseklią struktūrą, suteikiančią galimybes nuolatinio ir tęstinio mokymo(si) visą gyvenimą.

2013-2022 metų Valstybinėje švietimo strategijoje pabrėžiama, kad yra būtina sukurti lygiavertišką ir vienodomis sąlygomis grindžiamą mokytis visą gyvenimą sistemą, kuri suteiks visapusiškumo bei veiksmingumo, atpažįstant save ir renkantis gyvenimo kelią profesiniame ar asmeniniame kontekste.

2014 metais priimtas Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymas, kurio esmė yra suteikti visas formaliai teisėtas galimybes mokymosi procese. Kitaip sakant, tai užtikrinti įgimtą teisę ugdytis kaip asmenybei, nuolat atrandant naujų ir tikslingų gyvenimo prasmų. Nuolat skatinti ir gerinti bei keisti turimus įvairius profesinius gebėjimus. Taip pat būti sąmoningu ir atsakingu, išprususiu bei siekiančiu būti valstybės piliečiu. Dar – lygiagrečiai kurti bei organizuoti prasmingą laisvalaikį.

Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ yra gerai išvystyta ir sėkmingai funkcionuojanti sistema – mokymosi visą gyvenimą sistema. Strategijos tinkamam pasiekimui, 2014–2020 metų valstybinė pažangos programa nurodo, kad yra būtinybė nuolat skatinti mokytis visą gyvenimą. Tam bus sudaromos platesnės ir įvairesnės galimybės bei didesnis prieinamumas valstybiniu mastu.

Apibendrinant suaugusiųjų švietimo ugdymo(si) galimybių reglamentuojančių dokumentų bazę galima teigti, kad ji formaliai yra kintanti, dėl besiklostančių aplinkybių socialinėje, ekonominėje, politinėje aplinkoje. Orientuota į asmens kokybiškesnį prisitaikymą bei savirealizaciją, atsižvelgiant į asmeninius poreikius, interesus bei darbo rinkos pasiūlymus. Teisinė suaugusiųjų ugdymosi terpė siekia ir suteikia galimybes suaugusiųuosius mokytis visą gyvenimą, kad gyvenimas būtų prasmingas ir neiškristi iš darbo rinkos dėl kintančios bei modernėjančios darbinės specifikos.

1.2. Alternatyvus ugdymo(si) sąvokos apibrėžtis, esminiai bruožai

Kaip jau buvo minėta alternatyvus ugdymas(sis) neatsiejamas ir sąlyginai tapatus neformaliajam ugdymui(si) suaugusiame amžiuje. Tai tarsi tęstinumas įgyjant ar keičiant turimą išsilavinimą bei kompetencijas, pasirenkant preinamiausias bei efektyviausias formas ar būdus. Kalbant apie suaugusiųjų ugdymą(si), pasak R. Dačiulytės (2010), asmuo turi būti nuolat besikeičiantis ar prisitaikantis prie kintančios ekonominės, socialinės, politinės, profesinės kaitos, norint gyventi prasmingą, sėkmingą ir visavertį visuomeninį bei politinį gyvenimą. Suaugusysis turi būti imliai pasirengęs naujoms profesinėms erdvėms, mokėti prisitaikyti prie sparčiai gausėjančios informacijos. R. MacKean (2011) teigia, kad suaugusieji privalo nuolat mokytis ir atnaujinti savo įgūdžius.

Prieš aptariant plačias suaugusiųjų alternatyvus ugdymo(si) galimybes, bus apžvelgta alternatyvus ugdymo(si) samprata. Žodžis „alternatyva“ tarptautinių žodžių žodyne aiškinamas: pranc. *alternative* arba lot.*alternare*. Vertimas leidžia komentuoti taip – pirma padaryti vieną darbą paskui kitą; kitas variantas – lot. *alternare* – kaitalioju; lot. – *alternus* – vienas po kito, kaip būtinybė arba galimybė pasirinkti vieną iš kelių (Tarptautinių žodžių žodynas, 20013). Kitaip tariant, tai dar vienas principas ar būdas, leidžiantis pasiekti pačiomis įvairiausiomis priemonėmis norimą ar siektiną tikslą bei rezultatą, atsižvelgiant į individualius besimokančiųjų poreikius.

Ugdymas(is) kitokia forma, arba alternatyvus ugdymas(is), tai yra mokymasis kitaip, o ne principas, būdas ar programa, suteikiantis daug kitų būdų įgyti norimą išsilavinimą kitose skirtingose aplinkose. Didžioji dalis visuomenės yra norinti, kad visi asmenys ugdytųsi, tik būtina sudaryti sąlygas kuo įvairiapusiškesnes, patogias prieinamas ir pasirinktamas, kurios teiks galimybes daryti pažangą bei vienaip ar kitaip save išreikšti (Fizzell, 1990).

Kaip konstatuoja R. E. Morley (1997), alternatyvus ugdymas(is) yra principas galintis pripažinti kiekvieno asmens privalumus, trūkumus ar vertybes norinti siekti savo pageidaujamų tikslų.

Mokslininkas C.Thom (1997) apie alternatyvų ugdym(si) teigia, kad tai suteikiantis pozityvesnę patirtį ir didinantis pasitikėjimą savimi, ypatingai negalią turinčių žmonių tarpe bei priskiriamų rizikos grupei. H. Unger (1998) altertnatyvus ugdymas(is) nusakomas kaip ugdymas(is) kitaip ir yra daugiau orientuotas į esminius gebėjimus, interesus ir norimus poreikius.

R. A. Martin (2003) apibūdina giliau ir plačiau alternatyvus ugdymo(si) sampratą nusakydamas kaip galimybę pasirinkti įvairias strategijas, ugdymo(si) programas, būdus, metodus, principus, aplinkas, kurios garantuos, kad kiekvienas norintis asmuo pasieks esminius

ugdymosi tikslus. Ch. Lange, S. Sletten (2002) alternatyviam ugdymui skiria platesnį komentavimą, kad tai yra visa apimantis ugdymas (is) yra ne bendrojo ugdymo mokyklų ribose bei besitęsiantis neapibrėžtą laiką, t.y. atliepantis asmenybės poreikius bei galimybes.

Alternatyvus ugdymas(is) nepatvirtintose Švietimo ir mokslo ministerijos Alternatyvaus ugdymo švietimo sistemos gairėse yra apibūdinamas kaip įprastas, tradicinis, atliepantis bendruosius ugdymo tikslus, su savo turiniu, formomis, metodais bei principais, leidžiantis asmeniui, atsižvelgiant į jo potencialą ir mokymosi patirtį, pasirinkti (Alternatyvaus švietimo gairės, 2007).

Analizuojant įvairius pasisakymus apie alternatyvų ugdymą(si) pateikiamas dar vienas apibūdinimas, tai T. Evers (2009) – tai programos skirtos rizikos grupės jaunimui ar siejamas su mokiniais, kurie patyrė mokymosi nesėkmių. Tai aplinka formuojanti poreikius atitinkančią ugdymosi sistemą.

Alternatyvus ugdymas(is), remiantis R. Sliwka (2008) mokslininko samprotavimais, nusakomas kaip lanksti, novatoriška mokymosi aplinka bei turinys, leidžiantis naudotis bei tenkinantis individualius asmenų interesus, siekius bei poreikius.

Vis dažniau stebima įvairioje mokslinėje literatūroje apie alternatyvaus ugdymo(si) sėkmės kriterijus lyginant su tradicinėmis mokyklomis. Kaip yra žinoma, egzistuoja daugybė įvairių alternatyvių mokyklų modelių, tačiau juos visus jungia tam tikri bendrumai, kurie tampa alternatyvaus ugdymo(si) privalumais ar trūkumais pritraukiančiais skirtingų poreikių asmenis.

R. Morley (1997) išskyrė keturias dažniausiai stebimas alternatyvių programų veiksmingumą lemiančių kriterijų: palaikanti aplinka, mažumas, visapusiškas rūpinimasis asmeniu, bendrumo jausmas.

Ugdymo(si) aplinka svarbi asmenybės ugdymui. Palaikanti atmosfera alternatyviame ugdyme(si) sukuriama nuoseklumu, tikslingu bendradarbiavimu ir komunikavimu. Kaip teigia S. Valatkienė (1997), tarpusavio santykiai alternatyvaus ugdymo(si) procese yra paremti nuoširdžia pagarba ir sąmoningu supratimu. Autorė akcentuoja, kad ugdytojas neformalioje veikloje turi keistis, kitaip tariant bendravimas turi tapti ne monologu, o dialogu. Apie nuoširdžius, tolerantiškus tarpusavio santykius, be kurių neįmanomas efektyvus bei produktyvus bendradarbiavimas kalba R. Holdsworth (2003).

Apžvelgus įvairių šalių bei autorių samprotavimus, alternatyvų ugdymą(si) galima laikyti kaip šalia tradicinio neformalaus savaiminio ugdymo(si) esantį pasirinkimą, kaip tam tikrą pakaitalą. Tai pasirinkimas, leidžiantis spręsti kaip mokytis, rinktis savo poreikius tenkinančią ugdymo(si) filosofiją bei asmenybinius potencialus atitinkančius individualius ugdymo(si) tikslus.

1.2.1. Alternatyvus suaugusiųjų ugdymas(is) skirtingų formų kontekste

Alternatyvus suaugusiųjų ugdymas(is) yra viena iš suaugusiųjų asmens gyvenimo sričių, kur galimas sąmoningas ar nesąmoningas vyksmas. Tai lemia tam tikros ugdymo(si) formos, kurias galima pasirinkti, atsižvelgiant į norimas įgyti žinias ar kompetencijas.

Suaugusiųjų ugdymas(sis) apglėbia visus mokymo(si) būdus tiek formalioje tiek ir neformalioje ugdymo(si) sistemoje. Tai – suaugusiojo įgalinimas nuolat atnaujinti savo kompetencijas ar įgyti kitas, neiškrentant iš darbo rinkos ar realizuojant save dominančioje veikloje.

Suaugusiųjų ugdymo(sis) esminiai principai yra traktuojami šiais keturiais teiginiais:

- patirtis suaugusiųjų mokymo(si) esmė, nes leidžia refleksyviai įvertinti savo galias, keičiant įgūdžius bei įpročius, vadovaujantis naujais siekiais bei motyvais;
- ilgai trunkantis procesas, pasirengiant neaiškiai ateičiai;
- mokymo(si) kontekste privalu orientuotis į visumą bei ugdytinius;
- tai galimybių ieškojimas, bet ne profesijos įgijimas, suteikiantis prasmę ir gyvenimo patyrimą (Bieliauskienė, 2009).

Šiuolaikinį suaugusiųjų ugdymą(si) analizuojančioje mokslinėje literatūroje yra aptariama remiantis įvairiais dokumentais. Mokymosi visą gyvenimą memorandume (2001) išskiriamos šios ugdymo(si) formos:

- formalusis, kuris vyksta švietimo ir mokymo įstaigose ir besimokantieji įgyja pripažintus diplomus bei kvalifikacijas;
- neformalusis, toks ugdymas(is) gali būti teikiamas konkrečioje vietoje, tai yra net konkrečiame darbe, tačiau nėra išduodamas sertifikatas;
- informalus(is) ugdymas(is), tai nuolatinis, vykstantis kiekvieną dieną; tai nebūtinai pripažįstamas net ir pačių besimokančiųjų bei nebūtinai tikslinis.

Cedefop žodyne (2000) suaugusiųjų ugdymas(is) apibrėžiamas remiantis suaugusiųjų ugdymo(si) patirtimi įvairiuose istoriniuose bei kultūriniuose kontekstuose. Žodyne atskleidžiami suaugusiųjų ugdymo(si) būdai, kitaip formos yra apibrėžiamos taip:

- formalus ugdymas(is) apima ugdymą, kuris vyksta organizuotai ir struktūruotai su galimybe įgyti išsilavinimo pažymėjimą ar diplomą;
- neformalus ugdymas(is) apima ugdymą(si), vykstantį pagal suplanuotas veiklas;
- savaiminis ugdymas(is), kai vyksta tose konkrečiose veiklose, kaip šeima, konkretus darbas ar pageidaujamas laisvalaikis.

Europos Komisijos komunikate (2001) suaugusiųjų ugdymosi formos yra išskiriamos šios:

- formalus ugdymas(sis) vykstantis švietimo institucijose. Šis ugdymas(is) yra struktūruotas pagal konkrečius ugdymo(si) tiklus, laiką ir vietą. Galutinis rezultatas yra apčiuopamas – diplomo ar pažymėjimo išraiška. Pasižymi suaugusiojo intencija mokytis;
- neformalus ugdymas(is) vyksta ne švietimo institucijoje, tačiau jis taip pat struktūruotas pagal siekiamus tikslus, laiką ir ugdymo(si) palaikymą bei pasižymintis suaugusiojo intencija ugdytis;
- savaiminis ugdymas(is) yra kasdienių veiklų rezultatas (šeimos, laisvalaikio, darbo).

Remiantis mokslininkų pastebėjimais yra išskiriami keturi suaugusiųjų ugdymo(si) būdai ir formos: formalus, neformalus, savaiminis, šalutinis (Foley, 2007). Formalaus ugdymosi formoje suaugusiųjų ugdymas(sis) traktuojamas pagal oficialias ugdymo(si) programas, kurio numato konkrečią baigtį, tai yra atitinka kvalifikacinius standartinius reikalavimus. Neformalusis ugdymas(is), gali būti nenuoseklus, kintantis, kai privalu ir reikia išmokti elgtis su naujovėmis. Dar gali būti kaip vienkartinis procesas. Savaiminis ugdymas(is), tai sąmoningas suaugusiųjų noras įvaldyti savo patirtinius gebėjimus atliekant grupėje ar individualiai. Savaiminis ugdymas(is) arba savarankiškas mokymasis per savo ar kitų patyrimą. Tai nebūtinai tikslingas ar iš anksto apgalvotas reiškinys, kuris motyvuoja geriau pažinti save bei pasirinkti savirealizacijai tinkančias veiklas (Bieliauskaitė, 2009). Šalutinis ugdymas(is) yra laikomas tada, kai yra atliekama konkreti veikla sąveikaujant su kitose erdvėse esančiais asmenimis. Tai tarsi savo pomėgių realizavimas šalia pagrindinės darbinės veiklos. Tai tarsi nuolatinis noras tobulėti (Foley, 2007).

Apžvelgus suaugusiųjų alternatyvaus ugdymo(si) formas formaliuose dokumentuose bei mokslinėje literatūroje galima konstatuoti, kad yra išskiriamos šios pagrindinės formos: formalus, neformalus, savaiminis, informalus. Ugdymo(si) formas suaugusysis gali pasirinkti pagal savo siekius bei norimas įgyti kompetencijas. Ugdymas(sis) gali vykti tikslingai arba ne, pagal tai asmuo ir renkasi savirealizacijai tinkamas erdves ar sąlygas.

1.3. Alternatyvus ugdymas(is) – asmenybės saviraišką sąlygojantys veiksniai

Ankstesnio ir dabartinio ugdymo(si) proceso sudedamoji dalis yra asmuo. Jei nėra asmens ar grupės asmenų ugdymas(sis) – dilema. Asmuo, tai unikali, nepakartojama, universali bei sudėtinga save koreguojanti struktūrinė sistema. Ši sistema paremta dinamikos ir savireguliacijos principais. Dinamiškumas, nuolatinis kitimas, leidžiantis tikslą pasiekti kitaip. Savireguliacijos dėsnis – tai sudėtinga sistema, kuri geba kintančioms aplinkybėms prisitaikyti, išgyventi bei realizuoti save.

Vadinasi, asmuo turi kryptingai ir motyvuotai eiti kuriant save, realizuojant save. Asmens ugdymui(si) paveikūs daugybė veiksnių – socialinių, psichologinių, mitybos, kelionių dažnumo, neformalaus ugdymo, laisvalaikio ir pan. Visa tai stiprina socializacijos procesus suteikiant tam tikrą diferenciaciją ir užpildydamas socializacijai būtiną sąlygą, tai gebėjimas sąveikauti su supančia erdve, kuri dar nuolant kinta (Juodaitytė, 2002). Asmeniui socializuojantis skirtingose formose ar procesuose vyksta asmens tapatinimasis, leidžiantis prisitaikyti ar priklausyti pageidaujamai socialinei grupei, kaip pavyzdžiui pasirinktai subkultūrai. Tai tarsi noras parodyti socialinei aplinkai, kad tu nori būti kitoks, kitaip elgtis, kitaip išreikšti save, pasirinkti bei vadovautis tam tikromis vertybinėmis nuostatomis.

Alternatyvus ugdymas(is) yra neatsiejamas nuo socialinės aplinkos. Todėl socialinis ugdymas(is) yra papildantis alternatyvųjį, leidžiantis ir suteikiantis galimybę dalyvauti įvairiose veiklose bei gyvenime, suvokti aplinkos kultūrą, socialinius vaidmenis, persipinančius ir lemiančius visa gyvenimą trunkantį socializacijos, ugdymo(si) bei savirealizacijos procesą.

Alternatyvaus ugdymo(si) svarbiausias rodiklis yra asmenybė, išorinių ir vidinių asmens savybių sistema, koreguojanti elgesį, veiklą, siekius, motyvaciją, emocijas. Aukščiausia atsakingumo ir savarankiškumo išraiška yra dorinis elgesys, tai brandžios asmenybės nepriekaištingumas (Jovaiša, 2007). Asmenybės ugdymo(si) esminis uždavinys plėtoti mąstymo ir praktinės veiklos vertybinės motyvacijos darnumą.

E. Rimkutė (2001) teigia, kad asmens raida tai procesas, kuris apibūdina asmens pasiekimus skirtingose veiklose, plečia asmens pageidaujamas saviraiškos galimybes, suteikiant laisvę pasirenkant bei nusprendžiant.

Pagal E. Rimkutę, I. Vološčiuk (2001), asmens prisitaikymas socialinėje erdvėje nevienareikšmis: viena vertus – ugdomi fiziniai, psichologiniai, intelektiniai, socialiniai, karjeriniai pasirinkimai kita – įgyti įgūdžiai ir gebėjimai suteikia galimybę jais produktyviai naudotis juos supančioje erdvėje. Asmens socializacijos procesas yra grindžiamas esminiais principais: lygybės, produktyvumo, didesnių galimybių suteikimo, tolydumo, kurie vienas nuo kito yra neatsiejami, vienas kitą papildo (Kvieskienė, 2005).

Kiekvieno asmens socializaciją lemia keli veiksniai, tai: asmuo turi gimti žmonių visuomenėje, kurioje galėtų prisitaikyti, turi turėti socialinį paveldą ir turėti galimybę užmegzti, reikšti, kurta emocinius ryšius, emociškai bendradrauti ir bendradarbiauti su kitais, tinkamai reikšdamas savo nuostatas, jausmus, pagarbą, pasaulėžiūrą ir kt.

Asmens prisitaikymas aplinkoje gali būti įvairus tiek sėkmingas, tiek ir nesėkmingas. Tai nulemia prigimtiniai bei socialiniai veiksniai. Kaip teigia J. Vaitkevičius (2008), supantis pasaulis kiekvieną savo individą veikia vienaip ar kitaip, asmuo istorinės raidos vystymosi procese yra mokomas kaip unikalus sudėtingas objektas – pasaulėžiūra, intelektas, nuostatos,

vertybės ir kitos dorybės. Asmeniui esant pozityvioje aplinkoje, jo saviraiška irgi bus pozityvesnė, skatinanti, jį palaikanti.

Asmens ugdymas(is) prasideda jau pirminėse ugdymosi mokyklose. Jei šios institucijos bus palaikančios ir skatinančios, lydės sėkmė, nei ne tada reikės rinktis kitą ugdymo(si) formą, kaip alternatyvų ugdymo(si) procesą.

Kaip yra žinoma, lygiagrečiai su pagrindiniu ugdymu(si) individai dažnai renkasi dalyvavimą ir neformalioje veikloje. Jų buvimas ir dalyvavimas šioje veikloje ugdo asmenybinius gebėjimus, tokius kaip kantrybę, atkaklumą, gilina tam tikros, pasirinktos veiklos žinias ir mokėjimus, tobulina teorinių ir praktinių žinių siejimą, didina motyvaciją, teigiamą savęs vertinimą, skatina kryptingumą ir tikslingumą (Gripps, 1994). Pasirinkus neformalią nors šiek tiek dominančią veiklą, net visiškai nesidominantys mokymusi, abejingi jam, neturintys nuoseklių interesų ir poreikių, kai kada susidūrę su laisvesniu kūrybiškesniu darbu ar veikla, atsiskleidžia ir išdrįsta pareikšti savo energingumą, atkaklumą, iniciatyvumą, drįsta geriau pažinti save bei domėtis savimi, pakinta požiūris į mokymosi procesą (Galkytė, 1997). Todėl dažnai kiekviena ugdymo įstaiga, atsižvelgdama į regioninius besimokančiųjų poreikius diegia pageidaujamas neformalaus ugdymo sferas.

Asmens socializacijos sistema yra šeima, kurioje vaikas perima pačią pirmąją savo patirtį, išmoksta elgesio taisyklių bei normų, pradedama formuoti pasaulėžiūra, vertybės ir daugybė kitų veiksnių. Šeimoje užmezga pirmuosius emocinius, socialinius ryšius, patiria priėmimą arba nepriėmimą, perima tėvų elgesio modelius, suvokia tėvų ir savo tarpusavio bei socialinių santykių visumą (Leliūgienė, 1997).

Alternatyvus ugdymas(sis) tai bendras visos asmenybės prisitaikymo – socializacijos lavinimas, apimantis žmogaus visumą. Pilnutinis ugdymo idealas turi būti derinamas su prigimties, kultūros, religijos srities priderinama harmonija (Šalkauskis, 2002). Mokslininkų yra nuolat akcentuojama realaus gyvenimo ir mokymo(si) sąsajų svarba, norint asmenybei tinkamai, pilnavertiškai save realizuoti ir išreikšti pagal individualiais galias bei sugebėjimus (Kazlauskaitė-Markelienė, Ažubalis, 2002).

Asmenybės nuolatinis noras siekti tobulybės, teisingumo, harmonijos, estetikos, sutarimo su pačiu savimi ir aplinkiniu bei supančiu pasauliu, veikiant istoriniams pokyčiams, personalizuojasi vertybinių nuostatų pagrindu ir tampa neatsiejamu reiškiniu bei kultūros dalimi. Vertybės asmenybei leidžia tinkamai pasirinkti istorinius, kultūrinius, socialinius bei ekonominius aspektus leidžiančius asmenybei darniai vystytis bei realizuoti save.

Besidominanti savimi asmenybė, norinti ir galinti bei gebanti reflektuoti, turi racionalų mąstymo pagrindą tai pilnai gebanti save realizuoti bei išreikšti (Nekrašas, 2012). S. Covey (2007) teigia, kad visapusiškai pilnavertis žmogaus gyvenimo dėsnigumas yra sudarytas iš

pačio žmogaus kaip sistemos, tai yra jo kūno, širdies, dvasios, proto. Dar kaip turinčio keturis esminius poreikius, kaip gyventi, mokytis, mylėti, palikti žymę po savęs. Taip pat kaip turintis keturis intelektus: protinį, fizinį, emocinį ir dvasinį. Bei šių išreikštumą, vizijos, entuziazmo, disciplinos ir sąžinės pagrindu. Visapusiškas sąmoningas asmenybės realizavimasis.

Asmenybė, gebanti pasiremti savo gerąja patirtimi ir vertybinių nuostatų pasaulėžiūra, moka priimti teisingus sprendimus socialinėje terpėje, įnešdama ir palikdama savo unikalų atlygį visai likusiai visuomenei (Kvedaravičius, 2005).

Apibendrinant, galima teigti, kad asmenybės saviraišką sąlygojantys veiksniai yra nulemti prigimtinių duotybių, įgytos patirties įvairiose socialinėse erdvėse, leidžiančiose realizuoti asmenybei pilavertiškai bei siekiant tobulėti ir išreikšti pagal savo tikslus, norus bei galias.

1.4. Alternatyvus ugdymas(is) – novatoriškas požiūris į vertybinį ugdymą(si)

Ankstesniame skyriuje apžvelgus alternatyvaus – socialinio ugdymo sampratą, išryškėjo kad tai ugdomasis reiškinys, tik paremtas nebūtinai tradiciniais principais, bet daugiau orientuota į personalizaciją ir asmenybės galimybių išnaudojimą.

R. Miller (2004) savo moksliniuose veikaluose atskleidžia esminius alternatyvaus ugdymo(si) aspektus, leidžiančius ugdytis asmenybei, atsižvelgiant į jos individualius poreikius bei galimybes:

- perdavimo modelis;
- laisve grįstas mokymasis;
- kritinė pedagogika;
- socialinio konstruktyvizmo modeliai;
- dvasinis developmentalizmas;
- integruotas arba holistinis ugdymas.

Šio ugdymo(si) struktūroje vyraujantis bendrumo jausmas sujungia visus bendruomenės narius siekti bendrų tikslų, todėl svarbus kryptingas komandinis darbas, leidžiantis įgyti įvairių socialinių kompetencijų. Įgytos socialinės kompetencijos yra pritaikomos tam tikros grupės kontekste, pavyzdžiui, dalyvavaujant pasirinktoje subkultūroje. Taip yra ugdoma įvairiapusiškai išsilavinusi asmenybė, sugebanti ugdymo(si) bei socialinės saviraiškos kontekste išsiugdyti tam tikrą vertybinę sistemą.

Vertybės yra apibrėžiamos kaip asmens kognicijos konstruktai, nusakantys individualumą pagal kiekvieno jo gyvenimiškas užmačias, tinkamus elgesio būdus bei prioritetus (Renner, 2005).

Vertybė – daugiaprasmė, sudėtinga, apibendrinta sąvoka, kaip algoritmas. Tai nekonkretūs, o abstraktūs tam tikro elgesio modeliai, kuriais žavimasi, jaučiamas stiprų emocinis potraukis, leidžiantis pagal tai vertinti konkrečios veiklos siekius bei veiksmų seką (Theodorson, 2007). Žmogaus socialinė aplinka yra konkrečių užsiėmimų būdų, principų, priemonių, normų, idealų, vertybių visuma, kuria neatsiejamai naudojasi bendra žmonių grupė. Socialinę aplinką kiekvienas suvokiame skirtingai, tačiau kaip dalies asmenų pageidaujamą, reikšmingą tam tkrai žmonių grupei. Tai tarsi maža grupė, kaip subkultūra.

Vertybės yra vertinamojo pobūdžio. Šio komponento asmenybėje, kaip savotiškoje struktūroje nėra daug. Vertybės neatsiejamos nuo svarbumo, susipriešinimo aspektų, todėl galimas konfliktas. Asmenybės savybėms yra būdinga natūralus reagavimas, retas vidinis konfliktas. Asmenybės vidinė vertybinė sistema yra traktuojama kaip išmokta bei atitinkanti socialiai priimtinius aspektus (Olver, Mooradian, 2003). Panašiai teigia ir kiti mokslininkai, kad vertybės pasikeitusioms aplinkybėms irgi turi tendenciją kisti, kaip to negalima pasakyti apie asmens individualias savybes (Judge, Higgins, Thoreson, 1999).

Vertybės žmoguje yra įleidusios šaknis ir praktiškai nekintančios, todėl sąveikaudamos viena su kita ugdo žmogų (Parks, Guay, 2009). Dalis vertybių yra hierarchiškai išsidėstę pagal svarbumą bei reikšmingumą, todėl žmogus greičiausiai turės tendenciją elgtis pagal aukščiausią vertybinės poziciją, kada privalės apsispręsti ir pasirinkti.

Vertybės gali būti traktuojamos kaip poreikiai, interesai, įsitikinimai ir pan. Poreikiai reguliuoja emocijas, santykius, jausmus, atspindi kokią reikšmę ar pirmumą teikia asmuo, kuo domisi labiau, kuo neutraliau ar visiškai nesidomi. Žmogus turėdamas tikslą kryptingai veikia, kažkas bus atstumiamas ar priimamas. Taip atsiranda poreikis bei sąmoningumas, nukreiptas siekimui. Jei vertybė yra tapatinama su konkrečiu tikslu, tada konkreti praktiška veikla, susieta su rezultatu, tam tikra gyvenenos forma, pasaulėžiūra. Iš esmės asmuo gyvena vedamas ir priklausomas nuo savo pasirinktų vertybių, todėl jos sąlyginai koreguoja tam tikrus asmens pasirinkimus, leidžiančius apsigauti nuo perdėto personalizavimosi bei uždarumo (Maslow, 2008).

Kiekviena situacija įsitikimų bei savo pažiūrų pagrindu, yra analizuojama, vertinama vėliau pasirenkama. Kaip teigia V. Aramavičiūtė (2004), kad tvirti, nekeičiami bei stabilūs pasirinkimai, kitaip įsitikinimai leidžia užimti konkrečią bei aiškia padėtį. Taip pasirinkimai ar įsitikinimai tampa vertybėmis, jei atitinka šiuos reikalavimus: laisvanoriškai pasirinktos iš kelių galimų alternatyvų, jos yra vertinamos atsižvelgiant į vyresniųjų draugų pripažinimą.

Vertybės būdamos sudedamąja asmens dalimi leidžia prisitaikyti ir adaptuotis socialinėje aplinkoje, pasirenkant jam svarbiausius aspektus, kurie aktualūs jo gyvenime bei nulemiantys tam tikrų visuomenių grupių pasirinkimą bei dalyvavimą jų veikloje (Vasiliauskas, 2011).

Remiantis autoriaus samprotavimais vertybių sistemos viršūnėje turėtų būti lygybė, teisingumas, sąžiningumas, atsakomybė, pareigingumas, tolerancija, sąmoningumas ir t.t. Tačiau dabartinės vertybės po mūsų būsiančios keistokos, nepriimtinos ir nesuprantamos. Individualų kiekvieno asmens vertybinį rodiklį atspindi pasaulėžiūra, principai poreikiai idealai. Įvairiose teorijose nagrinėjančiose vertybes, galima išvelgti panašumų ir skirtumų. Egzistencializmo teorija vertybėmis laiko laisvai pasirenkamomis ir jomis vadovajautis gyvenime. Emocijų teorija vertybes nusako kaip emocinę išraišką. Nominalizmo teorija vertybes pateikia, kaip subjektyvius elementus. Fenomenologiniu požiūriu, vertybės išliekančios objektyvios. Realizmo teorijoje vertybes realiai nusakomos kaip daiktų savybės (Aramavičiūtė, Martišauskienė, 2004).

Vertybės ugdymo(si) kontekste užima svarią poziciją, nes tai asmenybės formavimas ir prisitaikymo galimybės. Vertybės tarsi vedliai ar asmeniniai orientyrai leidžiantys pasirinkti asmeniui kas yra pasaulyje vertinga, svarbu ar reikšminga. Vertybinių nuostata suformavimas įprasmina tikslingą būties egzistavimą. Remiantis V. Aramavičiūtės (2010) samprotavimais, kad vertybių saviraiškos pagrindas, kaip kilniausia ugdymo(si) forma. Autorė taip pat pateikia konkretizuotą vertybinę nuostatų išraiškos sistemą, leidžiančią ir sudarančią geras galimybes saviraiškai. Tai kito supratingumo, teisingumo, sąžiningumo, tolerancijos kitų kitoniškumo, atlaidumo, artimo meilės, orumo, savigarbos bei pagarbos kitiems.

Vertybių ugdymas(sis) yra nulemtas daugybės veiksnių. Lietuvoje vertybių ugdymas(si) yra nulemtas makro ir mikro veiksnių. Makro veiksniai, tai dabartinė politikos kryptis, kultūra ir plačioji visuomenė. Mikro veiksniai: šeima, mokykla, bažnyčia, bendraamžiai.

Dabartiniame pasaulyje stebimas vertybių nykimas (Danilevičienė, 2008), ypač tos, kurios susijusios su vidiniais žmogaus išgyvenimais. Tradicinės istorijos evoliucijoje suformuotos vertybės yra keičiamos kitomis, modernesnėmis, pragmatiškesnėmis. Mažėja šeimų, visuomenėje egzistuojančių organizacijų, galų gale subkultūrų galinčių ar norinčių perteikti prasmingas vertybes iš kartos į kartą. Kokia bus asmenybė priklausau ne tik nuo pačios asmenybės, bet ir nuo socialinės aplinkos, kitų žmonių rodomų pavyzdžių.

Vertybės yra ir mentalinis reiškinys (Žiliukaitė, 2016), kurį galima studijuoti ar analizuoti kaip latentinį procesą. Tai tarsi mus reguliuojantys principai, kurių negalima stebėti, tačiau vertybės yra sąlyginai stabilios bendresnės ir abstraktesnės nei asmenų pažiūros. Vertybių svarbumą, jų hierarchiškumą galima bandyti suprasti atsižvelgiant į tai, kaip ir apie ką kalbama, kaip elgiamasi ir ar garsiai išsakomi asmeniniai samprotavimai. Norint geriau suprasti, pažinti žmonių vertybes, svarbus yra dėmesingas asmeninių savybių pasireiškimo stebėjimas. Kokius tikslus turi, kokiais idealais vadovaujasi, kaip yra siekiama, planuojama auklėti vaikus, kokie dalykai svarbūs jų profesinėje veikloje ar leidžiant laiką savo pasirinktose erdvėse. Tai gali jų propaguojamos, poreikius tenkinančios subkultūros.

Vertybės padeda asmeniui orientuotis bei daro įtaką priimant sprendimus, būtent jos programuoja visą žmogaus veiklą, lemia svarbiausius veiksmus ir elgesį (Vasiliauskas, 2005).

Problema gali kilti tada, kai ugdytojų ir jų ugdytinių vertybiniai skirtumai bus tarpusavyje nederantys ir kardinaliai nesiskiriantys. Jei dabartinio ugdytojo vertybinė sistema yra nukreipta tik į pragmatizmą ar hedonizmą, tokiu atveju vertybės yra eliminuojamos iš ugdymo proceso, nes tik tinkamas vertybinių nuostatų naudojimas gali daryti įtaką kaitai. Taigi, ugdytojai dažnai patys to nesuprasdami, savo pačių pavyzdžiu daro įtaką vertybių formavimuisi (Martišauskienė, 2009).

Apibendrinant, galima konstatuoti, kad vertybės formuojamos asmenybei sąveikaujant su įvairiais veiksniais – šeima, socialinė aplinka, bei pats asmuo. Vertybių sistema gali kisti priklausomai nuo asmens saviraškos galimybių ir aplinkos, noro ir galimybių prisitaikyti ar perimti prie savirealizacijos aspektų.

2. SUBKULTŪROS TEORINIO UGDYMO(SI) PERSPEKTYVŲ APŽVALGA

2.1. Subkultūros samprata

Kiekviena egzistuojanti visuomenė evoliucijos kontekste suformavo savitą ir unikalią subvisuomenę, subkultūrą. Lotynų kalboje priešdėlis *sub* parodo buvimą greta ko nors, arba po kuo nors, kitaip sakant nepirmaeiliskumą, nekokykiškumą, pavaldumą. Šio žodžio subkultūra etimologijos kontekste atspindi pakankamai nedrąsų, dažnai destruktivų matymą, į jos dalyvius ir patį reiškini. Subkultūra kritikuoja formaliosios, dominuojančios kultūros prasmę ir raiškos formas, tuo pat metu sukurdamą savo socialinę, kultūrinę, ugdomąją interpretaciją.

Pirmuosius bandymus kristalizuoti subkultūros sąvoką bandė sociologas Milton M. Gordon (1947) – subkultūra nacionalinės kultūros pasidalijimas, sudarytas iš socialinių situacijų kombinacijos, tokių kaip klasės statusas, etninė kilmė, regioninė, kaimiška arba urbanistinė rezidencija ir religinis priėmimas, formuojanti savo funkcinės vienybės kombinaciją, kuri formuoja dalyvaujančius individus. Kitas tam laikmečiui būdingas subkultūros apibrėžimas atskleidė tai, kad subkultūra remiasi kultūriniais skirtumais, iškeltais tam tikro populiacijos segmento. Subkultūros pasauliai veikia didesniame nacionaliniame kultūros pasaulyje (Komarovsky, Sargent, 1949).

D. Riesman (1950) pastebėjo, kad subkultūra yra tam tikros išskirtinės kultūros segmentas, kuris priimtinas bei būdingas tik tam tikrai asmenų grupei. Šios grupės asmenis sieja tik jiems suprantami pomėgiai, išvaizda, bendra veikla ar pasaulėžiūra.

Subkultūra dar yra tapatinama su tam tikra asmenų gausuma, kuri turi skirtybių ir taip skiriasi nuo esminės kultūros elgsenos ypatumų, tikėjimo, nuostatų ir kt.

Subkultūros kitų kultūrų kontekste skiriasi išoriškai bei vidumi. Išoriškai – pagal turimus daiktus, aprangos, bendravimo, laisvalaikio leidimo stilių, vidumi – tai puoselėjamomis tradicijomis, taisyklėmis ir pan., dar neturinčios jokių neformalių ar formalių struktūros elementų. Kiekvienos išskirtinės subkultūros narias tampama įveikus tam tikrus išbandymus bei perėmus tai subkultūrai būdingas tradicijas bei taisykles.

1960 metais, J. M. Yinger savo sociologiniuose ir antropologiniuose veikaluose teigė, kad sąvoka subkultūra buvo naudojama siekiant sutelkti dėmesį ne tik į plačią daugelyje visuomenių randamų normų įvairovę, bet į nukrypstančios nuo normų elgesio normatyvinius aspektus. Tai lanskus požiūris į subkultūros komentarą stebimą ankstesniame laikotarpyje.

Visuomenėje suformuotą subkultūrą bendraja prasme P. Cohen (1972) apibūdina kaip tam tikrą jungiamąją, tačiau silpną socializacijos grandį tarp šeimos ir ugdymo(si) įstaigos. J. Davidow (1991) subkultūrą skaido į dvi kategorijas: a) kylanti kaip pozityvi reakcija į socialinius ir kultūrinius visuomenės poreikius; b) kylanti kaip negatyvi reakcija įsivyravusią kultūrą ir socialines struktūras.

J. Clarke (1992) subkultūrą apibrėžia, kaip klasinį kultūros pogrupį. Tai mažesnė, labiau lokalizuota ir diferencijuota grupė, kuri savyje išlaiko „prigimtinės kultūros“ bruožus, tačiau tai pat turi „savos kultūros“ savybes.

Subkultūra žiniasklaidos studijų terminologijoje apibrėžiama, kaip kultūrinė, tačiau mažesnė grupė, turinti savitą veiklą, poreikius, interesus, vertybes, įvaizdžio elementus ir pan. (Dictionary of media studies, 2006) bei kaip savitą pasipriešinimo išraišką bendrajai ar vyraujančiai kultūrai. Kiekvienos subkultūros nariai propaguoja tam tikrą išskirtinį gyvenimo būdą: atsiriboja nuo tam tikrų visuomenės normų, taisyklių bei nuostatų ir pan.

Anot A. Giddens (2005), tai žmonių grupė, iš gausesnės bendros kultūros išsiskirianti savo kultūriniu savitumu. Kiekviena subkultūra turi savitą ideologiją ir daugeliu atveju, ši propaguojama ideologija sąlygoja asmenybės saviraišką keletais aspektais – socialiniu, kultūriniu bei ugdomuoju. Dėl objektyvios ir išsamios informacijos stokos bei subkultūroms būdingo uždaro, subkultūros įvaizdis visuomenėje suformuotas remiantis sukurtais tam tikrais stereotipais bei žiniasklaidos reprezentacijomis, kurios ne visada atitinka realybę. Šiuolaikinėje visuomenėje nuolat vykstant ugdymo procesų pokyčiams, itin svarbu akcentuoti subkultūrų išskirtinumą ir jų stereotipinį įvaizdį viešojoje erdvėje.

Termino apibrėžtis įvairiuose mokslo kontekstuose turi savitumą. Platesniaja prasme subkultūra, tai ankstyvosios visuomenės grupė, kuri iš dominuojančios visuomenės išsiskyrė papročių, religijos ir kultūros visuma. Tam tikros visuomenės grupės – socialinės, profesinės ar kita kultūra. Šių grupių žmonės vienija bendra pasaulėžiūra, elgsena, įsitikinimai, nuostatos, pomėgiai, socialinė padėtis ir kita. Kai perimami bruožai iš bendraamžių, tėvų, knygų, žiniasklaidos, interneto, autoritetą turinčių asmenybių, tuomet tampama tam tikros subkultūros nariais (*Visuotinė Lietuvių enciklopedija. XXII*).

Aukščiau apžvelgtos užsienio autorių interpretacijos subkultūros kontekstui atskleisti. Toliau bus pateikta lietuvių, įvairių sričių mokslininkų požiūriai.

J. Leonavičius (1993) nurodo, kad subkultūra, tai: a) socialiai apribota kultūra, atsiradusi dėl nepalankių socialinių kontaktų arba negebėjimu ar negalėjimu pritaikyti jo kultūriniu paveldu (pvz., nusikaltėlių grupės, religinės sektos ir kt.); b) besiskiriantis gyvenimo būdas, demografinė, socialinė grupuotės kultūra, nuo išskirtinai vyraujančios kultūros, tačiau turinti panašumų su ta egzistuojančia kultūra.

Subkultūrą I. Leliugienė (1997) apibūdina kaip neatskiriama, nepriklausomą junginį, vyraujančią tam tikros kultūros sudėtyje – socialinių, psichologinių elementų ir elgsenos derinį. Anot I. Luobikienės (1998), tai tam tikrų nuostatų ir vertybių reiškinys, išskiriantis iš bendro konteksto, neturintis masiškumo požymių. Grupė gali turėti savitumą, be neneigti didžiosios kultūros.

Filosofas G. Mažeikis (1999) subkultūrą apibrėžia kaip žmonių grupę, turinčią aiškias bendravimo bei veiklos taisykles, normas, savitą kalbą, tradicijas bei papročius.

Edukologė A. Juodaitytė (2002) savo darbuose subkultūrą piešia kaip vertybių ir normų derinio visumą, išskiriantį subkultūrą iš bendro kultūros konteksto. Vadinasi, ta grupė asmenų, priklausanti subkultūrai privalo laikytis numatytų ir priimtų taisyklių, bei išsiskiriantys savo išoriniu įvaizdžiu, elgesiu bei vertybinėmis moralės normomis, būdingu gyvenimo būdu būtent tai subkultūrai, kurią atsovauja.

D. Gerulaitis, R. Kaffemanas (2001) subkultūrą nusako kaip neneigiančią oficialios kultūros, tačiau sukurtą dominuojančios kultūros pagrindu kaip interpretacinę socialiai priimtą kultūrinę išraišką.

Mokslininkė E. Ramanauskaitė (2004) atskleidžia, kad subkultūra, tai tarsi simbolinį elementą turintis maištas prieš visuomenėje esančius bei vyraujančius stereotipus. Jungdamiesi į subkultūras asmenys bando spręsti labai įvairias problemas, susijusias su ugdymu ar saviraiškos procesu. Dažnai subkultūros formuojasi socialiniu kultūriniu pagrindu bei neatsiejamas nuo pasipriešinimo idėjų, kurios atsiranda konkrečiose kultūrinėse socialinėse situacijose. Kaip teigia E. Ramanauskaitė (2004), subkultūra pasižymi tam tikra galimybe priklausyti originaliai iškirtiniam grupei. Tai dar viena galimybė, kai žmonės tarpusavyje gali komunikuoti jiems įdomia bei patrauklia tematika, bet nebūtinai. Dar visuomenės kontekste gali išsiskirti savo įvaizdžiu simboline išraiška. Subkultūra, tai ne tik pramoga, bet gyvenimo būdas turintis ir filosofinę reikšmę. Asmenybė priklausydama kokiam nors subkultūrai bando suvokti savąjį „aš“ ir transliuoti jį jau per subkultūros visuomenę. Svarbus šios subkultūros fenomenalumas neatsiejamas nuo individualios patirties, kūrybinių poreikių bei pomėgių, nulemiančių originalų savitumą (Ramanauskaitė, 2004).

Dar viena mokslininkė R. Šatūnienė (2009) subkultūrą vadino seismografu, kuris patvirtina esamus pokyčius ir reakciją visoje bendruomenėje. Buvimas subkultūroje simbolizuoja novatorišką alternatyvios socializacijos principą supančioje aplinkoje (Šatūnienė, 2014).

Subkultūra dažnai yra charakterizuojama kaip priešingybė nusistovėjusiai, sukurtai kultūrai. Atsižvelgiant į konkrečios subkultūros vidnius poreikius šų grupių dalyviai demonstruoja specifinę simboliką, savitą stilių, papročius, vertina tam tikrus reiškinis bei

prieštarauja ar pritaria tam tikrai nuomonei, kuria reikia pasidalinti (Božilovic, 2010). Subkultūra formuojasi amžiaus, rasės, tautybės, socialinės klasės, lyties ar kitu pagrindu.

Apibendrinant subkultūros termino apibrėžtį, išvelgiami bendrumai tiek užsienio, tiek lietuvių mokslininkų samprotavimuose. Subkultūra, tai asmenų grupė, kuri susikūrė atskirai nuo didžiosios kultūros. Ją jungia bendros tradicijos, veikla, papročiai, simbolika, siekiai, vertybių sistema ir pan.

2.2. Subkultūrų įvairovė ir esminiai bruožai

Subkultūrinės grupės, egzistuojančios didesnės visuomenės kultūros viduje, gali būti vienijamos laisvalaikio kultūrinių pomėgių, tikėjimo, pasaulėžiūros, profesijos, amžiaus lyties, etniškumo ir dar daugelio kitų faktorių. Subkultūrinės grupės gali skirtis organizacijos lygmeniu, siekti labiau socialinių arba kultūrinių tikslų. Subkultūrų gausa įvairi. Šiame magistriniame darbe bus aptartos tos, kurios, mokslininkų teigimu, turi didžiausią poveikį ugdymui. Tai tarsi alternatyvios ugdymo paradigmos.

Autoriai R. Kalonas (2002), Ž. Viteikaitė (2003), R. Bedulskis (2007), D. Medzevičius (2008), A. Liberienė ir kt., tyrę įvairias subkultūras savo darbuose išskyrė plačiausiai paplitusias subkultūrines grupes.

Banglai – išsiskiriantys savo išorinė išvaizda, dažniausiai apdribusiais, netvarkingais drabužiais, tačiau tai ramūs, taikūs asmenys, besibūriuojantys savo mėgstamosiose teritorijose. Tai laisvo gyvenimo propagavimas ir nesivaržymas. Šioje subkultūroje nėra stereotipų gali dalyvauti vyrai ir moterys (Bugsas, 2006).

Forsai – pasižymintys egocentriškumu, be galo savimi pasitikintys, vaikštantys gaujomis, smurtą ir netoleranciją, psichotropines medžiagas propaguojantys asmenys. Dažnai dėvi sportinio stiliaus aprangą. Plaukai trumpai kirpti, arba skusti. Šiai subkultūrai priklauso įvairaus amžiaus asmenys nuo 12 iki 30 metų. Bendraudami tarpusavyje ar su kitais žmonėmis vartoja gausybę necenzūruotų žodžių, agresyvių išsireiškimų bei smurto. Šioje subkultūroje yra aiškiai atskiriami moters ir vyro vaidmenų skirtumai, moteris siejamos su grožiu, o vyrai su galia ir tvirtybe (Bugsas, 2005).

Gotai – pasižymi tolerancija kitoniškumui bei plačiai įvairovei, daug dėmesio skiriantys kūrybiškumui ir individualumui. Jiems nesvetimas intelektualumas, tačiau yra priešiški socialiniam primityvizmui (Kalonas, 2002). Šios subkultūros atstovai išsiskiria tamsiu makiažu, juoda savotiška apranga bei juodais ir ilgais plaukais.

Pankai – jų esminė subkultūros ideologija yra tai, kad sistema žlugdo asmenį, todėl jų manymu, bet kokia sistema esanti blogis. Tai juos skiria iš daugumos grupių, bet kartu jie bandė

pasisakyti visuomenei, kad pasaulis žygiuoja vis labiau nuo humaniškumo, vis arčiau chaoso ir absurdo (Sidaravičius, 1998). Didžioji dalis pankų yra nepolitikuojantys ir nepriklausantys jokiai partijai. Dar pankai kraštutiniškai besielgiantys pacifistai, tarp jų vyrauja socialinė, rasinė, seksualinė tolerencija. Ši subkultūra geidė labai išsikirti, todėl jų įvaizdis buvo kuriamas teatrališkai išskirtiniais drabužiais, netradiciniu plaukų kirpimu ir šukuosenomis, ganėtinai ryškia kosmetika, grubiais papuošalais ir tatuiruotėmis (Bedulskis, 2007). Šiandieniniams jaunuoliams, ši subkultūra yra priimtina, patraukli taisyklių nesilaikymu, antvisuomeniniu elgesiu, panieka turtui ir turtingiems.

Emo – labiausiai išskiria išorine išvaizda, lygiais juodais plaukais, aprangoje vyrauja rožinė ir juoda spalvos, siauri džinsai, gali būti skylėti ar sulopyti, diržas su daug papildomų aksesuarų, aptempti marškinėliai su animacinių filmų herojais. Tačiau svarbiausia, jie propaguoja sveikuolišką gyvenimo principą. Tikrieji emo nariai nevartoja narkotikų ir alkoholio, nerūko, jų tarpe pastebimas vegetarizmas. Dažnai emo subkultūros atstovai linkę į savęs žalojimą, yra linkę į savižudybę (Liberienė, 2009).

Metalistai – pasižymi nihilizmu, apolitiškumu bei neigiamu požiūriu į religiją. Metalistų aprangos įvaizdis juodi odiniai drabužiai su metaliniais gausiais aksesuarais. Bet kuriuo metų laiku ilgi batai, ilgi plaukai, begalė odinių apyrankių su metaliniais papuošimais. Esminis metalistų bruožas yra roko stiliaus muzikos garbinimas, klausymas bei bandymas ją atlikti (Viteikaitė, 2003).

Skustagalviai arba „*skinai*“ – ideologija remiasi vienos rasės pranašumu, palaiko nacistines teorijas. Visų pirma juos jungia visiškai plikai kerpamos galvos, aprangos stilius - ypatingai kareiviški batai. Lietuvoje tarp skinų populiarios neonacistinės pažiūros, jos daugiau paplitusios tarp paauglių ir skatina rasinę neapykantą, nepakantumą aplinkiniams, kitataučiams bei skatina agresijos protrūkius. Skinų pasaulėžiūra ir stilius – du skirtingi dalykai, atrodydami kaip skinai paaugliai gali neformaliai skinų grupei nepriklausyti. Tuo tarpu besiremiantys skinų filosofija fašistuojantys jaunuoliai gali atrodyti visai priešingai nei klasikinis skinų įvaizdis. Ši subkultūra, propagodama ir skleisdama savas idėjas, dalyvauja susibūrimuose, palaiko bendraminčius. Formuoja neigiamą požiūrį apie aplinkinius, akcentuojant ne individo unikalumą, o tik jo kilmę (Viteikaitė, 2003).

Reiveriai – kaip atskira subkultūra pasižymi kitonišku, netradiciniu gyvenimo būdu: kasdieniai susibūrimai, klubai ir pan. Vakarėliuose atliekama bei skamba kokybiška elektroninė muzika. Tai esminis bruožas – elektroninės muzikos garbinimas. Šios kultūros asmenis sieja pagarba, tolerancija bei atsakomybė vieniems prieš kitus, jie žavisi meile, propaguoja taiką bei vieningumą ir visada dėvi mažas įvairias skrybėlaites (Bugsas, 2006).

Hakeriai – tai asmenys, nesitraukiantys nuo kompiuterio. Jie gali leisti laiką prie jo dieną ir naktį, patenkinus fiziologinius poreikius. Tai ekspertai kompiuterininkai, turintys savitą terminiją, savo simboliką bei konkrečius atributus, kuo jie ir išsiskiria iš kitų. Retkarčiais hakeriai yra maišomi ir siejami su kompiuteriniai įsilaužimais, ar kitokiais pakenkimais. Dažnai yra gerbiami tik tada, kai ką nors atranda ar sukuria naujo ir efektyvaus (Internetinė enciklopedija, 2001).

Kaiteriai, riedutininkai, skeiteriai, parkūrai – siejami bendru gyvenimo stiliaus suvokimu. Tai yra laisvės pojūtį propaguojantys, greiti, nuolat judantys, atviri, neturintys baimės jausmo, draugiški, nuoširdūs bei vienas kitą suprantantys ir palaikantys asmenys. Šios subkultūros atstovai dažnai yra vadinami kaip ekstremalai, kitaip sakant ekstramalaus sporto mėgėjai. Juos galima skirti ar atpažinti aplinkoje iš turimų daiktų: atitinkamai riedučiai, riedlentė, jėgos aitvaras ir pan.

Modai – besidomintys muzika ir mada asmenys, tuo jie ir skiriasi iš kitų subkultūrų. Žavisi bei vertina prabangius vardinius rūbus, retus išskirtinius papuošalus. Lankosi dažnai vakarėliuose, taip norėdami save parodyti kitiems ir ieškodami savo individualizmo, išskirtimumo bei maksimalizmo mados išraiška aplinkoje.

Baikeriai – kaip subkultūra, visų pirma, skiriasi autotransporto priemonės – motociklo turėjimu bei specifiniu aprangos stiliumi, kuris irgi yra diferencijuotas tam tikra simbolika bei išskirtiniais atributais. Jų veikloje stebimos tradicijos, papročiai bei tam tikra veikla, susijusi su festivalių organizavimais ir specifine jų programa.

Apibendrinant apžvelgtas subkultūras galima įvardinti, kad kiekviena iš jų turi savitą specifiką: aprangos stilių, elgesio modelį, tradicijas ir papročius, puoselėjamas vertybes bei gebėjimą prisitaikyti visuomenėje. Dauguma išvardintų subkultūrų turi pozityvių požymių, tačiau, kai kurios, atsiskleidžia per negatyvią prizmę.

2.3. Subkultūros ugdomoji vertė

Prieš apžvelgiant baikerių subkultūros ugdomąją reikšmę, dera atkreipti dėmesį į susiformavusių subkultūrų ugdomąją prasmę apskritai.

Pasak P. Coheno (1972), jaunimo ar suaugusiojo subkultūra yra kompromisinis sprendimas tarp dviejų prieštaraujančių poreikių, tai yra noro kurti ir išreikšti savo autonomiją ir skirtumą tėvų atžvilgiu bei išlaikyti tėvų identitetą (cit. Ramanauskaitė, 2004). J. Clarke (1989) subkultūrą nusako kaip specifinį socialinių ritualų turinčią visumą, kuri apibrėžia subkultūros grupinį tapatinimąsi, jungiantis į konkrečią grupę. Tai išskirtinė grupė, turinti originalų stilių, kuris atspindi grupės vientisumą ir bendrumą (cit. Ramanauskaitė, 2004). Šios subkultūros nariai save

suvokia kaip kuriamus per kultūrinius tekstus, todėl jie tampa kultūros dokumentais bei kolektyvinėmis biografijomis.

G. Liaudanskas-Svaras ir G. Duoblys (2010), išskiria teigiamas subkultūros pasirinkimo priežastis. Didėjantis individualizmas, kuris skatina ieškoti originalių išraiškos priemonių, o naujos technologijos ir žiniasklaida leidžia skleisti idėjas po visą pasaulį. Egalitarizmas (lygybė) subkultūrų viduje, tai paauglių judėjimų varomoji jėga, teatrališkumas, kuris padeda siekti sukurti savą tikrovę, kuo mažiau priklausomą nuo masinės kultūros ir valstybinių institucijų. Dvasingumo siekis bei kartų tęstinumas, nes dalis judėjimų dalyvių, pasiekę tam tikrą amžių ar socialinį statusą, pasitraukia iš aktyvios veiklos, tačiau jų vietą užima nauji atstovai iš jaunimo tarpo.

Subkultūros formuojasi kaip asmens saviraiškos ar savęs atskleidimo formos, turėdamos tam tikrą ugdomąją prasmę bei tikslus. Vienos subkultūros yra priskiriamos teigiamoms, kitos yra siejamos su dalies visuomenės narių negatyvizmu. Kaip ir bet kuri socialinė sistema, taip ir susiformavusios subkultūros turi tam tikras ugdomąsias vertybes, tačiau jos labai skirtingos ir diferencijuotos atsižvelgiant į subkultūros siekius, tikslus, tradicijas bei pažiūras.

Kaip yra teigiama, kiekvieno asmens elgesį, emocijas, veiklas atspindi visuomenėje susidariusios vertybinės nuostatos. Teigiama vertybė yra traktuojama kaip toleruojamas visuomenėje standartas ar tinkamo elgesio norma. Jei vertybė neigiama, ji yra šalinama. Atsižvelgiant į tai, visuomenėje tai tampa patrauklu, priimtina arba priešingai. Visuomenėje yra pripažįstamos vertybės, skatinančios bei kuriančios gėrį, tai šeima, draugystė, demokratija, individualizmas, išskirtinumas. Subkultūroje irgi vyksta panašiai. Nuolat pripažįstamos ir naudojamos vertybės tampa įgytu reiškiniu, kitaip sakant, vertybine orientacija, skatinančia elgtis tinkamai (Hartmann, 2001).

Visos subkultūros turi savą išskirtinumą, kurį sudaro vertybių visumą. Ši visuma yra daugialypiškai įvairiaspalvė, susieta su išoriniu ir vidiniu pasauliu. Kiekvieną asmenį liečia kultūriniais, ekonominiais, religiniais bei istoriniais aspektais, norint išorę padaryti priimtina ir patrauklią. Todėl vertybės neatsiejamai yra priklausomos nuo asmens personalizuotų motyvų, siekių, iššūkių, poreikių, interesų, įsitikinimų, troškimų ir t.t. Nuo to priklauso asmens saviraiškos esminis pagrindas, paremtas svarbiausiu ir reikšmingiausiu psichologiniu, socialiniu, istoriniu bei politiniu požiūriu, leidžiančiu, kad norimi reiškiniai ar objektai būtų pritaikomi kaip teisiniai reglamentai ar normatyviniai dokumentai.

Lietuvos mokslininkai, įvairių mokslo sričių kontekste yra analizavę subkultūrinių grupių bruožus, vyriškumo formavimo, elgsenos ir ideologijos sociologines interpretacijas. A. Petkevičiūtė (2010) atliko kriminologinės subkultūros tyrimą, kuris atskleidė kaip yra formuojamas asmuo. R. Šatūnienė (2014) atskleidė kokią esminę reikšmę padarė pankų

subkultūra Lietuvos subkultūrų istoriniame evoliuciniame kontekste. Dar kitame darbe pristatyta kūrybinė subkultūros prigimtis, aptartos kūrybiškumo ir kolektyvinio tapatumo konstravimo proceso sąajos, analizuojami kūrybiškumą įprasminantys subkultūrinės filosofijos ir etikos bruožai. R. Šatūnienė (2014) pabrėžė subkultūros filosofijai būdingą antikonformistiškumą. Šios filosofijos turinys leidžia konstatuoti apie asmens akcentuojamą savarankiškumą, kritinio mąstymo svarbumą, bei buvimą subkultūroje, kuris suteikia asmenybei identitetą.

A. Gavėnaitė (2003) savo darbe atskleidė, destruktivios ar kitaip neigiamos subkultūros požymius – kai kada jos grupės nariai turi tendenciją elgtis nusizengiant įstatymams VDU magistrantė R. Gražytė (2005) atliko baigiamąjį magistrinį darbą apie Lietuvos baikerius, ieškančius vyriškųjų vertybių pateikimui ir pan.

JAV sociologė M. Reed Kemp (1989) atliko kultūrinį subkultūros tyrimą – „Nepriklausomi baikeriai: baikerių bendruomenės etnografija“. W. N. Dulaney (2005) parašė išsamų straipsnį apie baikerių subkultūros formavimosi etapus, bruožus, savybes bei atskleidė apie struktūrinius elementus bei ugdomuosius procesus.

D. Nichols (2007) teigė, kad vyriškumo ir militarizmo sampratos įtaka sudarė tam tikras sąlygas susiformuoti baikerių subkultūros taisyklėms, vertybėms, elgesio bei veiklos modeliui. Būdami kaip labai uždara grupė apie save suformavo pačius įvairiausius mitus.

Apibendrinant subkultūrų ugdomąją vertę, galima konstatuoti, kad bet kuri subkultūra turinti savas taisykles, tradicijas, pasaulėžiūrą ugdo asmenybę nevienareikšmiškai. Vienos jų gali daryti teigiamesnę, kitos destruktivesnę poveikį. Ir tai priklauso nuo subkultūros vidinės ideologijos suformuotos istorijos kontekste bei kintančios atsižvelgiant į socialinę aplinką bei jos poreikius.

2.4. Baikerių subkultūros raiška istorijos kontekste

Baikerių subkultūros tematika, struktūriniais elementais bei puoselėjamosiomis vertybėmis domisi įvairių šalių mokslininkai. Ir tai viena iš tų subkultūrų, apie kurias tiek viešojoje erdvėje, tiek ir kituose šaltiniuose kalbama pakankamai nemažai, tačiau ir ne itin teigiamai, todėl šiuo darbu siekiama atskleisti, kokį ugdomąjį įnašą gali duoti buvimas šios subkultūros nariu, kokios vertybės propaguojamos.

Baikerių subkultūra pasauliniame kontekste yra senas reiškinys. W. L. Dulaney (2005) išskiria tris pagrindinius baikerių formavimosi etapus. Pirmasis etapas yra nuo 1901–1944 metai, tai prieš-formavimosi etapas, kuris susijęs su socialinių organizacijų kaip motociklų pramone ir transporto genezė. Šiam pirmajam etapui reikšmės turėjo 1901 m. įkurta *Indian Motorcycle* kompanija, pradėjusi plačiai prekiauti motorizuotais dviračiais. Vartotojų gausa bei nuolat

didėjantis domėjimasis, paskatino įkurti legendinę kompaniją *Harley Davidson*. Netrukus, po šios kompanijos įsteigimo, pradėjo formuotis motociklininkų mėgėjų klubai, asociacijos, kurie buvo tarsi pirmieji pranašai tolimesnei baikerių formavimosi erai. Baikerius sieja tam tikros klasės ir markės motociklai bei juos priklausymas susivienijimui ar klubui. J. Gangloff (2006) baikeriais vadina bendruomenę susaistytą solidarumo jausmu, kuris peržengia įprastas visuomenėje. Pažvelgus iš vidaus, būtų galima matyti labai tamprų bei stiprų vienybės bei ištikimos draugystės jausmą, būdingą tik istoriškai stripriai suformuotai visuomenei.

Antrasis etapas – formavimosi periodas, 1945–1957 m. Išskirtiniai bruožai siejami su po antrojo pasaulinio karo vykusiais socialiniais ir istoriniais įvykiais, kurie sudarė sąlygas formuotis subkultūroms. Šio etapo formavimuisi reikšmės turėjo amerikiečių grįžimas iš karo. Karo veteranai buvo nepasiruošę gyventi įprastai ramų civilišką gyvenimą. Daugumą jų siejo stiprus tarpusavio ryšys, santykiai, kurie buvo išlaikę sudėtingus karo išbandymus, kurie buvo gimę neįprastose fizinės ir psichologinės įtampos situacijose, tuo pagrindu buvo suformuotas išskirtinai aukšto lygmens abipusis pasitikėjimas (Dulaney, 2005). Šis tarpusavio pasitikėjimas buvo suformuojamas situacijose, kai be alternatyvų, pasitelkus rizikos ir pavojaus faktorius, išgyvenimo ir savisaugos instinktų veiksmus. Kam pavykdavo išlaikyti tokius išbandymus, atrasdavo tarpusavio ryšį stipresnį, nei kraujo ryšiai siejantys giminaičius. Subkultūros formavimuisi svarbu ne tik socialinis ar kultūrinis aspektai, bet ir ypatingai svarbus gilus psichologinis veiksnys.

Trečiasis etapas – nuo 1958 m. iki šiol. Tai transformavimosi periodas. Besikeičianti socialinė ir ekonominė situacija po Amerikos ir Vietnamo konflikto eros, turėjo ypatingą periodą, kurio metu svarbūs socialiniai faktoriai paveikė baikerių subkultūros formavimosi procesus, kurie lėmė klubų „už įstatymo ribų“ baikerių atsiradimą (Dulaney, 2005). Žiniasklaida irgi suteikė neigiamą atspalvį baikerių grupėms – nupiešė, kaip baikeriai organizuoja nusikaltimus ir kelia grėsmę visuomenei. Taip buvo suformuotas baikerių įvaizdis. Kuo negatyvesnis įvaizdis buvo formuojamas, tuo labiau baikeriai siekė maištauti. Tokiu būdu, populiaroji kultūra ir tuometinė žiniasklaida vienareikšmiškai suformavo stereotipus, vaizduojančius baikerius, kaip įstatymų pažeidėjus, neigiamus personažus, dar kitaip antisocialius vaikus (Nichols, 2007).

Ilgainiui, baikerių subkultūra jau turėjo itin tvirtą ideologinį pagrindą ir subkultūrinius bruožus: būdami uždara bendruomenė, baikeriai iš dalies patys sudarė prielaidas mitams ir įvaizdžiams atsirasti. Tai ir turėjo įtakos neigiamesnės viešosios nuomonės formavimuisi.

Kaip atskira visuomenės grupė, baikeriai, propaguojanti savotišką gyvenimo būdą ideologiją, yra išskirtinė subkultūra Lietuvoje. Ji pradėjo skleistis tik 70-aisiais metais, nors ir

ankstesniais metais buvo stebima tam tikra grupelių veikla. Pirmieji baikeriai yra kildami iš rokerių tarpo.

Kaip yra žinoma, baikeriai neatsiejami nuo motociklo, tačiau ne visi vairuojantys motociklus gali būti baikeriais. Pirmasis baikerių klubas Lietuvoje buvo įsteigtas Vilniuje – „Pamišę tamsoje“. Vėliau jų gausėjo, jie saugojo įvairius renginius, taip formuodami apie save įvaizdį. Jis – gana įvairus. Šiuo metu yra 42 oficialūs baikerių klubai. Labiau matomi tampa kasmetinio „Bike Show Millennium“ renginio metu. Šio renginio metu yra organizuojami įvairūs pasirodymai, ekstremali veikla ir pan., atskleidžiantys baikerių pasaulėžiūrą bei kuriantys įvaizdį apie subkultūrą.

Apibendrinant baikerių subkultūrą istoriniame kontekste, galima konstatuoti, kad idealoginė jos atskirtis nuo visuomenės normų, tradicijų ir įstatymų suteikė subkultūrai būdingus bruožus, savitas taisykles, elgesio bei veiklos modelius.

2.5. Baikerių subkultūra kaip alternatyvus vertybinių nuostatų ugdymas(is)

Nors šiuolaikinėje baikerių subkultūroje vis dar vyrauja ankstesnė bei pirminė ideologija, puoselėjamos senosios vertybės, stereotipai, laikomasi tų pačių priimtų tradicijų, kurios vienaip ar kitaip formuoja baikerių grupės veikloje dalyvaujančius individus. Baikerių subkultūra netiesiogiai atlieka ugdomąją funkciją. Kitaip tariant, baikerių bendruomenė perėmė amerikietišką šios subkultūros ideologiją ir pritaikė kiekvienai šaliai savitus sociokultūrinius aspektus (Lagergren, 2007).

Baikeriu gali tapti bet kokios profesijos žmonės, kurie kiekvienas turi savas pareigas ir veiklas, ir tik savaitgaliais ar išskirtinių kongresų metu išsitraukia odinius rūbus, išsivaro motociklą ir leidžia sau pajusti galią ir nenusakomą laisvę. Nors šie „naujieji baikeriai“ ir nėra nusikaltėliai vis dar patys savo noru išlaiko „blogiuko įvaizdį“, odinės aprangos stiliumi, kaukolių, liepsnų simbolika ant rūbų, garsiu, greitu, chuliganišku (kartais) važiavimu (Schouten, McAlexander, 1995). Mokslininkai atlikę etnografinį tyrimą išskyrė baikeriams būdingas vertybes:

- patriotizmas ir „amerikonizmas“;
- asmeninė laisvė;
- vyriškumas.

Baikerių subkultūroje matomas konstruojamas idealus vyriškumo modelis, kuris perteikiamas visiems, norintiems būti vertais tikro baikerio vardo: heteroseksualus, turintis ekonominę nepriklausomybę, gebantis išlaikyti ne tik save, bet ir šeimą, fiziškai, stiprus,

racionalus, neįžeidus emociškai, dominuojantis kitų vyrų atžvilgiu, skiriantis didžiulį dėmesį ir pasididžiavimą savo „seksualinėmis“ pergalėmis, nesielgiantis moteriškai (Tereškinas, 2004).

Baikerių subkultūroje egzistuoja labai aiški hierarchija, paremta galios ir paklusnumo principais. Priimtos egzistuojančios bendravimo taisyklės, kurios aiškiai nurodo, kokios pareigos, teisės ir būtni atlikti darbai. Baikerių tarpusavio bendravimas paremtas draugyste ir sąlyginiu pasitikėjimu bei pagalba vienas kitam. Nuoseklūs, pastovūs, geri tarpusavio santykiai yra be galo reikšmingi šioje subkultūroje, nes būtent jų dėka gali susiformuoti stipri organizacija. Labai svarbios asmenybinės savybės – tai tarpusavio bendradarbiavimas ir nuolatinė pagalba technikos atžvilgiu. Baikerių klubuose ugdomas didžiulis pasitikėjimas savimi ir vienas kitu, jei reikalinga pagalba klubo nariui, kitas padės visuomet, nesvarbu ar tai naktis ar pan. (Hayes, Nichols, 2005).

Baikerių klubai tai tarsi maskulinistinės grupės, kurioms būdingas aiškumas, tikslumas, hierarchinis modelis ir pareigų bei teisių žinojimas.

Neatsitiktinai dabar didžioji dalis baikerių yra vyrai, nors šiuolaikiniame laikotarpyje vis dažniau galima pastebėti baikerių moterų. Vyrai evoliuciškai yra nusakomi, kaip kovotojai, medžiotojai, jėgos propaguotojai. Vyriškumas negaunamas biologiškai, jis yra atskleidžiamas ir įrodomas elgesiu bei tik vyrams būdingais pasiekimais. Važiavimas didžiuliu greičiu, patiriamų traumų gausa demonstruoja vyro drąsą bei jo vyriškumą (Schouten, McAlexander, 1995). Baikeriai viena iš socialinių grupių, kuriose dar egzistuoja tikrasis vyriškumas, pagrįstas pasitikėjimu savimi ir yra būtent, tai kas sukelia dėmesio fenomeną.

Baikerių subkultūrai būdinga ne tik motociklai, bet ir išskirtinė apranga. Tai juodi, odiniai drabužiai, šalmai, skarelės metaliniai bei odiniai aksesurais, atspindintys subkultūros prasmę: ereliai, kaukolės, liepsnos, ragai, drakonai, kartais svastikos. Jiems būdinga tatuiruotės, jų priežastys gali būti šios: estetiškos, individualaus išskirtinumo, asmenybės tobulėjimo bei dvasinio augimo (Thompson, 2009). Šie veiksniai formuoja asmenybės pasaulėžiūrą bei grupės.

Apibendrinant baikerių subkultūrą kaip alternatyvią ugdymo(si) kaip alternatyvius vertybinių nuostatų ugdymą(si), galima teigti, kad ji susiformavo ir kito laikmečio tėkmėje, turi suformuotas stiprias vidines subkultūros tradicijas bei papročius, aprangos bei technikos įvaizdį reikšmingą asmenybės ugdymui.

3. BAIKERIŲ SUBKULTŪROS KAIP ALTERNATYVIOS UGDYMO(SI) FORMOS VERTYBIŲ SISTEMOS ATSKLEIDIMO TYRIMO METODOLOGIJA, REZULTATAI IR ANALIZĖ

3.1. Empirinio tyrimo etapai ir metodologija

Šiame darbe tirama baikerių subkultūros ugdomoji vertė. Ruošiantis tyrimui atlikta teorinė mokslinės literatūros ir mokslinių straipsnių analizė.

Atsižvelgiant į teorinį konstrukta, probleminį magistrinio darbo klausimą (*kaip dalyvavimas baikerių subkultūroje atliepia asmens tapsmo poreikius ir prisideda prie jo ugdymo(si) ir vertybinių nuostatų formavimo(si)*) ir išnagrinėjus duomenų analizei galimybes (aspektą), išryškėjo autentiškos ir unikalios informacijos poreikis. Tai yra – gilintis į tiriamosios baikerių subkultūros veiklos mažiausių vienetų – dalyvių asmeninę patirtį, supratimą ir aprašyti gautus duomenis.

Atsižvelgus į tai ir išstudijavus mokslinės literatūros rekomendacijas, remiantis Filosofinės etnografijos ir pirminių duomenų gavimui – pasirinktas interviu būdas, kuris yra kokybinio tyrimo metodas. Kaip teigia R. S. Weiss (1994), gauti žinių apie socialines aplinkas, kurios tyrėjams prieinamos tik per tyrimo dalyvių pasakojimus galima interviu metu (cit. Gaižauskaitė, Valavičienė, 2016). Pasak I. Gaižauskaitės ir N. Valavičienės (2016), tyrimo dalyvių perspektyvos, subjektyvios sampratos ir patirtys, kasdieniai kontekstai – kokybinio tyrimo dėmesio centras. Toks metodas, kaip teigia R. Tidikis (2003), leidžia nagrinėti naujus masiškai nepaplitusius reiškinius ar procesus. Tyrėjo dėmesys koncentruojamas į mažiausią lygmenį. Šias mintis praplečia K. Kardelis (2007), atskleisdamas, jog kokybiniai metodai suteikia galimybę pažvelgti giliau, o tiriamieji ir tiriamasis reiškinys interpretuojami paties tiriamojo suvokiamais terminais. Toks metodas neįsprendžia asmenybės į jokus aplinkos rėmus, o padeda atskleisti socialinę tikrovę savaip suvokiančios asmenybės unikalumą.

Vadovaujantis tuo, pasirinkta tokio pobūdžio darbas dažniausiai naudojama kokybinio tyrimo strategija ir kokybinio tyrimo metodai. **Pagrindinis duomenų rinkimo metodas** – interviu, pusiau struktūruoto interviu tipas, dar kitaip vadinamas kryptingasis (angl. *interview guide approach*). Remiantis šiuo metodu, suplanuoti 27 interviu klausimai, „kurie „nepirriša“ prie klausimų tvarkos ar numatytų pasakyti žodžių, laisvai juos keičia vietomis, užduoda papildomų klausimų“ (Bitinas, Rupšienė, Žydzūnaitė, 2008). Turint omenyje, kad tiriamoji baikerių subkultūra yra gana uždara, informacijos gavimas ir su ja susiję niuansai yra komplikuoti, **tyrimo kokybei užtvirtinti** pasirinktas, tyrimuose plačiai taikomas, **papildomas**

duomenų gavimo metodas (Rupšienė, 2007) – dokumentų analizė (turinio (angl. *content*) kokybinė analizė). Atrinkti 9 skirtingi ir viešai prieinami išlikusių dokumentų šaltiniai.

Darbe analizuojami empiriniu tyrimu gauti duomenys, todėl atliekant kokybinį tyrimą remiamasi A. Bryman (2008) kokybinio tyrimo ypatybėmis (cit. Gaižauskaitė, Valavičienė, 2016): a) **indukcine logika** – teorija kurta iš surinktų tyrimo duomenų; b) **interpretatyvine pozicija** (angl. *interpretativist*) – baikerių subkultūros atvejį siekiama suprasti, tiriant pačių dalyvių interpretavimus; c) **konstrukcionistiniu** (angl. *constructionist*) **požiūriu** – teigiama, kad socialinė realybė yra sąveikų tarp tiriamųjų rezultatas, o ne „išoriška“ duotybė.

Siekiant išsiaiškinti ar baikerizmas turi ugdymosi bruožų ir kaip formuojamos vertybinės nuostatos, empirinis tyrimas buvo atliekamas etapais. **I etapas** – mokslinės literatūros nagrinėjimas pasirinkta tematika Lietuvos bei užsienio mokslininkų darbuose. **II etapas** – remiantis išnagrinėta teorine analize, teoriniu konstruktu, darbo problematika, tikslu ir keliamais uždaviniais – pusiau struktūruoto interviu parengimas (priedas Nr. 1) bei šaltinių dokumentų analizei paieška ir atranka. **III etapas** – pusiau struktūruoto interviu analizė, dokumentų analizė (*content*) bei išvadų rengimas.

3.2. Tyrimo imtis ir organizavimas

Šiame darbe tiriama baikerių subkultūra yra gana didelė, specifinė visuomenės grupė, kuri itin saugo savo privatumą. Pati subkultūra bei jos atstovai pasižymi uždarumu. Užmegzti komunikaciją ir patekti į baikerių grupes yra sudėtinga, net literatūros apie baikerius autoriai priėjimą gavo tik per draugystes su kitais baikeriais (Reed Kemp, 1989). Dėl nepasitikėjimu pašaliniais, informaciją gauti gana sudėtinga. Keli interviu buvo ilgai derinti ir dėl įvairių priežasčių atšaukti. Remiantis M. Patton (1990) ir siekiant atlikti kokybišką tyrimo analizę buvo svarbu pasirinkti interventus, kurie pasižymėtų informatyvumu tiriamuoju požiūriu (cit. Kardelis, 2002). Atrinkti 13 intervantų, kurie tiesiogiai susiję su baikerizmo subkultūra. Kilus informacijos pasikartojimo grėsmei, daugiau informantų neįtraukta. Gautų duomenų pakako interpretatyvinei analizei.

Pirminiams duomenims gauti naudotas kokybinis duomenų rinkimų metodas – **pusiau struktūrizuotas interviu**.

Atsižvelgiant į darbo problematiką, iš anksto paruošti 27 pusiau struktūrizuoti interviu klausimai, kurie nebuvo pririšti prie eiliškumo, pagal situaciją galėjo būti keičiami, pertvarkomi. Šie klausimai yra skatinantys atskleisti keliamos problemos esmę, ugdymo(si), vertybinius aspektus, kaip yra suvokiamas baikerizmas, kas gali būti baikeriu, ką ugdo(si), kaip ugdo(si), kokias tradicijas palaiko, ko siekia, kas skatina pasirinkti šią veiklą, kaip atrodo, ką privalo turėti

baikeris ir pan. (priedas Nr. 1). Pirmasis intervantas – tai pažįstamas baikerių subkultūros atstovas, baikerių klubo narys. Vengiant galimų duomenų iškraipymo, dėl draugystės ryšių buvo ieškoma ir nepažįstamų baikerių. Pasitelkus M. Patton (1990) tyrime taikomą „Sniego gniūžtės“ tikslinės (angl. *purposive*) imties atrankos būdą (cit. Rupšienė, 2007), duomenys analizei gauti iš 13 tyrimui (žr. 1 lentelė) būtinas charakteristikas atitinkančių intervantų.

1 lentelė. Baikerių dalyvavusių tyrime demografinė informacija

Nr.	Kodavimas	Amžius	Klubas/sąsajos su baikerizmu	Motociklizmo patirtis
1.	Arūnas (laisvasis baikeris)	43 m.	Laisvasis baikeris „ <i>Lone wolf</i> “	8 m.
2.	Dainius (prezidentas)	36 m.	Klubo „ <i>Free Riders</i> “ prezidentas	20 m.
3.	Valys (klubo narys)	39 m.	MC klubo „ <i>Free Hawks</i> “ narys	20 m.
4.	Algirdas (buvęs klubo narys)	32 m.	Buvęs MC klubo narys.	10 m.
5.	<i>Fašis</i> (buvęs klubo narys) <i>Ramše</i> (su juo kartu buvusi mergina, kuri įsitraukė į pokalbį interviu pabaigoje)	49 m. 17 m.	Baikeris, išėjęs iš baikerių klubo (dėl etikos nebus minima iš kokio). <i>Fašio</i> sugyventinės draugės dukra. Mergina, kuri dažnai būna su <i>Fašiu</i> ir yra savotiška jo auklėtinė. Mokoma motociklo remonto ir yra ugdoma baikerizmo filosofijos dvasia. Greitai laikysis motociklisto teises.	20 m. Motociklizmu domisi 3m. (nuo 14 m.)
6.	Pažįstamas baikeris (klubo narys)	34 m.	MC klubo narys (pageidavo neįvardinti klubo)	13 m.
7.	Martynas (klubo narys)	31 m.	Klubo „ <i>Free Riders</i> “ narys	8 m.
8.	Vitalis (klubo narys)	34 m.	MC klubo „ <i>Road Tribe</i> “ narys	11 m.
9.	<i>Liūtas</i> (kelionės kapitonas)	43 m.	MC klubo „ <i>Free Hawks</i> “ narys, kelio kapitonas	29 m.
10.	<i>Balderis</i> (prezidentas)	58 m.	MC klubo „ <i>Folks</i> “ prezidentas	45 m. 13 m. surinko pirmą savo motociklą.
11.	<i>Džiovanis</i> (kandidatas)	50 m.	Kandidatas į MC klubo „ <i>Folks</i> “ narius	35 m.
12.	Lukas (kandidatas)	18 m.	Kandidatas į MCC klubo „ <i>Sun City Bulls</i> “ narius	2 m.
13.	<i>Kuzma</i> (prezidentas)	42 m.	MCC klubo „ <i>Sun City Bulls</i> “ prezidentas	25 m.

Visi intervantai suaugę. Jauniausiam intervantui – 18 m., vyriausiam – 58 m. Vienas, jauniausias baikeris, dar mokosi vidurinėje mokykloje. Didžioji dauguma tiriamųjų yra vyresnio amžiaus ir nebedalyvaujantys bendrojo lavinimo ar kitokiose formaliose švietimo programose. Visi intervantai turi skirtingą santykį su baikerizmo subkultūra ir unikalius požiūrius, patirtį, kuri

yra itin svarbi kokybinei tyrimo duomenų analizei. Tiriamųjų baikeriška patirtis varijuoja nuo 2 m. iki 45 m. Kryptingas interviu atliktas su 5 skirtingų baikerių klubų nariais. 4 intervantai pageidavo atsakyti į klausimus savarankiškai. Pusiau struktūruoti interviu su kitais tiriamaisiais vyko jų pasirinktoje aplinkoje, pagal iš anksto suderintą laiką: automobiliuose, *klubhauze* (baikerių klubo narių susirinkimo vieta – aut. pastaba), intervantų namuose, garažuose. Papildoma intervantų charakteristika: 4 iš jų, užimantys aukštas ar aukštesnes pareigas klubuose, 3 prezidentai, 1 kelio kapitonas, 4 eiliniai klubo nariai, aktyviai dalyvaujantys klubo veikloje, 2 pretendentai tapti pilnaverčiais klubų nariais, 2 buvę pilnaverčiais klubo nariai, tačiau savo noru išėję iš klubų, 1 laisvasis baikeris save įvardinęs “*Lone wolf*” (t.y., nepriklausantis jokiam oficialiam klubui). Nemaža dalis intervantų norėjo, kad pats interviu netruktų ilgai. Trumpiausias interviu truko 21.54 min., ilgiausias – 1.17 min. Prieš kiekvieną interviu, ir po jo, vyko laisvas pokalbis, kuris trukdavo nuo valandos iki kelių valandų. Įsijungus diktofonui, intervantai tapdavo santūresni, kai kurios informacijos, kuri yra privati ar liečia tik klubą, negalėdavo atskleisti. Siekiant kuo objektyvesnių duomenų, tyrimo geografija apima Radviliškį, Šiaulius, Kelmę ir Tytuvėnus.

Renkant pirminius duomenis analizei, ypač reikšminga informantų asmeninė patirtis, nuomonė, geriausia – išsakyta žodžiais. Todėl, pasirinkto kokybinių duomenų rinkimo metodo taikymas, be jau minėtų, grindžiamas J. Frechtling, L. Sharp (1997) prielaida, kad prasminga žinoti informantų požiūrius, vertinimus ir nuomones (Rupšienė, 2007).

Duomenys, surinkti kryptingo interviu būdu, dėl įvairių priežasčių (intervantų savijautos, šalia esančių žmonių įtakos, skubėjimo ir pan.) gali pritrūkti objektyvumo, patikimumo. Todėl, siekiant to išvengti, **patikrinti atitikimą** ar **neatitikimą** su jau turimais duomenis ir duomenų įvairumo, darbe naudotas papildomas duomenų rinkimo metodas – **dokumentų analizė**. Šis metodas yra patikimas ir, siekiant nustatyti baikerizmo dalyvių vertybes, interesus, pozicijas tiriamuoju klausimu (Rupšienė, 2007).

Analizuoti viešai prieinami, tačiau specifiskai, baikerių, motociklininkų bendruomenei skirti išlikę dokumentai iš 9 skirtingų šaltinių (žr. internetiniai šaltiniai), kurie, pasak L. Rupšienės (2007), ypač vertingi dėl jų objektyvumo. Tai, originalūs, pačių baikerių subkultūros atstovų parašyti tekstai ar jų pačių versti straipsniai iš įvairių šaltinių užsienyje, forumų dalyvių pasisakymai, mintys. Analizuota informacija tiesiogiai susijusi su tiriamuoju darbu. Duomenys, gauti dokumentų analizės metodu, pateikti ir aprašyti kategorijų lentelėse (žr. lentelės 2-18).

3.3. Baikerių subkultūros esminiai bruožai: sąvokos atskleidimas, išvaizda, savybės, simbolika tyrimo kontekste

Šio magistrinio darbo vienas iš uždavinių buvo atkleisti subkultūros sampratą, svarbiausius bruožus. Šį uždavinį iš dalies atskleidžia, baikerių, kaip subkultūros elemento tyrimas.

Baikerių subkultūros samprata ir ją atspindintys veiksniai yra pateikiami J. Schouten ir J. McAlexander (1995), E. Ramanauskaitės (2004), R. Šatūnienės (2009, 2014) ir kitų mokslininkų darbuose. Šie autoriai nurodė, kad subkultūros esmė atskleisti individualios patirties paiešką išreiškiant, pažįstant save. Baikeriai – tai motociklą vairuojantys asmenys (beveik visada – vyrai), turintys istorijos kontekste susiformavusias tradicijas, veiklos pobūdį, išvaizdos simboliką.

Analizuojant tyrime dalyvavusių tiriamųjų ir apžvelgtuose šaltiniuose išsakytus atsakymus į klausimą *kokios mintys kyla norint apibūdinti baikerį* galima išvelgti vyraujančią įvairovę. Atsakymų įvairiaspalviškumas (žr. 2 lentelė, 2 lentelės tęsinys) leidžia teigti, kad baikeris, tai kitoks žmogus, patiriantis laisvės jausmą, mėgstantis laisvę bei norintis važiuoti motociklu kurs yra pats agrindinis baikerio atributas. Minima, kad – tai <...*paprastas, romantiškas žmogus*...> (8), išskirtinis. Vienam tiriamajam kilo klausimas ar sąvoka yra tinkamai suprantama ir nepainiojama su paprastu motociklininku.

Išanalizavus baikerių svetaines, surinkti duomenys: baikerių klubo “*Hellions MCC*” narys atskleidžia, kad, tai ką jaučia baikeris, ką jis išgyvena lėkdamas įspūdžių ir nuotykių keliu aprašyti tiesiog neįmanoma, tai reikia patirti ir išgyventi pačiam. Visus vienija laisvės filosofija, kurios dėka gyvenimo išbandymai priimami su plačia šypsena veide. Lėkdami laisvi ant motociklų baikeriai teigia, kad vėjas jiems iš galvos išpučia kasdienybės šiukšles.

2 lentelė. *Baikerių sąvokos atskleidimas, tiriamųjų nuomone*

Kategorija	Subkategorija	Turinys	Dažnis
1	2	3	4
Mintys, kylančios norint apibūdinti baikerį	laisvės jausmas	<... <i>kitoks žmogus turintis laisvės jausmą kelikelyje</i> ...> (1)*; <... <i>laisvė</i> ...> (2); <... <i>tai yra žmogus, kuris mėgsta laisvę, nepripažįsta kažkokių daug ribojimų</i> ...> (5); <... <i>jaučiu laisvę</i> ...> (2); <... <i>laisvė, du pasauliai</i> ...> (2); <... <i>duoda laisvę, tiesiog. Man duoda didžiausią laisvę, kokią, tik aš galiu įsivaizduoti</i> ...> (12); <... <i>su laisvės polėkiu</i> ...> (6); <.. <i>Laisvė. Laisvė visame kame: poelgiuose, laisvai pasirenkant, nepriklausant nuo nieko. Laisvė yra viskas</i> ...> (10).	

2 lentelės tęsinys 40 psl.

2 lentelės tęsinys

1	2	3	4
<p>Mintys, kylančios norint apibūdinti baikerį</p>	<p>laisvės jausmas</p>	<p><...Laisvė yra tada, kai žmogus gali sau leisti viską...kalbu apie laisvę, susijusią su manimi, mano vidiniu „aš“. Tu gali leisti sau, ką nori. Palakstyti ant vieno rato, ant dviejų, ant šono. Tau niekas neturi teisės to uždrausti. Todėl, kad tu esi laisvas...> (10); <...visą gyvenimą, laisvę nuo visko...> (11); <...manau svarbiausia būti laisvam kelyje jausti vėją apsidarius, pajusti tuos gyvenimo ypatumus...> (1); <...laisvės pojūtį juo važiuojant...> (3); <...jo, laisvę...> (5); <... Laisvė – na, žmonės įsivaizduoja kaip išėjimą iš už grotų, mes laisvę įsivaizduojam, kaip pilną baką, apypilnę kišenę, prieš bako užpildymą ir ilgą, lygų, šviesų asfaltą...> (Nr.III¹⁷) <...laisvės ir galios simboliu, kuris padeda atitrūkti nuo kasdienės rutinos ir suteikia nepakartojamų pojūčių...> (Nr. I²)*; <...nėra ribų laisvės pojūčiui, kur lojalumo samprata egzistuoja be perkeltinių prasmų...> (Nr. I²); <...meilė motociklui tampa jungiančia gija. Baikeriai – tai itin savita kultūra, kurią pažinus, norom nenorom lūžta nusistovėję stereotipai...> (Nr. II²).</p>	<p>16</p>
	<p>sąvokos apibrėžtumas</p>	<p><...ar tik netaišai su motociklininku? Išsiaiškinau ar tikrai naudoji tinkamą žodį. Nes, dažniausiai, garbesnio amžiaus žmonės taip vadina motociklininkus. Nors ne visi motociklininkai yra baikeriai...> (2).</p>	<p>1</p>
<p>Sąvokos „baikeris“ atskleidimas</p>	<p>Paprastumas</p>	<p><...Paprastas, romantiškas žmogus, kuris važinėja dviračiu motociklu. Mes nesam, kažkokie išskirtiniai, ar dar kažkokie...> (8); <...tai tiesiog, lyg žmonės...>(13).</p>	<p>2</p>
	<p>asmenybė su motociklu</p>	<p><...baikeris tai žmogus su motociklu, kuris važiuoja, važiuoja, važiuoja...> (1); <...baikeris – tai žmogus, kuris daug laiko praleidžia su motociklu...>(2); <...manau, kad kas antras mocą tvarkosi pats...> (5); <...Man baikeris yra žmogus turintis motociklą, dalyvaujantis nebūtinai renginiuose, bet sakykim, važiuojantis...> (6); <...tai gyvenimas su motociklu...tai turi ir savo formą turėti...> (11); <...baikeris yra žmogus, kuris tiesiog, yra norintis važinėti ir dalyvauti visokiuose renginiuose su savo mocu...> (12); <...baikeris ...asocijuojasi su motociklu...> (13); <...baikeris, motociklas...> (13);</p>	<p>10</p>

2 lentelės tęsinys

1	2	3	4
		<...Širdis džiaugiasi, tarsi suaugęs su motociklu, nemažindamas greičio praeinu posūkį (kaip gerai, kad žiema pasikeičiau galinę padangą) kaifas, širdyje ramybe, tik aš, motociklas ir kelias, kas gali būti geriau...> (Nr. F ³); <...Tai žmonės, kurių gyvenimas susijęs su motociklu...> (Nr. VI ²⁵).	
	priklausymas grupei	<...priklausantis baikerių klubui...>(2); <...klubas...> (3); <...tas, kuris yra klube, nesvarbu ar mc, ar mcc ir panašiai, bet laikosi baikerizmo idėjos ir gyvena pagal klubo taisykles, kitu atveju, tai ne baikeris...> (3); <...klubas, klubo nariai...> (3); <...lyg žmonės, važiuojantys didelėm grupėm ant mocų...> (12); <...susipažinti su žmonėm...> (12).	6
	kitoniškumas	<...man tas pats yra, kuris važiuoja... nu, priklausu, kas, su kuom. Vieni yra britvistai, vadinami. Nu, jie irgi yra baikeriai. Nesvarbu, kad jie ten su britvom važinėja. Yra su čioperiais važinėja, vėl kitaip ten. Bet, jie visi motociklistai, baikeriai, kaip sakant...> (8); <...man baikeris yra achujienas čiuvakas...> (4); <...jie būna nestandartiniai...kažkokį bruožą biškį kitokį, kitokį požiūrį į gyvenimą...> (5); <...žmogus su savo gyvenimo stiliumi...kuris pasirinkęs, myli techniką ir atsovauja tą visą baikerizmą...> (11); <...Baikeriai – tai itin savita kultūra, kurią pažinus, norom nenorom lūžta nusistovėję stereotipai...> (Nr. F ²).	5

pažymėta interviu numeracija, (1) tai pirmasis interviu ir t.t.;

**pažymėta informacijos šaltinio numeris (Nr. I) bei laipsnis nurodantis straipsnio nr.

Tiriamųjų pasisakymai leidžia teigti, kad baikerio sąvoka yra atskleidžiama šių subkategorijų išskyrimu. Tai asmenybė su motociklu, priklausymas grupei, paprastumas bei kitoniškumas: <...baikeris tai žmogus su motociklu, kuris važiuoja, važiuoja ir važiuoja, priklausu baikerių klubui, besilaikantis klubo taisyklių, nebūtinai dalyvaujantis renginiuose...> (1). Dar teko išgirsti ir tokį atsakymą, kad tai <...jie būna nestandartiniai...kažkokį bruožą biškį kitokį, kitokį požiūrį į gyvenimą ir man baikeris yra achujienas čiuvakas...>(4).

Apibendrintai, baikeris – tai asmenybė su motociklu, turinti kažką tokio neįprasto, kitokį požiūrį į gyvenimą, su savitu gyvenimo stiliumi ir būtinai važiuojantis.

Buvo keliamas klausimas ar yra įmanoma apibrėžti baikerį, kaip neturintį motociklo. Atsakymai (žr. 3 lentelė) leidžia sakyti, kad tai iš esmės gali būti, bet laikinai. Motociklo neturėjimas galėjo būti nulemtas skausmingo avarinio įvykio ar kitos priežasties. Kiti tiriamieji buvo

kategoriškesni: <...baikeris turi turėti motociklą, kitaip jis joks ne baikeris, netgi ne motociklininkas...> (2), <...žmogus be svajonės...> (1) ir pan. Apibendrintai – baikeris neatsiejamas nuo motociklo. Norint būti baikeriu privalu jį turėti.

3 lentelė. Atsakymai į klausimą *Kokios mintys kyla norint apibūdinti sąvoką „baikeris be motociklo“*, tiriamųjų nuomonės pasiskirstymas

Kategorija	Subkategorija	Turinys	Dažnis
1	2	3	4
Mintys, kylančios norint apibūdinti sąvoką „baikeris be motociklo“	motociklo neturėjimas	<...žmogus be svajonės...> (1); <...baikeris turi turėti motociklą, kitaip jis joks ne baikeris, netgi ne motociklininkas...>(2); <...asmeniškai manau, kad jei neturi motociklo ir nežadi jo įsigyti, tai ir nesi baikeris. Aišku, būna retų išimčių, kai dėl vienokių ar kitokių priežasčių, neturi moco, bet skaitosi baikeris...> (3); (7); <...Yra. Būna ir tokių žmonių. Būna, katriem žmonėm sunku būna. Kurie metus laiko pabūna be motociklo...> (8); <...jei neturi motociklo – netenki laisvės..> (10); <...Tai ne baikeris. Tai sergantis žmogus. Tai ne baikeris...> (10); <...dūšioj gali būti irgi ...bet nelabai derinas... aišku visko būna, ir pusę metų be moco gali prasėdėt – sugedo, sulūžo, pardavei, dar kažkas gali nutikti, bet vis tiek reik turėt...> (11); <...jis – ne baikeris tada...baikeris turi turėti motociklą...> (13).	9
	įvykiai lėmę motociklo neturėjimą	<...yra tokių. Pažįstu ne vieną, kurie, kiek man teko matyt, patyrė avarijų skaudžių...> (5).	1

Priklausymas tam tikrai gupei sąlygoja ir tam tikrus skiriamuosius elementus. Kaip yra žinoma, policijos atstovai, kariškiai, medikai ir pan. turi išsiskiriančią aprangą, tai oficialu. Priklausymas neformaliai grupei irgi gali turėti skiriamuosius elementus. Kalbant apie baikerių subkultūrą, stebima tik jiems būdinga simbolika bei išvaizda. Tai formavosi baikerių evoliucijos procese. Bėgant laikui, kažkiek kito ir skiriamieji bruožai. Esminis bruožas išskiriantis juos iš kitų tai motociklas, dažniausiai priskiriamas čioperio tipui, bet nebūtinai.

Ir šiuo laiku motociklas yra esminis baikerių subkultūros simbolis, kuris atsakymuose pasiskirstė šių subkategorijų atžvilgiu: motociklas priemonė, laisvės, išraiškos simbolis, bei gyvenimo būdas: <...Mocas tai išraiškos simbolis...> (1), <...motociklas...> (3), <...baikeris turi turėti motociklą, kitaip jis joks ne baikeris, netgi ne motociklininkas...> (2). (žr. 4 lentelė). Baikerių informaciniuose tinklalapiuose motociklo galima rasti tokias mintis, kad motociklas

tokia galinga transporto priemonė – pavojingas žaislas, džiaugiamasi, kad tikri baikeriai tai supranta.

4 lentelė. **Baikerių motociklo simbolika atskleidimas**

Kategorija	Subkategorija	Turinys	Dažnis
1	2	3	4
Motociklas – baikerio simbolis	išraiškos simbolis	<...mocas tai išraiškos simbolis, man, kad esu ne kaip visi, o asmenybė...> (1); <...baikeris turi turėti motociklą, kitaip jis joks ne baikeris, netgi ne motociklininkas...> (2); <...motociklas – tai jėga, greitis, laisvė...> (2); <...čioperis... motociklų kolona...> (3); <...motociklas...> (3); <...motociklas tapo jų meka...> (Nr. I ²); <... motociklas – tai kažkas daugiau...> (Nr. I ⁶).	6
	motociklas priemonė	<...motociklas...> (2); <...Man tai transporto priemonė...> (8).	2
	laisvės išraiška	<...man motociklas...yra tiesiog laisvės simbolis. Nes gali pasijusti atsisėdęs ant jo, kad esi laisvas...(12).	1
	gyvenimo būdas	<...gyvenimo būdas. Man tai visas gyvenimas...> (13); <...Tai sparnai. Galiu pakilti bet kuriuo momentu – naktį ir dieną...> (11); <...būti baikeriu tai toks gyvenimas. Neįsivaizduoju kaip galėtų būti kitaip...> (2); <...nes gyvendamas kiekvieną dieną ugdausi...> (3); <...savitas gyvenimo būdas...> (Nr. I ²); <...Tai visa kultūra. Tai savas pasaulis, savas gyvenimas. Ir labai įdomus gyvenimas...> (Nr. I ⁶); <...Motociklas ne tik transporto priemonė, motociklas – tai kažkas daugiau. Tai visa kultūra. Tai savas pasaulis, savas gyvenimas. Ir labai įdomus gyvenimas...> (Nr. I ⁶).	7

Vadinasi, motociklas baikerių subkultūroje svarbus skiriamasis kriterijus, bet nėra vienintelis. Visuomenėje dažnai tenka sutikti, kad vieną intriguojantį, ryškų požymį taip „sutirština“, kad tai jau tampa neatskiriamu dalyku nuo to objekto (Andrejeva, 2009). Tai įvaizdis, suvokiamo objekto atvaizdas, kai suvokimo rakursas sąmoningai susiaurinamas ir akcentuojamas tik tam tikros, to objekto savybės. Tai tampa tarsi nekeičiama, bet kokio objekto, reiškinių atžvilgiu. Taip ir visuomenė yra suformavusi tam tikrą vaizdinį baikerių atžvilgiu.

Dar yra stebimi ir kiti skiriamieji įvaizdžio aprangos elementai, taip nurodė dauguma tyrimo dalyvavusių (žr. 5 lentelė): <...odinė striukė, liemenė su amblemom ar klubo pavadinimu, kelnės...> (2), <...aišku pagal klubo vidaus taisykles gali būti kažkokių bendrų susitarimų. Privaloma tik liemenė su spalvomis...> (3). Baikeriai išsiskiria: <...baikeris turi atrodyti taip, kad pažiūrėjęs į jį suprastum tikrai, kad jis yra baikeris...> (2), <...barzda...> (2), <...baikeriai dažnai va perka šalmus, kad būtų kaukoles raštai, nori atkreipti dėmesį aplinkinių, gatve

einančių važiuojančių, šalia esančių, reiškia jie nori atkreipti tą dėmesį...><...barzdos, auskarai, tatuiruotės, visokie velniai, kryžiai ir drakonai...> (6.)

5 lentelė. **Baikerio išvaizda, tiriamųjų nuomonės bei apžvelgtų šaltinių asiskirstymas**

Kategorija	Subkategorija	Turinys	Dažnis
1	2	3	4
Baikerio išvaizda	Apranga	<p><i><...liemenė, jo pasas, motociklas tai požiūris į savo gyvenimą...> (1); <...odinė striukė, liemenė su emblemom ar klubo pavadinimu, kelnės...> (2); <...apranga tai apsauga. Žmonės, matydami turi suprasti, kad tai ne dėl mados, o dėl saugumo...> (2); <...kam kaip patinka tas taip ir rengiasi, aišku pagal klubo vidaus taisykles gali būti kažkokių bendrų susitarimų. Privaloma tik liemenė su „spalvomis“ ...> (3); <...Apranga, batai pirštines...> (6); <...Tvarkingai, gražiai, nes tu atstovauji klubui...> (8);</i></p> <p><i><...striukės...> (9); <...gal išlikę tik liemenės, bet ir tai ne tokia, nėra vienybės ir pagarbos arba labai mažai...> (1);</i></p> <p><i><...niekas ten nesikeitė, nebent tik technika, apsaugos, drabužiai tobulėjo...> (2); <...modernusis baikeris ir yra tas pats istorinis baikeris...> (2); <...liemenė...kuri yra tartum tavo pasas... parašyta: kas tu, su kuo tu, kur tu. Viskas visiems tampa aišku...> (10); <...odinė apranga...> (10); <...odinė striukė, baikerski batai, džinsai, odinės kelnės, liemenė...> (11); <...drabužis, vis tiek kur parodyt, kad tu esi ne toks, kaip visi....> (11); <...turi nešioti savo liemenes...> (12); <...turi atrodyti teisingas... saugoti savo liemenę...> (13); <...nemanau, kad daug skiriasi... tas pats. Kaip anksčiau vaikščiodavo ir dabar su odinėm kelnėm, striukėm, tom vadinamom liemenėm. O kiti, su džinsais ir liemenėm vaikšto, ar ten striukėm... Tas pats seniau būdavo ir dabar tas pats išlikę yra...> (8).</i></p>	117
	kita atributika	<p><i><...baikeris turi atrodyti taip, kad pažiūrėjęs į jį suprastum tikrai, kad jis yra baikeris...> (2); <...barzda...> (2);</i></p> <p><i><...baikeriai dažnai, va, perka šalmus, kad būtų kaukoles raštai, nori atkreipti dėmesį aplinkinių, gatve einančių važiuojančių, šalia esančių, reiškia jie nori atkreipti tą dėmesį...> (6);</i></p> <p><i><...barzdos, auskarai, tatuiruotės, visokie velniai, kryžiai ir drakonai...> (6);</i></p>	8

5 lentelės tęsinys 45 psl.

5 lentelės tęsinys

Kategorija	Subkategorija	Turinys	Dažnis
1	2	3	4
	kita atributika	<p><...Kaukolių, skeletų ir gyvačių tatuiruotės puošiančios jų kūnus, randai ant veido ir masyvūs metalo papuošalai...> (Nr. I²);</p> <p><...Oda, metalas, juoda spalva, skiriamieji ženklai...> (Nr. I¹);</p> <p><...ilgos barzdos, stambus kūno sudėjimas, odiniai drabužiai...> (Nr. I¹); <...Spalvos – tai motociklininkų klubų antsiuvai, puošiantys jų liemenes, tai savotiška gradacijos sistema, baikerių klubo statuso atspindėjimas, todėl gauti teisę į antsiuvus nėra labai paprasta...> (Nr. I³).</p>	
	Garsas	<p><...man patinka garsas, man patinka jo mechanika...> (5); <...duodi biški to didesnio garso, tai žmogus išgirsta tave, apsidairo, pamato, kad tu...> (8); <...aš kiek kartų patyriau, tai padėjo, tas garsas. Iš karto žmonės susikoncentruoja...> (8);</p> <p><...garsiai riaumojančiais motociklais žadinantys miestų gyventojus...> (Nr. III²¹).</p>	4

Aprangos stilius, išvaizda, istoriniame kontekste kažkiek kito, tačiau esminiai dalykai išliko iki dabar: kūno puošyba, specifinė apranga ir kt. Svarbiausias elementas iki šiol yra liemenė su skiriamaisiais ženklais. Ji ne tik asapaugos priemonė, bet ir „papasakoja“ visą apie patį baikerį. Šiek tiek mažiau – odiniai drabužiai, nors jie turi ir apsaugos funkciją, bet, vis dažniau naudojama moderni apranga. Aprangoje ryškėja važiavimo saugumo elementas.

Be aprangos elementų ir motociklo, tyrime dalyvavę tiriamieji bei apžvelgti baikerių formų šaltiniai leidžia teigti, kad juos skiria iš kitų važiuojančių motociklistų skleidžiamas garsas: <...man patinka garsas, man patinka jo mechanika...> (5), <...duodi biški to didesnio garso, tai žmogus išgirsta tave, apsidairo, pamato, kad tu...> (8).

Apibendrintai, baikeris skiriasi iš kitų motociklininkų, savo išvaizda: aprangos elementais – dažniausiai odinės liemenės, tatuiruotės, motociklai bei jų skleidžiamas garsas.

Baikeris yra subkultūros atstovas, tačiau jis irgi yra asmenybė, pasižyminti tam tikromis savybėmis. Asmeninės savybės iš dalies R. Šatūnienė (2009) yra nulemtos ne tik prigimties, bet yra ir formuotos socialinės aplinkos veiksnių, ugdymo(si) proceso bei savirealizacijos galimybių, norų ir tikslų.

Istoriniame žiniasklaidos kontekste, remiantis W. E. Thompson (2009) samprotavimais baikeriai yra skirstomi į dvi grupes: senuosius ir naujuosius. Senieji baikeriai, kaip juos apibūdina mokslininkas publicistas, yra nesilaikantis taisyklių, ir naujieji baikeriai jau yra besilaikantys tam tikrų taisyklių, bet kaip visada yra išimčių, kurios nulemtos asmenybių bruožais. Ir dabar, spaudoje ar kituose įvairiuose informaciniuose šaltiniuose baikeriai dažnai yra

apibūdinami kaip agresyvūs ir pavojingi asmenys. Tačiau tiriamųjų atsakymai į klausimą – *Koks Jūsų požiūris į tai, kad visuomenėje vis dar vyrauja nuomonė, jog baikeriai agresyvūs ir pavojingi?* yra nevienareikšmiški (žr. 6 lentelė). Išskiriamos baikerių savybės, kurios nėra vien tik neigiamos, jos įvairios. Vieni teigia, kad: <...šiaiip visokių yra...> (1), Kiti: <...tas požiūris nuo senų laikų, kai baikeriai buvo vadinami rokeriais ir jie būdavo chuliganai...> (2). Beveik visi intervantai, į klausimą atsakė panašiai, jog žmonės gali manyti taip, dėl filmų apie baikerius daromos įtakos: <...mažiau filmų žiūrėti reikia...> (5), <...čia filmų prisižiūrėję, kad tie baikeriai agresyvūs yra. Ir susidarė visi žmonės nuomonė...> (8). Tačiau, greta to, dar kartą patvirtinama, jog yra visokių baikerių. Būna ir tokių, kurie puikuoja savo finansinėmis galimybėmis, iš aukšto žiūri į prastesniais motociklais važinėjančius baikerius <...visus kitus žemina, dėl to, kad nusipirko už 20 tūkst... o pas tave tiks toks...> (5).

Du tiriamieji teigia, kad Lietuvoje baikeriai yra ramūs, nekonfliktiški. Pagal galimybes palaiko graugišką santykį su visa supančia aplinka. <...santykius ir taip palaikai draugiškus. Stengiesi neiti į konfliktus...> (8).

6 lentelė. **Baikerių savybės, tiriamųjų nuomone**

Kategorija	Subkategorija	Turinys	Dažnis
Baikerių savybės	agresyvūs/pavojingi	<...šiaiip visokių yra...> (1); <...aš ir vėl pasikartosiu visokių yra gaila, bet tai realybė...> (1); <...tas požiūris nuo senų laikų, kai baikeriai buvo vadinami rokeriais ir jie būdavo chuliganai...> (2); <...mažiau filmų žiūrėti reikia...> (5); <...čia filmų prisižiūrėję, kad tie baikeriai agresyvūs yra. Ir susidarė visi žmonės nuomonė...> (8); <...tai yra filmų įtaka....Bet šiaiip tai, dalis tiesos, todėl, kad ginant savo ar klubo garbę, įmanomi visokie variantai..> (10); <...filmų prisižiūrėję, žinai, žmonės, nuo tų laikų vidiakų...> (11); <...prisižiūri filmų, kuriuose baikeriai vaizduojami, kaip banditai, nusikaltėliai...> (13); <...Neigiamą didžiosios visuomenės dalies požiūrį į baikerius suformuoja tai, ką jie mato gatvėse – ekstremalus greitis ir grėsminga išvaizda...> (Nr. I ³).	9
	Pagarbūs	<...pagarba, sąžiningumas, atsakingumas> (2); <...sąžiningumas. Gerai būti sąžiningu, tai yra teigiama savybė. Būsi sąžiningas, nebus problemų...> (13); <...ugdyti pagarbą...> (13); <...nuoširdumas, atvirumas ir nemelavimas...> (9); <...gerbiantis kitų nuomonę bei tolerantiškas kitiems...> (Nr.III ¹⁸).	5
	Vieningi	<...nesu pastebėjęs, kad žmogus bijotų baikerių ar panašiai, aišku turbūt suprantama, kad jei kažkas užkabins vieną baikerį, gali tekt pabendrauti su daugiau...> (3); <...esame vieningi...> (2);	14

6 lentelės tęsinys 47 psl.

6 lentelės tęsinys

Kategorija	Subkategorija	Turinys	Dažnis
1	2	3	4
	Vieningi	<p><...gal išskirčiau vieną dalyką, kaip brolystę, dauguma klubo narių sieja tikrai draugiškas tarpusavio bendravimas, palaikymas...> (3);</p> <p><...didžiulis gali brolyste tarp baikerių...> (3);</p> <p><...Tas bendruomeniškumas, demokratija, bendrai nusprendžiam, kur važiuosime, nevažiuosime. Stosim, nestosim. Neskubam iš lėto ir taip toliau...> (6);</p> <p><...sudėtingas klausimas, bet mūsų valdžiai reiktų pasimokinti iš baikeriukų kaip galima valdyti...> (1);</p> <p><...mus visus vienija tas pats kongresas...> (9);</p> <p><...baikerizmas, visų pirma, yra sielų susiliejimas, brolybė...> (10); <...Brolystė, tai yra iš vis nepajudinamas dalykas...> (10); <...Motomanui ar motomanei labai tiktų: 1 už visus - visi už !!...> (Nr. III¹⁸).</p>	
	Ramūs	<p><...Šiaip Lietuvoje baikeriai galima sakyti yra ramūs, nevyksta karų tarp klubų, kaip užsienyje, todėl didelė dalis visuomenės, manau teigiamai žiūri į baikerius...> (3); <...santykius ir taip palaikai draugiškus. Stengiesi, neiti į konfliktus...> (8); <...mes tikrai nesame žiaurūs, nesame agresyvūs...> (12).</p>	3
	romantikai/keliautojai	<p><...Romantikai mes. Važinėjam su motociklu. Pasiimam palapinę, išvažiuojam į gamtą, pasistatom. Pasikepi, kokias dešreles, permiegi ir toliau važiuoji. Smagumas yra pravažiuoti tą kelią, atstumą. Kuo toliau nuvažiuoti, kuo daugiau pamatyti yra smagiau...> (8); <...keliaut, važiuot...> (11).</p>	2
	Puikybė	<p><...visus kitus žemina, dėl to, kad nusipirko už 20 tūkst... o pas tave tiks toks...> (5).</p>	1

Du tiriamieji atskleidė, kad baikeriai yra vieningi: <...nesu pastebėjęs, kad žmogus bijotų baikerių ar panašiai, aišku turbūt suprantama, kad jei kažkas užkabins vieną baikerį, gali tekt pabendrauti su daugiau...> (3). Iš viso, stebimos keturios išsakytos nuomonės, kad jie yra pagarbūs, atsakingi, bei sąžiningi. Dviejų tiriamųjų manymu, baikeriai laiko save romantikais bei keliautojais, <...Romantikai mes. Važinėjam su motociklu. Pasiimam palapinę, išvažiuojam į gamtą, pasistatom. Pasikepi, kokias dešreles, permiegi ir toliau važiuoji. Smagumas yra pravažiuoti tą kelią, atstumą. Kuo toliau nuvažiuoti, kuo daugiau pamatyti yra smagiau...> (8). Įvardijama, kad jų tarpe, taip pat yra tokių baikerių, kaip kitose žmonių grupėse, save iškeliantys aukščiau kitų, pasiduodantys puikybei ir pan.

Apžvelgus, tiriamųjų ir šaltinių išsakytas nuomones galima apibedrintai teigti, kad baikeriai pasižymi tokiomis pačiomis savybėmis kaip ir asmenys nepriklausantys baikeriams. Remiantis atsakymų kontekstu, buvo išskirtos tiek teigiamos, tiek neigiamos savybės, tačiau

pastebėta, kad teigiamų žymiai daugiau nei neigiamų, nepasiant to, kad žiniasklaidoje daugiau pastebimas negatyvumas baikerių atžvilgiu.

Yra pastebima, kad visuomenėje egzistuoja stereotipai baikerių subkultūros atžvilgiu. Stereotipinio teiginio „teisingi“/“neteisingi“ baikeriai tiriamųjų atsakymai leidžia teigti (žr. 7 lentelė), kad yra įvairių požiūrių.

7 lentelė. Teiginio „teisingi“/“neteisingi“ baikeriai atsakymų pasiskirstymas

Kategorija	Subkategorija	Turinys	Dažnis
1	2	3	4
Baikerių stereotipas	„teisingi“/neteisingi“ baikeriai	<p><...manau gerai, tai kaip darai ką tu nori ir darai iš malonumo. O blogai tai, kad ką darai, ką tau sako ir per prievartą...> (1); <...manau, yra blogų baikerių ir gerų, kurie yra balti, blogi. Aš iš pirmo žvilgsnio neatspėčiau. Juos skiria ne mocai ar apranga, juos skiria jų darbai ir pagarba kitiems bei sau Jeigu tu buvai šiknius, manau, užsidėjęs liemenę ir nusipirkęs iš salono moto, nepakeis tavęs, tik pridės durnumo...> (1); <...kaip ir visame pasaulyje yra gėris ir blogis, taip ir baikerių būna teisingų ir neteisingų. Yra neteisingų baikerių klubų, t.y. klubai gangsteriai...> (2);</p> <p><...teisingas baikeris yra tas, kuris laikosi vienaprocentinio baikerių klubo taisyklių...> (10);</p> <p><...teisingi baikeriai yra visi tie, kurie turi, yra užsidėję ant savęs liemenes...> (12).</p>	5

Atsakymų turinys nurodo, kad „teisingi“ baikeriai, tai besilaikantys tvarkos, gražiai besielgiantys, bei užsidėję ant savęs liemenes – tokių teigiamų apibūdinimų dauguma. Tai atspindi lentelė (žr. 7 lentelę).

Atsakymai atskleidžia, kad „teisingas“ baikeris apibrėžiamas ne baikerišką aprangą ar motociklą turintis asmuo, o žmogus, kuris pagarbiai elgiasi su kitais, laikosi klubo taisyklių. pastabėta, kad ne išorė, o elgesys apibrėžia „teisingą“ baikerį.

Su stereotipiniu baikerio apibūdinimu – „teisingi“/“neteisingi“ baikeriai susietas klausimas, kas yra „teisinga“ arba „neteisinga“ baikeriui. Atsakymai pasiskirstę 8 lentelėje.

W. E. Thompson (2009) pastebėjimuose randama skirstymų, kad baikerių subkultūroje galima rasti ir teigiamumo ir neigiamumo. Taip pat ir šio magistrinio darbo intervantų atsakymuose stebimi skirtingi vertimai. „Teisinga“ – <...Teisinga... tai elgtis gerai, tvarkingai, susitvarkyti, pavyzdiniai. Kaip priklauso. Nesispjaudyti, nesidaužyti, nesielgti negražiai...> (8), <...teisinga baikeriui gerbti kitus, padėti kitiems, būti lygiu vienas su kitu tarpusavyje...> (2), ir pan. „Neteisinga“, <...teisinga... tai, kad jis tiesiog neatlieka nieko blogo...> (12), <...neteisingas

baikeris, tai nėra baikeris...> (10) ir pan. Tačiau, kaip ir prieš tai apibūdintame teiginyje, taip ir šiame, teigiamo požiūrio atsakymuose dauguma.

8 lentelė. Teiginio „teisinga“/“neteisinga“ atsakymų pasiskirstymas

Kategorija	Subkategorija	Turinys	Dažnis
1	2	3	4
„Teisinga“/“neteisinga“ baikeriui“	Teisinga	<p><i><...Teisinga... tai elgtis gerai, tvarkingai, susitvarkyti, pavyzdinai. Kaip priklauso. Nesispjaudyti, nesidaužyti, nesielgti negražiai...> (8); <...teisinga baikeriui gerbti kitus, padėti kitiems, būti lygiu vienas su kitu tarpusavyje...> (2); <...teisinga, sakyčiau tas pats savęs išlaisvinimas... ir elgesys tas vairavimas važiavimas bendravimas su kitais tokio pat pomėgio žmonėmis...> (6); <...kaip ir kiekvienam paprastam žmogui, visokių baikerių būna, vienam atrodo teisinga...> (3); <...nesikišt į politiką...> (5); <...Su visais, kuriais bendravau, visi yra normalūs, atrodo draugiški. Ir šneka gražiai, ir nesiprovoja, nesikeikia, kaip sakant, smarkiai...> (8); <...teisinga... tai, kad jis tiesiog neatlieka nieko blogo...> (12); <...laikytis taisyklių, tiek klubo vidinių, tiek bendrų klubų taisyklių...> (13).</i></p>	8
	Neteisinga	<p><i><...neteisinga būti neteisingu...> (2); <...kitam gali atrodyti visiškai nepriimtina, žiūrint pagal klubų taisykles, ten išdėstyta klubo politika, kurios privalu laikytis...> (3); <...neteisinga tai turėtų keistis jau neapykanta kažkokia kitoms transporto priemonėms automobiliai, tai turėtume būt pakantesni tiem automobiliam, nes patys atsisėdame už to automobilio, ir neteisinga tą neapykanta...> (6); <...reiškia yra neteisingi baikeriai tai, mano supratimu, yra tokie žmonės, galbūt ten vidurio kokia amžiaus krizė. Sakykim, vyresnio amžiaus už mane žmonės, kurie nori save kažkaip realizuoti, daug ką gyvenime jau turi, jie bando nusipirkti motociklą, pasisodinti gražią draugę, prisipirkti brangių lemenų, auskarų, tatuiruočių prisidaryt, būti tais baikeriais. Bet manau, kad tuo netapsi, nepabuves tuo paprastu kažkokiu... Nepavažinėjęs tirpalu smirdančiu dujomis, taip toliau. Reiškia, nuo mažens turi pradėt, nuo mažo, nuo paprasto, kaip profesija, kaip turim pradėt nuo žemiausio lygio. Taip ir čia, negalim iškart iššokt, sakykim, į aukščiausią lygį, taip dirbtinai tada viskas atrodo...> (6); <...Dabar, kas turi brangesnį, kas per aš, aš kietas. Tu važinėji su blogesniu motociklu, tai, ai, jau nebe tas...> (8); <...neteisingas baikeris, tai nėra baikeris...> (10); <...kaip mes esame vaizduojami, ir kaip kai kurie, jauni žmonės mėgsta labai netaisyklingai dalyvauti, ten visur, specialiai lenktyniauti, specialiai priešintis kitiems vairuotojams...> (11).</i></p>	7

Apibendrintai, galima teigti, kad nuomonės apie tai, kas „teisninga“ arba „neteisinga“ išsidėstė skirtingai, tačiau labiau teigiamu atžvilgiu.

Baikeriai, kaip ir visi, turi jausmus. Jausmų įvairovė gali būti nulemta patirties ir žinojimo bei įgytų realizuojant save konkrečioje veikloje. Jausmai gali būti ilgalaikiai ir trumpalaikiai. Dar jie gali būti labai individualūs ir būdingi tik vienam asmeniui, nors jie veikia toje pačioje sferoje. 9 lentelėje matoma, kaip santykiyje su baikerizmu, tiriamieji įvardijo savo jausmus, ir kaip pasiskirstė nuomonės.

9 lentelė. Baikerių jausmų įvairovė, tiriamųjų nuomonės pasiskirstymas

Kategorija	Subkategorija	Turinys	Dažnis
1	2	3	4
Baikerių jausmai	jausmų įvairovė	<p><...tai neapsakomas jausmas, o kadangi tas jausmas neapsakomas - tai neįmanoma apsaityti ką reiškia motociklas...> (2); <...vieną kartą paragavęs negali (motociklo) negali sustot...> (3); <...kažkaip kietai jautiesi, ypač, kai visi važiuojam kolonoj. Kažkoks drebulys net pradžiai krėsdavo. Sunku apsaityt tą jausmą...> (4); <...prasikošti su mocu...> (5); <...kaip visais laikais meilė technikai, meilė metalui ir geležiai, ar tai būtų prieš trisdešimt metų ar tai būtų šiandien, jis turi mylēt tą savo daiktą. Jeigu jis jo nekrapšto, jeigu neatsuka nei vieno varžto, nepakeitė tepalų, tai jis nėra baikeris...>; (6); <...jeigu taip sakykim, iš širdies pasakius tai ir dabar tas pats variantas kad jis stovi, bet nežinau tai yra mano meilė, aš...> (7); <...nu va toks kažkoks prisirišimas...> (6); <...Ir tas jausmas, kai visas variklis tau dirba po kojomis, dreba, visai kitoks jausmas. Nu, šiek tiek adrenalino suteikia...> (8); <...Jei dūšioje blogai ar kokia nelaimė nutiko, pasiimi savo geležinį žirgą, pasivažinėji, išdegini baką benzino, tada, kad ir kokia buvo bloga nuotaika, ji pasitaiso. Į šeimą grįžti visiškai ramus, mylintis...> (10); <...man, dažnai būna taip, kad ir kokia būtų problema, sėdi ant motociklo, pavažinėji, ir problema pati savaime išsisprendžia..... Išsilasvina siela, kuri pradeda teisingai mąstyti...> (10).</p>	10

Išanalizuoti intervantų atsakymai, atskleidžia, kad motociklas turi tiesioginį ryšį su jausmine baikerio išraiška. Tai yra neatsiejama gyvenimo dalis. Baikerių pagrindis elementas – motociklas, pededa tiek išsivaduoti iš neigiamų jausmų, tiek ir įgyti teigiamų pojūčių.

Apibendrinant baikerių jausmų raišką bei įvairovę, galima teigti, kad tai yra itin individualu, priklauso nuo žmogaus bendros jausenos, siekių, ir t.t. Vis dėl to, galima teigti, kad

tai yra ne tik individualiai pasireiškiantis pasitenkinimas. Pats važiavimas motociklu yra kaip pozityvus ir pagrindinis būdas kontroliuoti jausminę išraišką, įveikti ar valdyti stresą.

L. Hart (2006) savo straipsnyje rašo, kad baikeriai, tai šiuolaikiniai kaubojai ir negailestingi įstatymų pažeidėjai, tačiau jų klubuose vyrauja labai griežta drausmė. Vyrauja ne tik vidinė drausmė, bet ir bendravimo, saugaus eismo bei įstatymų laikymosi drausmė. Kaip neigiamų, nesilaikančių taisyklių baikerių poveikslas yra daugiau yra suformuotas stereotipiškai, žiniasklaidos, dėl pavienių, rezonansus visuomenėje turinčius įvykius ir pan.

Išanalizavus duomenis, atskleistas požiūris į bendravimo, baikerizmo ir eismo taisyklių laikymosi problemas (žr. 10 lentelė). Pagrindinės bendravimo taisyklės praktiškai sutampa su bendražmogiškomis: <...yra tam tikros taisyklės, tai nežinau, aš manau pagrindinė man taisyklė būtų nepakenkti niekam, būk tuom koks esi su protu ir pagarba...> (1), , <...pats elgiuosi taip kaip norėčiau, kad su manim elgtųsi...> (3), <...davei žodį, tai bent jau stenkis jį tesėt. Jeigu negali, tai pasakyk ir viskas. Tokie čia ir ugdymai...> (11); <...taip, baikeris kitoks vairuotojas, bet yra kelių taisyklė,s tenka jomis vadovautis, koks bebūtum, koks šustras būsi baudžiamas kaip visi...> (1); <...besilaikantis taisyklių...> (2).

10 lentelė. **Baikerių taisyklės, tiriamųjų nuomone**

Kategorija	Subkategorija	Turinys	Dažnis
1	2	3	4
Baikerio taisyklės	bendravimo taisyklės	<...yra tam tikros taisyklės, tai nežinau, aš manau pagrindinė man taisyklė būtų nepakenkti niekam, būk tuom, koks esi su protu ir pagarba...> (1); <...gerbiantis kitus klubo narius...> (2); <...pagarba vienas kitam. Lygus vienas su kitu, pagalba vienas kitam...> (2); <...pats elgiuosi taip kaip norėčiau, kad su manim elgtųsi...> (3); <...tolerancija, pakantumas, pagarba vyresniam žmogui...> (6); <...Negali visaip dergtis...> (8); <...pagrindinė taisyklė yra tiesiog – elkis su kitais taip, kaip nori, kad su tavimi elgtųsi...> (12); <...svarbiausia pagarba pačiam klubui, jo nariams, kitiems klubams...nepuolu muštis...pagarba visų pirma...> (13).	8
	kelių eismo taisyklių laikymasis	<...taip, baikeris kitoks vairuotojas, bet yra kelių taisyklė,s tenka jomis vadovautis, koks bebūtum, koks šustras būsi baudžiamas kaip visi...> (1); <...besilaikantis taisyklių...> (2); <...taisyklės daugmaž vienodos...> (3); <...kadangi baikerizmas, baikeris susijęs su važiavimu, su judėjimu, su transporto priemone, tai reiškia, kelyje mes turime paisyti kelių eismo taisyklių, laikytis...> (6); <...egzistuoja etiketo ir važiavimo taisyklės...> (10).	7

10 lentelės tęsinys 52 psl.

10 lentelės tęsinys

Kategorija	Subkategorija	Turinys	Dažnis
1	2	3	4
		<...Stebint kelių ženklus, prilėtint, neskubėt ar dar kažką tai. Tarpusavio bendravimas irgi važiuojant labai svarbu. Kad neįvyktų avarija, kaip sakant. Matyti, stebėti žmones priekyje reikia. Taip pat, gale kas dedasi, ar užstrigo kas, nukrito, dar kažkas...> (8); <...Tai, laikaisi tų kelių eismo taisyklių visą laiką. <...egzistuoja etiketo ir važiavimo taisyklės...> (10).	
	baikerizmo taisyklė	<...laikytis taisyklių tam tikrų taisyklių, struktūros, hierarchijos. Jei nesilaikysime jos – būsime blogais baikeriais...> (2); <...baikerio kodeksas yra visą laiką kalbėti tiesą...> (11); <...taisyklės turi būti... turi būti tvarka. Kaip armijoje tvarka yra, taip ir čia ...> (8); <...Mes gerbiam įstatymus...> (8); <...Tarkim važiuojam ir prasilenkiant reikia pasisveikinti, pakeliant ranką. Čia jau yra istorinė vertybė...> (9); <...viskas remiasi senomis taisyklėmis...> (9); <...Čia ne tik MC klubų taisyklės, čia baikerizmo taisyklės...> (9); <...išgėrei – raktus atiduok...> (10); <...davei žodį, tai bent jau stenkis jį tesėt. Jeigu negali, tai pasakyk ir viskas. Tokie čia ir ugdymai...> (11); <...Aš tai, tokius išgamas, kurie vairuoja apsvaigę nuo visokių aukoholių ar nuo narkotikų, nesvarbu, bet juos reik uždaryt bent 20 m. Nors tai žmogaus ir nesugražins, bet vistiek turės daug laiko išsigydyt nuo aukoholizmo ir pamastyt bent 100 kartų, ką padarė“...> (Nr. III ²).	10

Baikeriai, kaip ir kiti vairuojantys tarnsporto priemonės, yra eismo dalyviai, todėl privalo laikytis kelių eismo taisyklių, išvengiant autoįvykių ir neigiamų pasekmių. Dauguma tiriamųjų yra išsakę, kad laikosi jų, gerbia ir stengiasi prisidėti prie geresnės situacijos keliuose. Tai patvirtina intervantas, kuris kalbėjo, jog į šią situaciją jie žiūri rimtai ir atsakingai: <...Išugdom tokius, kurie laikosi kelių eismo taisyklių. Tenka ir su policijos pareigūnais pasišnekėti. Mums pretenzijų jie neturi. ...> (13).

Anksčiau buvo minėta, kad baikeriai laikosi ne tik bendravimo, kelių eismo taisyklių, bet ir kaip subkultūros ar atskiro klubų taisyklių. Jos susiformavę baikerizmo istoriniame kontekste, bet žinoma, šais laikais, keičiantis aplinkybėms, jos pritaikomos pagal poreikius. Ne visi tyrime dalyvę tiriamieji atvirai apie jas kalbėjo, nes nėra priimta apie tai atvirauti (Reed Kemp, 1989). Daugiau buvo atskleista paviršutiniškos taisyklės: <...baikerio kodeksas yra visą laiką kalbėti

tiesą...>, <...taisyklės turi būti... turi būti tvarka. Kaip armijoj tvarka yra, taip ir čia ...>, <... Mes gerbiam įstatymus...>. (8).

Apibendrinant, baikerių išanalizuotas nuomones apie įvairias taisykles, galima konstatuoti, kad jie jas pripažįsta ir laikosi. Vis dėl to, kaip bendrojoje kultūroje išimčių būna.

Kiekvienai visuomenei yra svarbių ir reikšmingų veiksmų. Analizuota, kas priklausančiam šiai subkultūrai baikeriui yra svarbiausia. Šiuo klausimu nuomonės pasiskirstė įvairiai ir buvo išskirtos šioje kategorijų lentelėje (žr. 11 lentelė). Dauguma intervantų, kaip svarbiausią elementą įvardino – bendravimą. Tai – susitikimas su draugais, bendravimas dominančiomis temomis, galimybė pažinti naujus žmones. Galima teigti, kad tokiu būdu patenkinamas priklausymo grupei poreikis (Maslow, 2006), saviraiška, atliepiami individualūs poreikiai. Laisvas kasdienis bendravimas, sukuria gerą terpę savaiminiam mokymuisi (Žydzžiūnaitė, Lepaitė, Cibulskas ir kt., 2012).

Tam pritaria ir kiti mokslininkai. Anot psichologo D. Meyrs (2008), žmogus yra sociali būtybė ir bendravimas reikalingas. Pagal individualius poreikius – vieniems daugiau, kitiems mažiau. Čia svarbi ir saviraiška, nes ne visada tiesioginėje darbinėje veikloje gali patenkinti bendravimo poreikius. Tai buvimas baikerių klubo nariu gali šį poreikį patenkinti. Tai išsakė 6 tyrime dalyvavę tiriamieji. Šalia bendravimo, baikeriams dar labai svarbu yra tiesos sakymas, kitaip – nemeluoti. Taip pat – svarbu saugumas, nes dauguma baikerių turi savo šeimas, vaikus ir jaučia atsakomybę už juos, tai natūralu, kad dalyvaudami baikerių veikloje, jie nori jaustis saugūs.

11 lentelė. **Baikeriui svarbu, nuomonių pasiskirstymas**

Kategorija	Subkategorija	Turinys	Dažnis
1	2	3	4
Baikeriui svarbiausia	būti žmogumi	<...svarbiausia jaustis žmogumi su moto, draugai, šeima...>(1); <... klubas, mocas, šeima...> (11).	2
	važiavimas motociklu	<...tai važiavimas motociklu...> (3); <...Baikeriui svarbiausia manyčiau yra daryti tai ką tu mėgsti...važiuoti...> (6); <...yra mocas svarbiausia...> (11); <...svarbiausia motociklas...yra viena visuma...> (13).	4
	bendravimas	<...bendravimas su tokiais pat žmonėmis, kurie visi pakankamai įdomūs yra...> (5); <...daug organizuoja, daug daro, kažkokių laidų facebooke, dar kažkur ten youtubėje...įdomius renginius...> (5); <...Išlieka tas toksai, praleidimas, atsigavimas, pabendravimas kitomis temomis, kitokioj aplinkoj...> (6); <...į tusovkes važiuot...> (11); <...su draugais pabūt...> (11); <...bendraut...> (11); <...pasikalbėjimas apie keliones...> (1).	21

11 lentelės tęsinys 54 psl.

11 lentelės tęsinys

Kategorija	Subkategorija	Turinys	Dažnis
1	2	3	4
		<p><...yra ten su kuo pašnekėt, kaip broliai, ten jie. Yra ko pasimokyt...> (4); <...veikiam viską „baliavojam, važinėjam... šnekam, pezam...> (4); <...Tai tikrai, suradau gausų būrį draugų, pažįstamų. Tai vienas pliusas, jei nebūčiau baikeriu, tai tiek žmonių nebūčiau pažinojęs. Tie susitikimai yra ne tik su motociklu, bet ir su baikeriška dvasia, baikeriška...> (6); <...sutinku nemažai bendraminčių...> (2);</p> <p><...na jei jau einu į klubą, reiškias žinai, ko nori iš jo, ir žinai, ko klubas nori iš tavęs. Į klubą niekas neverčia stoti, visada gali būti tik motociklininkas...> (3); <...bendrumo jausmas, viens už kitą...> (4);</p> <p><...lengviau atradau naujų draugų...> (2);</p> <p><...draugų turėjimas...> (9); <...Pagal bendravimą. Jeigu, su juo yra smagu bendrauti, jis taip pat, bendrauja su manimi, aš irgi su juo bendrauju. Jeigu, jis būna koks pasikėlęs, nors retas toks būna, tai jis, gal nebendraus su kitokiu...> (8); <...baikerizmas skatina bendravimą...> (9); <...bendravimas...> (9);</p> <p><...bendravimą, nes baikeriai kitaip bendrauja...> (9); <...bendravimas...> (9); <...bendravimas...> (11); <...klubai ir miestai, vis daugiau bendrauja tarpusavyje, kartu ruošia renginius, kartu planuoja naujus ir tai džiugina. Jeigu taip tęsis ir toliau, labai tikėtina, kad kitais metais Lietuvoje vykstantys moto renginiai nušvis naujomis spalvomis...> (Nr. VII²⁶).</p>	
	tiesa	<...tiesa...> (10); <...baikeriui svarbiausia yra garbė. Jei neteksi garbės – nebebūsi baikeriu...> (10); <...nemeluot...> (11).	2
	saugumas	<...važiuojant svarbiausia yra saugumas...> (12).	1

Atlikus analizę, pastebėta, kad iš esmės, baikeriams svarbūs tie patys veiksniai, kaip ir bendrosios kultūros žmonėms: būti žmogumi, bendrauti, sakyti tiesą ir saugiai dalyvauti eisme. Vienas iš labiausiai savitų svarbiausių dalykų išskirtas važiavimas motociklu, kuris baikeriui yra daugiau, nei tik transporto priemonė.

Oficialiame baikerių tinklalapyje (*biker.lt*) apie baikerizmo struktūros bei hierarchijos esmę yra kalbama tiek kiek leidžia jų susitarimai. Tyrime dalyvavę baikeriai atskleidė struktūros esminius dalykus (žr. 12 lentelė): <...visi turime savo vietą ir pareigas...> (12), <...„Žmogaus hierarchinę padėtį klube nusako jo liemenė, ant kurios yra klubo spalvos (ji yra klubo nuosavybė)...> (Nr.I⁷), <...yra kelio kapitonas...buhalteris...seržantas...prezidentas...viceprezidentas...> (10). Analizuotame tinklalapyje taip buvo komentuoja, kad prezidentas vadovauja ir dirba klubo naudai, skelbia susirinkimus. Viceprezidentas padeda prezidentui, paduoduoja jį, kai to reikia, sekretorius tvarko

dokumentaciją ir pateikia leistiną informaciją apie klubo veiklą, kelio kapitonas – organizuoja kolonos važiavimą, maršrutą, prižiūri tvarką, seržantas – atsakingas už klubo vidaus tvarką, išdininkas – kitaip finansininkas.

12 lentelė. Baikerizmo struktūra ir hierarchija, nuomonių pasiskirstymas

Kategorija	Subkategorija	Turinys	Dažnis
Baikerizmo hierarchija	struktūros esmė	<p><...struktūra labai aiški ir man asmeniškai atrodo, kad taip ir turėtų būti. Ypač mc klubuose...> (3); <...klubas, hierarchija, važiavimas motociklu ir pan. ...> (3); <...vienam draugui buvo problemų dėl liemenės spalvų...jį vos nesudaužė baikeriai, nes negalima nešiot spalvų, jei nesi baikeris ir neturi klubo...> (4); <...prezidentas, tai yra žmogus, kuris atsako už visus savo žmones. Buvimas prezidentu suteikia ne valdžią, o atsakomybę...> (10); <... viena liemenė – vienas balsas...> (10); <...klube tokios hierarchijos nėra... Yra kelio kapitonas...buhalteris...seržantas...prezidentas...viceprezidentas...> (10); <...visi turime savo vietą ir pareigas...> (12); <...hierarchija yra tam, kad iš paprasto motociklito išauklėti baikerį...t.y. nuo kandidato, iki tam tikro nario...> (13); <...Spalvos – tai motociklininkų klubų antsiuvai, puošiantys jų liemenes, tai savotiška gradacijos sistema, baikerių klubo statuso atspindėjimas, todėl gauti teisę į antsiuvus nėra labai paprasta)...> Nr. I³); <...Žmogaus hierarchinę padėtį klube nusako jo liemenė, ant kurios yra klubo spalvos (ji yra klubo nuosavybė)...> (Nr. I⁷).</p>	10

Apibendrinant baikerių subkultūros esmę, galima teigti, kad ji yra ir susiformavusi per laikmetį, pagrindiniai hierarchiniai aspektai, tai pareigų pasiskirstymas. Šias pareigas gauna tik nusipelnę klubo nariai. Kadangi, tai yra užtarnauta – automatiškai įgyjama pagarba tokiam asmeniui. Baikerių subkultūroje hierarchija yra būtina. Ne tik, kaip tam tikras valdymo, aparatas, o labiau kaip didesnės atsakomybės prisiėmimas, tvarkos išlaikymo elementas, tam tikras tarpasmeninių santykių palaikymas. Visą tai atspindi informacija ant klubo narių liemenių. Kiekvienas klubo narys, susitikęs su kito klubo nariu, gali matyti jo statusą, rangą klube. Tai nurodo į savitą informacijos sklaidą subkultūroje, nesąmoningą mokymasi.

G. Naidzinavičiūtė (2009) straipsnyje „Žvilgsnis į baikerių subkultūrą be stereotipų“ nurodo, kad moto klubuose savitarpio pagalbos ir vienybės jausmas egzistuoja kaip vienas iš esminių faktorių. Padėti draugui kelyje, nelaimėje, galiausiai pasidalinti žiniomis ir patirtimi, baikeriams – privalu. Tiriamieji irgi atskleidė, kad jie elgiasi kelyje pagal nerašytas taisykles. Suteikia ar patys sulaukia techninės bei kitokios pagalbos (žr. 13 lentelė). Tai parodo, kad

baikeriai bendradarbiauja ne tik klubo rėmuose. <...Vienas kitam padėti, jei kažkas nutiko ir pan. Patarti, ar dar kažką tai. Man, va, pavyzdžiui, remontui reikėjo patarimų, pagalbos. Yra žmogus, kuris užsiima remontais ar dar kažkuom. Pataria, kur važiuot, kur pirkti, ką daryti. Aš kažką žinau, aš kažkam patariu. Kiti vėl pataria...> (8), bet suteikia pagalbą ir platesniu mastu. Prisideda prie tam tikrų socialinių grupių situacijos gerinimo renkant lėšas, organizuojant renginius, <...yra klubai, kurie patys organizuoja vaikų stovyklas... darėme ekskursijas, vaikai jūros nematę, vežėme...surinkome pinigus autobusui...> (13).

13 lentelė. Baikerizmas ir pagalbos išraiška, tiriamųjų nuomone

Kategorija	Subkategorija	Turinys	Dažnis
1	2	3	4
Baikerizmas ir pagalbos išraiška	techninė pagalba	<..man, patarimais dėl motociklo remonto, kur važiuoti...> (1); <...remontuodamas, tobulindamas...>, (2) <...viskuo kas susiję su motociklais...> (2); <...besidomintis motociklais, jų veikimo principais...> (2); <...pasikrapštyti garaže, tvarkant motociklą> (3); <...domiuosiu technika, motociklais...> (2); <...gerai, kad kolonij varėm, padėjo chebra, o tai...> (4); <...Kažkam, kažkokia nelaimė, bėda nesikuria motociklas, kai kažkas turi problemų...> (6); <...remontas...> (9); <...remontuot...> (11); <...pagalba...> (9); <..pagalba kelyje... Pasibaigęs benzinas, reikia nutempti motociklą ir kita.... Jei sugedai, paskambinai, tai atvažiuoja padeda...> (9).	11
	Pagalba	<...prireikus, visada ištiesiama pagalbos ranka...> (3); <...bet kaip baikeris, tu matai, stovinti baikerį šalikelėje, kad kažkas negerai, visada sustosi, paklausi kas yra...> (6); <...Vienas kitam padėti, jei kažkas nutiko ir pan. Patarti, ar dar kažką tai. Man, va, pavyzdžiui, remontui reikėjo patarimų, pagalbos. Yra žmogus, kuris užsiima remontais ar dar kažkuom. Pataria, kur važiuot, kur pirkti, ką daryti. Aš kažką žinau, aš kažkam patariu. Kiti vėl pataria...> (8); <...Kas už dyką atiduoda, kas tik porą eurų paprašo, simboliškai. Toks padėjimas yra, kad žmogus važiuotų, kad dalyvautų vasaros veiksmė, kad bendrautų su žmonėmis. Reikia vienas kitam padėti...> (8); <...Padedam. Važiuojam. Yra toks, FreeHawks (MC klubo) prezidentas, kuris organizuoja į vaikų namus važiuoti. Renkam lėšas ten...> (8); <...yra klubai, kurie patys organizuoja vaikų stovyklas... darėme ekskursijas, vaikai jūros nematę, vežėme...surinkome pinigų autobusui...> (13).	9

13 lentelės tęsinys

Kategorija	Subkategorija	Turinys	Dažnis
1	2	3	4
Baikerizmas ir pagalbos išraiška	Pagalba	<...padėti draugui kelyje, nelaimėje. Galiausiai pasidalinti žiniomis ir patirtimi.“ (Nr. I ²); <...Kasmet surenkama apie 25 tūkstančius JAV dolerių, kurie skiriami vaikų ir suaugusiųjų reabilitacijos ir socializacijos centrams, kūdikių namams bei vaikų ligoninėms. Baikeriai atvyksta aplankyti vaikų į ligoninę, išdalina jiems skirtas dovanas, praskaidrina jų liūdną kasdienybę savo draugija...> (Nr. I ²); <...Padėti draugui kelyje, nelaimėje, galiausiai pasidalinti žiniomis ir patirtimi...>(Nr. I ³).	

Apibendrinant, baikerizmo pagalbos išraišką, galima teigti, kad baikeriai patys suteikia savo tarpe tiek techninę tiek kitokią pagalbą, bet ir veikia platesniu mastu visuomenėje.

Buvimas baikerių subkultūros nariu suteikia tam tikrą saviraišką bei savirealizacijos galimybes. Pagal A. Maslow (2008) skirstymą, asmens poreikių hierarchijoje, saviraiškos bei savirealizacijos poreikiai yra piramidės aukčiausioje pozicijoje. Jei šių poreikių patenkinti asmuo negali, jo bendra gyvenimo kokybė, elgesys gali pakisti. Tačiau, kai yra patenkinami aukštesnieji poreikiai, žemesnieji gali būti tenkinami žymiai paprasčiau. Tai yra, maitintis, rengtis ne prabangiais dalykais, o kuo paprasčiau, tai rodo asmenybės brandumą (Lekavičienė, Vasiliauskienė, 2007). Baikerizmo saviraiškos faktoriuose stebima (žr. 14 lentelė) noras išsiskirti pozityviu požiūriu < ...aš būdamas baikeriu išsiskiriu iš kitų tuo mane ir žavi būti baikeriu...> (1).

14 lentelė. Baikerizmo saviraiškos faktorių pasiskirstymas

Kategorija	Subkategorija	Turinys	Dažnis
1	2	3	4
Baikerizmo saviraiška	Išsiskyrimas	<...aš, būdamas baikeriu, išsiskiriu iš kitų. Tuo mane ir žavi būti baikeriu..> (1); <...Tai, kad mes važinėjam. Kad girdėtų mus..> (8); <...Tas efektas visas, kai važiuoja daugiau motociklų. Priekyje matai, gale matai, tą koloną. Tiesiog smagu...> (8); <...Nu, kad mes esam...>(8);	4
	Išmokimas	<...išmokau būti drąsiu, siekti sumanyto tikslo, nekreipti dėmesio į pašaipas ir įgijau psichologinės jėgos...> (1); <...daugiau, gal pasitikėjimo davė savimi, aš sakyčiau, negu būdavo. Ta žmonių kompanija, grupė, turėjo postūmį, kad būčiau drąsesnis, daugiau pasitikėčiau...> (8); <...baikeris mokosi teisingai važiuoti kolonoje ir išvengti nemalonumų...> (10).	3

14 lentelės tęsinys 58 psl.

14 lentelės tęsinys

Kategorija	Subkategorija	Turinys	Dažnis
1	2	3	4
Baikerizmo saviraiška	hobis/laisvalaikis/streso įveika	<...pats motociklizmas, vvažiavimas motociklu, yra kaip hobis...> (3); <...Laiko praleidimas, pomėgis...> (6); <...Man, tai yra didžiulis atsipalaidavimas, po streso, po darbų, vakare pravažiuoti ramiai, vasaros vakarą, sakykim kažką pamatyti, iš tikrųjų daugiau pats važiavimas, atgaiva kūnui ir sielai. Fiziškai pavargstu gal labiau, bet mano siela atsigaua, kitą dieną aš esu darbingas. Išsisklaido visos blogos mintys, išsivalymas...> (6); <...reiškia, toks savęs patenkinimo laisvalaikis...> (6); <...aš tai pailsiu, kaip sakant. Išvažiuoju, kur nors. Nuvažiuoji, vienas pabūni, pagalvoji, apsvarstai viską. Į priekį pagalvoji. Grįžti tuščias, išsivalęs ir vėl viskas gerai...> (8); <...pravėdinti galvą važiuojant, atsikratyti kasdieninių rūpesčių...>(3).	6

Gana nedidelė intervantų dalis, bet tvirtai pabrėžė, kad būvimas baikerių grupėje padėjo įgyti drąsos, tuo pačiu, išmoko būti kitokiais, priimti save, labiau pasitikėti savimi. Važiavimas motociklų kolonoje moko bendradarbiavimo, atsakomybės ir pan. Teigė, kad ankstesnė socialinė erdvė, nesuteikė galimybių įvaldyti šiuos individualius poreikius, nebuvo palaikymo ar paskatinimo.

Dalyvavimas baikerių subkultūros veikloje siejamas su laisvalaikiu, hobiu ar pomėgiu. Taip nurodė šeši tiriamieji. Buvo teigiama, kad tai pomėgis, kurio metu atsipalaiduojama <...Man, tai yra didžiulis atsipalaidavimas, po streso, po darbų, vakare pravažiuoti ramiai, vasaros vakarą, sakykim kažką pamatyti, iš tikrųjų daugiau pats važiavimas, atgaiva kūnui ir sielai. Fiziškai pavargstu gal labiau, bet mano siela atsigaua...> (6).

Apibendrinant, baikerizmo saviraiškos galimybės nustatyta, kad tai ne tik laisvalaikis, hobis bei streso įveika. Subkultūroje asmuo randa erdvę savirealizacijai, savo išskirtinumui pasireikšti, formuojasi įvairiapusiški išmokimai.

3.4. Baikerių subkultūros saviraiškos ir vertybių nuostatų atskleidimas

Kiekviena subkultūra istorijos kontekste yra suformavusi laikmetį atitinkančias vertybines nuostatas ar jas atskiras, kaip išskirtinius reiškinius (Mažeikis, 2008). Tai labai individualu. Baikerių internetiniuose tinklalapiuose, kaip atskiri vienetai, yra deklaruojamos šios vertybės: laisvė, individualizmas, autonomija ir saviraiška (*biker.lt*). Šiame tyrime buvo prašoma, kad

intervantai įvardintų baikerių vertybes, kaip jas ugdo(si) baikerių subkultūroje. Atsakymų pasiskirstymas pateiktas 15 lentelėje.

Darbe buvo išskirta individualumo vertybė. Išskirtinis požiūris į individualumą pastebimas ir išanalizavus duomenis. Atskleistos tik tam konkrečiam klubui būdingos individualios vertybės. Vertybė – meilė motociklui, yra neatsiejama nuo baikerizmo išraiškos ir apskritai nuo baikerių subkultūros. Patys tiriamieji teigė, kad baikeris turi saugoti, prižiūrėti ir mylėti savo motociklą, <...meilė motociklui tampa jungiančia gija. Taigi, motomanas turi būti tiek mylintis motociklus ir turintis savo nuomonę apie juos, tiek ir sąmoningas žmogus, gerbiantis kitų nuomonę bei tolerantiškas kitiems...> (Nr.III¹⁸).

Panašiai buvo išsakytos net 7 nuomonės. Kitiems tiriamiesiems svarbi vertybė yra tikslinga bei prasminga veikla. Būnant baikerių klube neatsiejama vertybė yra draugai, nes jų turėjimas gelbėja ne tik būnant baikerių gretose, bet ir gyvenant įprastą gyvenimą.

15 lentelė. Baikerių vertybės, tiriamųjų nuomone

Kategorija	Subkategorija	Turinys	Dažnis
1	2	3	4
Vertybės	Individualumas	<...o vertybės, net nežinau, kiekvienas klubas, manau, vienaip ar kitaip laikosi pagrindinių baikerizmo vertybių, kaip tada taip ir dabar...> (3);	1
	meilė motociklui	<...pagrindine vertybė yra motociklas, nebūtų jo nebūtų jokios baikerizmo subkultūros> (3); <...meilė technikai. Meilė geležiai...> (7); <...motociklai...>(11); <...prižiūrėti, saugoti, motociklus...visi saugo savo motociklus...> (12); <...meilė motociklams...> (Nr. I ²); <...meilė motociklui tampa jungiančia gija. Tai gi motomanas turi būti tiek mylintis motociklus ir turintis savo nuomonę apie juos, tiek ir sąmoningas žmogus, gerbiantis kitų nuomonę bei tolerantiškas kitiems...> (Nr.III ¹⁸); (Nr. I ¹).	7
	tikslinga/prasminga veikla	<...grupė žmonių su vienodu tikslu, transporto priemone, pomėgiais, vyksta kažko pažiūrėti, pamatyti praleisti naudingai laiką, po darbų savaitgaliais. Va tas vienija, tos vertybės, pažinimo, keliavimo...> (6).	1
	Draugai	<...draugai...> (6); <...Vertinu savo draugus, kaip sakant, ir viskas. Nes, jie pagrindiniai man rėmėjai, kaip sakant. Jie už mane stovi, aš už juos stoviu, ir viskas. Kas važiuoja nauji žmonės su mumis irgi tą patį, daro, prižiūri...> (8); <...Kaip sakant, nelaimėje draugą pažinsi...> (8).	3
	Šeima	<...šeima...> (6); <...Šeima. Pirmoje vietoje yra šeima...> (8); <... šeima...> (11).	3

Kalbant apie vertybes ir vertybines nuostatas, verta paminėti, jog visi intervantai vienaip ar kitaip nurodė, kad baikerizmas jiems yra ypatingai reikšinga gyvenimo dalis, kuri daro juos laimingesnius, skatina pažinti kažką naujo, gali patenkinti savo individualius poreikius, patirti tapatumo jausmą ir kt. Mokslinėje literatūroje, *reikšmingumas* yra dažniausiai naudojamas žodis vertybėms ar vertybinėms nuostatomis apibūdinti (Lukošiūnienė, 2014). Apibendrinant, reikia atkreipti dėmesį, čia paminėtos vertybes labiau būdingos šiame tyrime dalyvavusių tiriamųjų imčiai, dėl tiesioginių sąsajų su baikerizmu. Atliekant tyrimą pastebėta, kad viešojoje erdvėje, žiniasklaidoje ar baikerių tinklalapiuose deklaruojamos vertybės, šiek tiek skiriasi nuo tyrime gautų rezultatų. Tam įtakos, galimai turi viešojoje erdvėje eskaluojama informacija apie neigiamus įvykius susijusius su baikerių subkultūra, asmeninis požiūris į baikerizmo subkultūrą ir pan.

3.5. Baikerių subkultūros ugdomoji vertė

Subkultūrų ugdomąją reikšmę tyrė daug mokslininkų. Jų nuomonės įvairiapusiškos. Subkultūros istoriniame kontekste yra kintančios ir prisitaikančios pagal šiuolaikiškumą (Hart, 2006). Pagal visuomenėje suformuotas nuostatas baikerių subkultūros ugdomoji reikšmė nėra akivaizdžiai atspindėta. Dėl žiniasklaidos sukurto netinkamo įvaizdžio, daugiau atskleidžiama neugdomoji jos prasmė. Siekiant objektyvumo, reikia paminėti, jog dabartiniu metu baikerizmas vis dažniau yra spalvinamas labiau teigiamai. Tyrime dalyvavę triamieji atskleidė, kad jiems būnant baikeriu – baikerių klubo nariais, daugiau išmoko, nei prarado. Tyrime dalyvavę baikeriai atskleidė (žr. 16 lentelė), kad gali mokytis pagarbos, kitoniškumo, atsakomybės, bendruomeniškumo, įgyjama daugiau informacijos apie techniką bei motociklą. Taip manančiųjų intervantų buvo dauguma, nes jų atsakymuose buvo net 24 teigiami su įvairiu ugdymusi susiję teiginiai.

16 lentelė. Baikerių ugdymas(sis), nuomonių pasiskirstymas

Kategorija	Subkategorija	Turinys	Dažnis
1	2	3	4
Baikerių ugdymas(sis)	asmenybės augimas	<...nors gali mokytis pagarbos...> (1); <...manau gali. Tik teisingą kryptį turės pasirinkti žmogus ir dar priklausau supantys draugai bei geras lyderis...> (1); <...ugdo pagarbą...> (2); <...augi, kažkaip kaip žmogus...> 4); <...Atsakomybė, įsipareigojimas, už save už kitus, kai važiuoji komandoje, tu atsakai už kitus, jei greit stabdysi, galinis nespės sustabdyti...> (6).	24

16 lentelės tęsinys 61 psl.

16 lentelės tęsinys

Kategorija	Subkategorija	Turinys	Dažnis
1	2	3	4
Baikerių ugdytas(sis)	asmenybės augimas	<p><...tai ugdo tokį bendruomeniškumą, komandinį darbą, komandinį tikslą, tai tau daug padės paprastame gyvenime, darbe, asmeniniame. Tu žinai, kad reikia prie kažko taikytis, reikia su kažkuo kalbėtis, bendro tikslo siekti, susitarti, nuspręsti, priimti sprendimą, tai aišku ir duoda tam tikrą bonusą...> (6); <...tuo daugiau informacijos sužinai. Kažkas kažką sužinojo, pasakė. Daliniesi ta informacija. Ir daugiau save tobulini, kaip sakant...> (8); <...Išmokyti dirbti, kaip sakant. Nes, atėjęs naujas narys, privalo dirbti. Atidirbti už tą visą laikotarpį, kol patampa pilnaverčiu nariu. Nes, sakyčiau, kaip pradžia, dėl darbo. Reikia ir padėti stalą nurinkti, ir panašiai. Pirmoje eilėje, turi atidirbti tą savo narystę...> (8); <...Nu, jeigu tu pradėjai dirbti, tvarkytis viską, tu, žiūrėk, ir namuose tvarkaisi, daraisi, ir gyvenime toliau tvarkaisi, daraisi...> (8); <...Baikerių grupė, kaip šeima visi. Savo šeimą turi, dar didesnė atsakomybė. Taip ir gaunasi, kad atsakingesnis žmogus būtum...> (8); <...gerbti aukštesnes pareigas užimantį. Ugdo laikytis tvarkos. Yra tokios važiavimo kolonoje taisyklės...> (9); <...išsiugdžiau pagarbos jausmą...> (9); <...Tada pradėdi galvoti, gal reikėtų mažiau gerti arba iš viso negerti...> (9); <...jeigu pats nesupranti, kiti tave paprotins ir pamokys...> (9); <...mokosi istorijos...> (11); <...žmogus pats pradeda suprasti, kad geriau karti teisybę, nei saldus melas...> (9); <...važiuojant ir žiūrint į kitus, atsiranda galimybė mokytis. Taip pat mokosi tarpusavio santykių su žmonėmis...su visais elgtis vienodai...> (10); <...galima išmokyti, ko moko gyvenimas, dar gali duoti naujų bendravimo žinių, drąsos priimti tam tikrus sprendimus...> (11); Tai yra savarankiškas mokymasis...moko tiesos, teisingumo, laikytis duoto žodžio. Moko padėti jaunesniems. Sužino šviežiais naujienas apie motociklus, gyvenimą. Draugystės, tinkamai vienas su kitu elgtis. Supratimo...> (10); <...pasitikėjimo...ugdai save, kad laikytis duoto žodžio, nu, kad pasakei, padarei...> (11); <...baikerizmas padeda ugdyti asmenį. Padeda protiškai, fiziškai...> (12); <...prisideda prie teigiamos asmenybės formavimosi, nes tu gali susipažinti su žmonėmis, kurie tau gali padėti susibendrauti, iš tikrųjų tiesiog pajusti laisvę, pajusti stiprumą, viską...> (12).</p>	24

17 lentelės tęsinys 62 psl.

16 lentelės tęsinys

Kategorija	Subkategorija	Turinys	Dažnis
1	2	3	4
Baikerių ugdymas(sis)	asmenybės augimas	<i>Ugdome pagarbą klubams, savo klubui, kiekvienam asmeniui, kad nebūtų kas per aš...> (13); <...kurios, tikimės padės ugdyti jaunąją motomanų kartą Lietuvoje, suteiks Jums objektyvių žinių bei padės tiesiog turiningai praleisti laiką...> (Nr. III²⁰); <...motociklininkų gyvenimo būdas, jų organizuojami renginiai, veikla aktyviai dalyvauja auklėjant jaunimą, puoselėja patriotiškumą bei skatina nepamiršti savo praeities...> (Nr. IV²²);</i>	24

Filosofiniu požiūriu subkultūra susiformavusi istorijos kontekste atlieka ugdomąją funkciją (Mažeikis, 2008) visuomenėje. E. Ramanauskaitė (2007) teigia, kad subkultūros svarbiausias požymis – pasaulėžiūrinės orientacijos pagrindu tampantis individualiuos patirties ieškojimas, kitaip ugdomosios naudos atradimas. Pačia bendriausia prasme, subkultūros ugdomoji vertė gali būti nusakoma kaip specifinių vertybių sistema ugdanti asmenybę, kuri bando realizuoti save jam tinkančioje subkultūroje ar kitoje poreikius tenkinančioje erdvėje.

Žvelgiant į pateiktų klausimų atsakymus, kodėl baikerių subkultūra gali būti traktuojama kaip ugdomoji išskirtinė veikla (žr. 17 lentelė), gauti atsakymai leidžia konstatuoti, kad baikerių subkultūra yra išskirtinė, ja galima didžiuotis bei ši subkultūra yra naudinga visuomenei.

Baikerių subkultūra savo išskirtinumu visuomenėje ugdo individualumą bei kartu kitoniškumo priėmimą. Su tam tikru požiūriu <...manau skiriasi požiūriu į gyvenimą į pramogas, į šeimą...> (1), simbolika, bei viešumu. Baikerių subkultūra galima didžiuotis, kaip teigia tiriamieji, nes turi savyje teigiamo istoriškumo, padėjusio asmenybei ugdytis ne tik formalioje aplinkoje, bet ir neformalioje saviraišką skatinančioje erdvėje.

Baikeriai yra pilietiškai <Baikeriai gali didžiuotis savo šalimi. Visa tai priklauso nuo valdžios...savo žeme, savo žmonėmis> (10) ir pan.

17 lentelė. Baikerių subkultūros ugdomoji vertė, tiriamųjų nuomone

Kategorija	Subkategorija	Turinys	Dažnis
1	2	3	4
Baikerių subkultūros išskirtinumas	požiūris	<i><...manau, skiriasi požiūriu į gyvenimą į pramogas, į šeimą. Baikeris nesėdės namie, jis keliaus judės į priekį, tik kelyje jis laimingas kaip blešinė...> (1); <...nemanau, kad kažkuo išskirtinė, kaip ir kiekviena kultūra turi savo niuansų...> (3); <...kitoks požiūris į gyvenimą...> (Nr. I²);</i>	3
	simbolika	<i><...motociklai, apranga, simbolika...> (2)</i>	1

17 lentelės tęsinys 63psl.

17 lentelės tęsinys

Kategorija	Subkategorija	Turinys	Dažnis
1	2	3	4
	viešumas	<...dažnesnis pasirodymas. Kad ir važiavimas kolonoje. Baikeriai rodo kiekvieną dieną...> (9).	1
Didžiavimasis baikerių subkultūra	istoriškumas	<...jeigu nagrinėti mūsų Lietuvos baikerių judėjimas prasidėjo 1922 metais..... Lietuvos baikeris gali didžiuotis tokia istorija...> (1); <...Viskas yra atėję iš senų laikų...> (9).	2
	pilietiškumas	<...pasididžiavimą, kad mes iš Lietuvos irgi ugdo, tautiškumą...> (6); <Baikeriai gali didžiuotis savo šalimi. Visa tai priklauso nuo valdžios...savo žeme, savo žmonėmis> (10); <...baikeriai bus vieninteliai, kurie stos ginti laisvės, nes tai yra žmonės, kurie ypatingai jautriai jaučia laisvę. Todėl, kad jie ne barygos, ne verslininkai, o laisvi žmonės...> (10); <...išplėsti patį savo valstybės vardą...>(12); <...stovėt už savo šalį...>(11).	6
	užimtumas	<...manau gali būti naudingas jaunimui dėl užimtumo, tik reikia noro ir turėti galimybių...> (1); <...važiuodamas per šventes bike šou...> (3); <...įvairūs renginiai, edukaciniai užsiėmimai su vaikais/jaunuoliais, kad pritrauktų prie veiklų...> (8); <...jaunimo, vaikų ugdymas, skatinimas, užėmimas tam tikra veikla, kad jisai nešvaistytų laiko veltui, kažko išmoks, kažką patrauks, nueis į sportą. O gal, taps geras mechanikas, susiras draugų ir gyvenime su jais daugiau bendraus. Ugdymas, plėtojimas to jaunimo, patraukimas geron veiklon, ne gatvių mindymo ir sienų dažymo...> (6); <...darbas...> (9).	4
Baikerių subkultūros naudingumas	masiškumas	<...kad ji plečiasi, didėja. Didėja, narių skaičius, didėja dviračių transporto priemonių skaičius, vairuotojai, kurie jungiasi, atsiranda nauji klubai, atsiranda nauji būreliai, kažkokie susibūrimai ir panašiai, kad susijungia, vis daugiau žmonių. Man labai malonu, ir smagu, kad stipriai į tas gretas jungiasi moterys...> (6); <...jau daug žmonių susibūrę į klubus...> (11); <...ji plintanti...>(12).	3
	Dalyvavimas akcijose/sava norystė	<...daug baikerių dalyvauja įvairiose akcijose, padeda vaikų namams, susitinka su silpnaregiais, juos vežioja, supažindina su motociklais...> (2); <...būna renginių, skirtų aplankyti, tarkim, vaikų namus, juos pavežuoti, papasakoti apie motociklus, pabandyti pritraukti prie motociklizmo, kad tuo domėtusi. Tai darydamas jautiesi gerai, kad vaikams įdomu...>(3); <...darom renginį kasmet atidarymą Šiauliuose...> (4); <...parama vaikų namams, seneliams, parama šeimai kažkokiai atskirai, kuri turi kažkokių sunkumų...> (6);	8

17 lentelės tęsinys 64psl.

17 lentelės tęsinys

Kategorija	Subkategorija	Turinys	Dažnis
1	2	3	4
Baikerių subkultūros naudingumas	Dalyvavimas akcijose/sava norystė	<...Daugiau organizuoja, kokias futbolo varžybas kiti klubai, dar kažką tai organizuoja užimtumas...> (8); <..bakeriai užsiima įvairiomis labdariningomis veiklomis...> (9); <...daro labdarinius renginius... į mokyklas važiuoja...> (11); <...mes galime gauti paramos valstybei, kad sudalyvauti renginiuose...> (12).	

Baikerių subkultūra visuomenėje turi ir naudingumo aspektų. Jų vis gausėja. Į baikerių vykdomą veiklą įsitraukia vis daugiau naujų žmonių iš kitų visuomenės sluoksnių. Šios subkultūros organizuojami renginiai, skatina atkreipti visuomenės dėmesį, į konkrečias socialines grupes, visuomenėje vykstančius neigiamus reiškinius bei labdaros ar kitomis formomis prisidėti prie šių situacijų gerinimo.

Organizuojami kasmetiniai renginiai, vykimas į vaikų namus, renkamos lėšos kitoms reikmėms, edukacinė veikla, prisideda prie teigiamo požiūrio į baikerių subkultūrą formavimasi. Tai svarbu ugdomuoju aspektu.

Apibendrinant baikerių ugdomąją vertę, galima konstatuoti, kad dalyvavaudamas baikerių subkultūroje asmuo įgyja žinių, lavina būtinus gebėjimus, itin lavinasi komunikacines kompetencijas, ugdomi pilietiškumą, yra skatinamas dalyvauti visuomeni naudingose veiklose: labdaros akcijose ir kt. Subkultūros dalyvis įgyja naujų patirčių, ji prasminga ir reikšminga. Galima teigti, kad baikerizmo subkultūra prisideda prie žmogaus tapsmo. Menkiausia prasme – bent jau suteikia galimybę tobulėti. Čia, didelė atsakomybė tenka pačiam subkultūros dalyviui.

Tačiau, tam tikrais atvejais, žiniasklaidoje pateikiamos „blogos naujienos“ apie tiriamąją subkultūrą formuoja neigiama visuomenės nuostata, gali turėti negatyvų atspindį. Teiginiai pateikiami 18 lentelėje.

Z. Vasiliauskaitė ir kt. (2010) psichologai teigia, kad pernelyg platūs stereotipiniai apibendrinimai pritaikomi konkrečiam žmogui, kurio individualios charakteristikos yra neparankios. Taip suformuojamas netinkamas apibūdinimas, kuris iškreipia visumą. Tą, kad ir vieną suformuotą nuomonę keisti būna labai sudėtinga.

Dalis tiriamųjų atskleidė baikerių subkultūros neigiamumą, tačiau jo nėra tiek daug. Neigiamumą patvirtina ne tik šis tyrimas, bet ir ankstesni Lietuvoje ir užsienyje atlikti įvairūs moksliniai tyrimai. Neigiamumas, tai taisyklių nesilaikymas, avaringumas, asmens susireikšminimas bei vidiniai klubų užkulisiai, kurie plačiai visuomenėje nėra atskleidžiami.

18 lentelė. Baikerių ne(si)ugdymosi faktorių atskleidimas

Kategorija	Subkategorija	Turinys	Dažnis
1	2	3	4
Ne(si)ugdymas	neigiamumas	<...baikerizmas manau neugdo žmogaus ir ypač Lietuvoje, o žmogus ugdo baikerius...> (1); <...kas mokys, jeigu nėra mokytojų. Dauguma kažką kopijuoja ir, ką jie išmoks, aš nežinau, ką jie gali mokinti būdami mokiniais...> (1); <...Nedaro tie, kas važinėja be teisių. Laksto visaip nuo policijos, bėgioja. Tie ir nedaro garbės. Jie parodo mus iš blogosios pusės...> (8); <...Baikeriai, tūnantys gilioje tamsoje, vergauja įvairioms nuodėmėms, pvz.: narkotikams, alkoholiui, paleistuvystei ir t.t. Jie trokšta turėti draugų, bet neturi supratimo, kas yra tikroji draugystė. Jų santykiai pagrįsti nežabota asmenine konkurencija. Jų tikslas - lyderystė ir šlovė sau...> (Nr. VI ²⁵).	4
Ne(si)ugdymas	neigiamumas	<...Jie trokšta turėti draugų, bet neturi supratimo, kas yra tikroji draugystė. Jų santykiai pagrįsti nežabota asmenine konkurencija. Jų tikslas – lyderystė ir šlovė sau...> (Nr. VI ²⁵).	4
Baikerių subkultūros neigiamumas	susireikšminimas	<...materiališkumas, didybės sirgimas. Ir klubų susireikšminimas bei atsitvėrimas nuo viso...> (1).	1
	taisyklių nesilaikymas	<...kelių eismo taisyklių nesilaikymas, alkoholio vartojimas...> (3); <...greičio viršijimai, kelių eismo taisyklių pažeidimai...> (13);	2
	avaringumas	<avarijos jaunų motociklininkų ir pagauti motociklininkai dažniausiai, kurie neturi net vairuotojo pažymėjimo> (2);	1
	kita	<...vidiniai užkulisiai, baikerio dingimas...> (6); <...nes būna ir skaudžių tų santykių aiškinimosi pasekmių. Būna, kad žūsta žmonės...> (9);	2

Apibendrinant, baikerizmo neigiamumą, galima išskirti taisyklių nesilaikymą, avaringumą, susireikšminimą, išpuikimą. Remiantis tiriamųjų pasisakymais, galima teigti, kad neigiamo aspekto yra, tačiau sąlyginai nedaug.

DISKUSIJA

Atlikto tyrimo „**Dalyvavimas subkultūrose kaip alternatyvus ugdymas(is) ir vertybinių nuostatų formavimas(is): baikerių subkultūros atvejis**“ gauti rezultatai padėjo išgryninti ir apibrėžti alternatyvaus ugdymo(si), informalaus ugdymo(si), subkultūros ir kitas sampratas. Padėjo nustatyti baikerių subkultūros ir jos dalyvio santykį, išanalizuoti abipusius procesus, kurie apima ugdymą(si), vertybinių nuostatų formavimą(si), socialinį aspektą ir pan. Gauti rezultatai, iš dalies susiję su ankstesnių tyrimų apie subkultūras rezultatais. Ypatingai, dėl tik tai konkrečiai subkultūrai būdingų esminių bruožų veiksnių: unikalumo, specifiškumo, nenoro taikytis prie daugumos (Šatūnienė 2014).

Darbuose atsispindi svarbus ir įprasmintas hierarchijos vaidmuo. Šiek tiek kitame kontekste, nei kituose darbuose, bet patvirtinta subkultūrų reikšmė dalyvio vertybinių nuostatų formavimui(si). Remiantis ankstesniais tyrimais, gauti rezultatai parodė, kad subkultūrų deklaruojamos vertybės, požiūriai turi teigiamus, ir neigiamus veiksnius (Gavėnaitė 2003; Thompson, 2009). Kadangi, tarp dalyvio ir subkultūros yra ryšys, tai turi įtakos dalyvio tapsmo, vertybinių nuostatų formavimui(si).

Gauto tyrimo rezultatai iš esmės patvirtina, kad dalyvavimas baikerių subkultūra atliepia asmens poreikius ir prisideda prie jo ugdymos(si), socializacijos ir vertybinių nuostatų formavimo(si). Nustatyta, kad dalyvavimas subkultūroje yra informalus ugdymas(is). Iš esmės tai – ugdymos(si) procesas. Atspindi autoriaus Dulaney (2005) tyrimą. Gana svarbios sąlygos – dalyvio ir subkultūros vertybinių nuostatų, poreikių atitikimas bei paties dalyvio charakteristika, dalyvavimo subkultūroje motyvai. Taip pat išoriniai veiksniai, eskaluojama informacija ir pan. Dėl to, šiame procese neišvengiama ir neigiamo aspekto.

Gautais rezultatais gali remtis darbus panašia tematika rašantys tyrėjai, numatant galimas kito tyrimo perspektyvas, kryptį, metodus ir pan. Taip pat, su nauju darbu susipažinti ir pagilinti žinias gali visi, besidomintys baikerių subkultūra.

Pastebimas tyrimo ribotumas – tai tik vieno atvejo tyrimas, jis neatskleidžia situacijos kitose subkultūrose. Taip pat, yra jaučiamas poreikis, naudojant kitokius metodus (stebėjimą dalyvaujant ar pan.), strategiją, atlikti gilesnį tyrimą. Pažvelgti į priežastis, motyvus, kas lemia dalyvavimą subkultūroje ir atlikti išsamesnį ugdymo(si) proceso tyrimą.

Tiriamasis darbas buvo gana sunkus. Tai lėmė ne tik tai, kad tiriamoji subkultūra yra uždaro pobūdžio, ypač klausimams susiję su tuo, ko nenorima transliuoti viešai. Bet dar ir dėl to, kad pats darbo autorius yra susijęs su baikerizmu. Reikėjo atsiriboti nuo išankstinių nuomonių, subjektyvumo, išlaikyti tyrimo etiką bei ieškoti tinkamiausių tyrimo metodų. Tiriamasis darbas padėjo atnaujinti turimas žinias, stebėti ir įvertinti subkultūrą kitu kampu.

IŠVADOS

1. Išanalizavus mokslinę literatūrą paaiškėjo, kad dėl tam tikrų bruožų: sudėtingumo pagrįsti kompetencijas, rezultatus, sąmoningo/nėsąmoningo mokymosi aspektų, daugialypiškumo, labai plataus sampratų spektro ir pan., alternatyvų ugdymą(si) yra sudėtinga apibrėžti kaip suformuotą sistemą ar programą. Tai – labiau atsvara tradiciniam neformaliajam, tam tikra prasme ir formaliajam ugdymui(si), ypač akcentuojant informalaus ugdymo(si) formą.

Vis dėl to, dėl savo formų įvairovės, alternatyvus ugdymas(is) gali būti apibrėžiamas kaip pasirinkimas, kaip dar vienas būdas, suteikiantis galimybę asmeniui mokytis visą gyvenimą, tenkinti jo, kaip besimokančiojo individualius poreikius, kokybiškiau prisitaikyti nuolat kintačioje aplinkoje bei formuoti novatoriškoms personalizuotoms vertybėms.

2. Išanalizavus teorinę medžiagą, paaiškėjo, kad bendrojoje kultūroje, kiekvienoje socialinėje terpėje yra gausu grupių, kurios yra arba gali būti apibrėžiamos kaip subkultūra ar turinti subkultūros bruožų.

Išanalizavus įvairių autorių sampratas, išsiaiškinta, kad apibendrintai subkultūra apibrėžiama, kaip teigiamų ir neigiamų elementų turinti, savita žmonių grupė, dėl įvairių priežasčių atsiskyrusi nuo bendrosios kultūros, bet veikianti visuomenėje.

Išsiaiškinta, kad kiekvieną subkultūrą vienija specifiniai, tik jai būdingi panašūs požymiai, dažniausiai nuo bendrų normų nukrypstantys kultūriniai bruožai. Greta unikalios pasaulėžiūros, vertybinių nuostatų sistemos, nestandartinės išraiškos, vienas ryškiausių subkultūros bruožų – savita pasipriešinimo forma vyraujančiai kultūrai.

Pastebėta, kad dalyvavimas subkultūrose turi ugdymo(si) potencialą, ypač specifinių kompetencijų, dvasinių, vertybinių nuostatų formavimo(si) kontekstuose.

3. Nustatyta, kad dalyvavimas baikerių subkultūroje, ne visais atvejais, tačiau iš esmės prisideda prie žmogaus tapsmo. Išsiaiškintos tapsmo aplinkybės ir veiksniai:

- baikerių subkultūros vidinėmis taisyklėmis, hierarchija, nerašytu garbės kodeksu grįstas, aiškus nurodymas, nukreiptas į būtiną išmokimą, kaip augimo bei tobulėjimo sąlygą;
- siauro pobūdžio – atsitiktinio, neįsisąmoninto mokymo(si) principu grįstos žinios, išmokimai, padedantys socializuotis, spręsti problemas;
- skatinimas būti sąmoningais piliečiais, įsitraukiant į sistemingą, visuomenei naudingą veiklą, pvz.: savanorystę, baikerių subkultūros organizuojamus labdaros renginius ir pan.;

- sąmoningas tapsmas. Pasirinktas ir iš dalies arba gerai apgalvotas įsitraukimas į praktines veiklas, kurios skatina pozityvią savijautą, streso įveiką, socialinę integraciją, būtinųjų savybių, kompetencijų ugdymą(si).

Nustatyta, kad dalyvavimas baikerių subkultūroje atlieka socializacijos ir ugdymo(si) funkciją, turinčią net profesinio orientavimo aspektą. Reikšmingiausias šios funkcijos vaidmuo tenka informalaus ugdymo(si) formoms.

Atsižvelgus į tam tikrus neigiamus aspektus, visame šiame žmogaus tapimo procese, itin svarbi aplinkos bei paties baikerių subkultūros dalyvio charakteristika.

4. Išanalizavus tyrimo duomenis, nustatyta, kad baikerių subkultūra turi istoriškai susiformavusias vertybines nuostatas, kurios kinta, bet nežymiai. Remiantis tyrimo duomenimis, išsiaiškinta, kad baikerių subkultūros ir jos dalyvio vertybinės nuostatos atitinka arba atitinka iš dalies. Tai yra viena iš priežasčių, kodėl dalyvis tapatinasi su šia subkultūra. Vertybinis atitikimas bei tai atspindinti veikla subkultūroje, padeda dalyviui sklandžiai įsilieti į individualius ir vertybinius poreikius atitinkančią grupę. Ilgainiui, dalyvaujant subkultūroje, aktyviai veikiant, stebint, vertinant ir pan., vertybinės nuostatos gali visiškai susitapatinti arba, dėl nepateisintų lūkesčių – išsiskirti. Atitinkamai, asmens jau turimos vertybinės nuostatos papildomos ir įtvirtinamos, santykis su subkultūra sustiprėja arba įvyksta vertybinis lūžis – abejonės, nepasitenkinimas vertybiniais neatitikimais, nusivylimas. Tokiu atveju, galimas net ir atsiskyrimas nuo grupės. Atnaujinami su vertybiniu nuostatų formavimusi susiję procesai.

5. Išanalizavus tyrimo duomenis, pastebėta, kad baikerių subkultūra turi teigiamumo ir neigiamumo požymių.

Informaliojo ugdymo(si) perspektyvoje, dalyvavimas baikerių subkultūroje yra tolygus dalyvavimui nuolatiniame ugdymo(si) procese. Išsiaiškinta, kad baikerių subkultūroje yra gausu elementų, įgalinančių informalų ugdymą(si). Privalu pabrėžti, kad išoriškai, tai ne visada lengvai pastebimi procesai.

Remiantis tyrimo duomenis, nustatyta, kad tirtoje subkultūroje, informalaus ugdymo(si) potencialas labiausiai atsiskleidžia vertybinių nuostatų formavimo(si), saviraiškos, socializacijos, kolektyvinio identiteto, priklausymo grupei poreikio patenkinimo, būtinųjų įgūdžių įgijimo ir kt. kontekstuose.

LITERATŪRA:

1. Aleknaitė-Bieliauskienė R. (2009). *Edukologija lietuvių suaugusiųjų ugdymo sistemos ypatumai*. „Socialinis darbas“. Nr. 8(1) II. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
2. Aramavičiūtė, V., Martišauskienė, E. (2004). *Ryškesni paauglių ir jaunuolių socializacijos ypatumai*. *Pedagogika*. T. 70, p 14-20.
3. Aramavičiūtė, V. (2010). *Požiūris į vertybes kaip demokratijos ugdymo sąlyga*//*Pedagogika*.– 2010, t. 100, p. 27-36.
4. Bedulskis, R. (2007). *Neformalai: punk istorija*. Prieiga internetu: <http://www.dykai.lt/idomybes/200706181409/idomybes/neformalai-punkistorija/menu-id-48.html>
5. Božilovic, N. (2010). *Youth subcultures and subversive identities*. *Philosophy, Sociology, Psychology and History*. Vol. 9 No1, pp 45 – 58. – Facta Universitatis.
6. Brake, M. (1985). *Comparative Youth Culture: The Sociology of Youth Cultures and 116 Youth Subcultures in America, Britain, and Canada*. London.
7. Bugsas, A. (2005). *Forsai (gežai)*. Prieiga internetu: <http://www.straipsniai.lt/forsai/puslapis/12445>
8. Bugsas, A. (2006). *Jaunimo subkultūrų apžvalga Lietuvoje*. 2006 patobulinimas. Prieiga internetu: <http://bugsas.blogas.lt/>
9. Cohen, P. (1972). *Subcultural Conflict and Working Class Community*, Birmingham: CCCS Working Papers in Cultural Studies.
10. Clarke, J., Hall, S., Jefferson, T., Roberts, B. (1975). *Subcultures, Cultures and Class*. In K. Gelder, S. Thornton (eds.). (1997). *The Subcultures Reader*. London: Routledge.
11. Covey, S. R. (2007). *8-asis įprotis. Tobulybės link*. Vilnius.
12. Danilevičienė, D. (2008). *Šeima ir jos vertybės: trijų kartų įžvalgos. Jaunimas ir šiuolaikinis pasaulis: socialinių patirčių įžvalgos // Ekonomines ir socialinės politikos studijos (IV). Mokslinių straipsnių rinkinys*. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla. 209 – 228.
13. Davidow E. M., Hartman J. E. (1991). *(En)gendering knowledge: feminists in academe*. Knoxville: The University of Tennessee Press.
14. Dictionary of Sociology, (2002). Chicago: Fitzroy Dearborn Publisher.
15. Dulaney, L. W. (2005). *A brief history of “Outlaw” Motorcycle Clubs*. Prieiga internetu: http://ijms.nova.edu/November2005/IJMS_Artcl.Dulaney.html.
16. Evers, T. (2009). *Alternative education programs*. Prieiga internetu: http://www.dpi.wi.gov/alternativeed/pdf/alted_qa.pdf

17. Feinberg, W. (2006). *Philosophical Ethnography: or, How Philosophy and Ethnography Can Live Together in the World of Educational Research*. Educational Studies in Japan: International Yearbook No.1, December. Prieiga internetu <<https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ842887.pdf>>.
18. Fizzell, B. (1990). *Personal communication via letter*. Edu-Serve, Vancouver, WA 98685.
19. Galkytė, H. (1997). *Mokinių sugebėjimas analizuoti savo galimybes, renkantis profesiją, ugdymas*. Vilnius: Margi raštai.
20. Gavėnaitė, A. (2003). *Delinkvencijos raiška neformaliose jaunimo grupėse*. Sociologija. Mintis ir veiksmai, 2, 103–118.
21. Giddens, A. (2005). *Sociologija*. Kaunas: Poligrafija ir informatika.
22. Goffman, E. (2000). *Savęs pateikimas kasdieniame gyvenime*. Vilnius: Vaga.
23. Gangloff, J. (2006). *The Yamaha 650 Society: Just another Motorcycle Club or is there more to this “biker club”?* Prieiga internetu: <<http://society.650wiki.org/650FolklorePaper.pdf>>.
24. Gordon, E. E. (1997). *Learning Sequences in Music: Skill, Content, and Patterns: a Music Learning Theory*. Chicago: G.I.A. Publications.
25. Gražytė, R. (2005). Lietuvos baikerių subkultūra: vyriškųjų vertybių paieška. VDU: magistro darbas.
26. Gaižauskaitė, I., Valavičienė, N. (2016). *Socialinių tyrimų metodai: kokybinis interviu*. Vadovėlis. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
27. Hayes, B., Nichols, D. (2005) *The original Wild One tales of the Boozfighter motorcycle club*. MBI Publishing Company.
28. Hatman, N. (2001). *Filosofijos įvadas*. Vilnius: Pradai.
29. Hart, L. (2010). *Bikers: Modern-day cowboys or ruthless outlaws?* Prieiga internetu: <<http://resource.mccneb.edu/metropolitan/2006/bikers1.pdf>>.
30. Juodaitytė, A. (2002). *Socializacija ir ugdymas vaikystėje*. Vilnius: Petro ofsetas.
31. Jovaiša, L. (2007). *Enciklopedinis edukologijos žodynas*. Vilnius.
32. Kardelis, K. (2007). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Šiauliai: Lucilijus.
33. Kazlauskaitė-Markelienė, R. Ažubalis, A. (2002). *Svarbiausia – ugdyti pilietį*. Mokslas ir gyvenimas, 1 (529).
34. Kvedaravičius, J. (2005). *Organizacijų vystymosi vadyba*. Kaunas: VDU leidykla.
35. Kaffemanas, R., Gerulaitis, D. (2001). *Jaunimo subkultūrų grupės: elgsena, adaptacija, psichologinis vertinimas*. Specialusis ugdymas, 2(5). Šiauliai: Šiaulių universitetas.

36. Kalonas, R. (2002). *Subkultūros gidas: gotai*. Prieiga internetu: <<http://www.ore.lt/2002/04/subkulturos-gidas-gotai>>.
37. Lagergren, L. (2007). *Make Way for the Biker: Media and Swedish Motorcycle Culture*. Prieiga internetu: <http://ijms.nova.edu/March2007/IJMS_Artcl.Lagergren.html>.
38. Lange, Ch. M., Sletten, S. J.,(2002). *Alternative Education: A Brief History and Research Synthesis*. Project Forum, National Association of State Directors of Special Education,
39. Lawson, T. (2000). *Социология А - Я : словарь-справочник*. Москва: Правда.
40. Leliūgienė, I. (1997). *Žmogus ir socialinė aplinka*. Kaunas: Technologija.
41. Leonavičius, J. (2003). *Sociologijos žodynas*. Vilnius: Academia.
42. Liaudanskas G. – Svaras, Duoblys G. (2010). Jaunimo subkultūros (kitoniškumas) ir jų stereotipai. Seminaras policijos pareigūnams ir socialiniams darbuotojams/pedagogams. Alytus.
43. *Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas* (2011). *Valstybės žinios*.
44. Luobikienė, I.(1998). *Kultūra: sociologinės įžvalgos*. Kaunas: Technologija.
45. Liberienė, A. (2009). *Emo jaunimas įvedė naują madą – verkti*. Prieiga internetu: <http://gatve.delfi.lt/news/mada_ir_stilius/article.php?id=13759152>.
46. Lukošūnienė, V. (2014). *Mokėjimo mokytis kompetencijos raiška ir ugdymas(is)*. Daktaro disertacija, Socialiniai mokslai, edukologija (07 S). Vilnius: Lietuvos edukologijos universiteto leidykla.
47. *Lietuvos Respublikos Konstitucija*. (1992).
48. MacKean, R., Abbott-Chapman, J. (2011). *Leisure activities as a source on informal learning for older people: the role of community-based organisations*. Australian Journal of adult learning. Volume 51, Number 2, July.
49. Mažeikis, G. (2008). *Visuomenės subkultūralizacija ir alternatyvaus pilietiškumo raida*. Filosofija. Sociologija, T. 19, Nr. 1, p. 35-43.
50. *Internetinė enciklopedija*. (2011). *Hakeris*. Prieiga internetu: <<https://lt.wikipedia.org/wiki/Hakeris>>.
51. Martišauskienė, E. (2009). *Pedagogų požiūris į mokytojų kompetencijų raišką*. Acta Paedagogica Vilnensia.
52. Martin, R. A. (2003). *Paths of learning: an introduction to educational alternatives*. Preiga internetu: <http://www.ratical.org/many_worlds/PoL.html>.
53. Myers, D. (2002). *Psichologija*. Kaunas: Informatika ir poligrafija.
54. Mažeikis, G. (1999). *Fanzinai. Naujoji Romuva*. 2. Šiauliai.

55. Medzevičius, D. (2008). *Hip Hopo subkultūros edukaciniai ypatumai neformalaus ugdymo kontekste*. Magistro darbas. 07 S – Edukologija. Kaunas: Lietuvos kūno kultūros akademija. 28.
56. *Metalistai*. (2008). Druskininkų jaunimo užimtumo centras. Prieiga internetu: <<http://www.juc.lt/lt/11300210593864/>>
57. Miller, R. (2004). *Educational Alternatives: A Map of the Territory*. Prieiga internetu: <http://www.pathsoflearning.org/articles_Educational_Alternatives.php>.
58. Morley, R. E. (1997). *Alternative Education: A Way of Restructuring Education/Local Review Process*. Prieiga internetu: <<http://learningalternatives.net/wp-content/uploads/legacy/aewrelrp.pdf>>
59. Naidzinavičiūtė, G. (2011). *Baikerių subkultūros įvaizdžiai viešojoje erdvėje ir alternatyvi šios subkultūros reprezentacija*. Magistro darbas. 06 H - Komunikacija ir informacija. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.
60. Nekrašas, E. (2012). *Filosofijos įvadas*. 3-ioji patais. ir papild. laida. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras.
61. Nichols, D.(2005). *One Percenter: The legend of the outlaw biker*. MBI Publishing Company.
62. Petkevičiūtė, R. (2010). *Įkalinti vyriškumai Lietuvos nuteistųjų subkultūroje ir Lenkijos nuteistųjų podkultūroje*. Kultūra ir visuomenė. 1 (2): 147–170.
63. Rajeckas, V. (2004). *Pedagogikos pagrindai*. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.
64. Ramanauskaitė-Kiškina E. (2002). *Šiuolaikinės kultūros fenomenų tyrinėjimai*. Kaunas: VDU leidykla.
65. Ramanauskaitė-Kiškina E. (2004). *Subkultūra - fenomenas ir modernumas*. Kaunas: VDU leidykla.
66. Reed Kemp, M. (1989). *Independent Bikers: An Ethnography of a Biker Community*. Texas Tech University.
67. Rupšienė, L. (2007). *Kokybinio tyrimo duomenų rinkimo metodologija*. Klaipėda.
68. Rimkutė, J., Voločkiuk, I. (2001). *Įvadas į žmogaus socialinę raidą*. Kn. *Žmogaus socialinė raida*. Vilnius: Homo Liber.
69. Schouten, J., McAlexander, J. (1995). *Subcultures of consumption: An ethnography of new bikers*. Prieiga internetu: <<http://classes.bus.oregonstate.edu/winter-07/ba492/Subcultures%20of%20Consumption>>.
70. Šatūnienė, R. (2009). *Antikonformistinė filosofija kaip kūrybiškumo prielaida jaunimo (sub)kultūroje*. Mokslo taikomieji tyrimai Lietuvos kolegijose, Nr. 6.

71. Šatūnienė, R. (2009). Jaunimo subkultūrinės saviraiškos reikšmė socializacijos procese. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, 2(23). Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla.
72. Šatūnienė, R. (2014). Tarp modernumo ir postmodernumo: “subkultūros” ir “subkultūros nario” sampratų kaita teorijų ir empirinių tyrimų kontekste. *Sociologija* NR. 2, p.109-117.
73. Šemelytė, R. (2009). Jaunimo stiliai: mušti ar toleruoti? Prieiga internetu <<https://www.delfi.lt/gyvenimas/seima/jaunimo-stiliai-musti-ar-toleruoti.d?id=22264095>>.
74. Targamadzė, V. (2010) *Alternatyvi bendrojo lavinimo mokykla: mokyklos naratyvo kontūrai*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
75. *Tarptautinių žodžių žodynas*. (2013). Vilnius: Alma littera.
76. Thomas, C. (1997). *Alternative education*. Prieiga internetu: <<http://www.escambia.k12.fl.us/instres/alted/intro.html>>
77. Thompson, W. E. (2009). *Pseudo – deviance and the “new biker” subculture: hogs, blogs, leather, and lattes*. *Deviant Behavior*. 30(1), 89 – 114.
78. Tereškinas, A. (2004). *Tarp norminio ir subordinuoto vyriškumo formų: vyrai, jų seksualumas ir maskulinizmo politika šiuolaikinėje Lietuvoje*. *Sociologija*. Mintis ir veiksmas 3, p.28-38. Prieiga internetu: <http://www.ku.lt/sociologija/files/2004_nr.03.28-38>.
79. Tidikis, R. (2003). *Socialinių mokslų socialinių mokslų tyrimo metodologija*. Vadovėlis. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto leidykla. Unger, H. (1998). *But what if I don't want to go to college?* (2nd ed.). New York, Facts.
80. Valavičienė, N., Gaižauskaitė, I. (2016). *Socialinių tyrimų metodai: kokybinis interviu*. MRU.
81. *Valstybinė švietimo 2013-2022 metų strategija*. (2013). Vilnius: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija.
82. Vaitkevičius, J. (2008). *Savimi rūpintis, save pažinti*. In *Lietuvos pedagogikos mokykla istorijos vingiuose*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
83. Vasiliauskas, R. *Vertybių pedagogika*. Vilnius.
84. Vasiliauskaitė, Z., Lekavičienė, R., Antinienė, D., Almonaitienė, J. (2010). *Bendravimo psichologija šiuolaikiškai*. Vilnius: Alma littera.
85. Viteikatė, Ž. (2003). *Neformalios jaunimo grupuotės*. Prieiga internetu: <<http://www.straipsniai.lt/subkulturos/puslapis/11369>>.
86. Žiliukaitė, R. (2016). *Lietuvos visuomenės vertybių kaita per dvidešimt nepriklausomybės metų*. Monografija. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.

87. Žydzūnaitė, V., Lepaitė, D., Cibulskas, G., Bubnys, R. (2012). *Savaiminis mokymasis darbo aplinkoje: bendrosios kompetencijos vystymosi kontekstualumas*. Šiauliai: Šiaulių valstybinė kolegija.

INTERNETINIAI ŠALTINIAI:

1. Internetinė enciklopedija, (2011). *Subkultūros*. Prieiga internetu: <<http://lt.wikipedia.org/wiki/Subkult%C5%97>>.
2. *Savišvietos ir neformaliuoju būdu įgytų kompetencijų pripažinimas*. (2016). Prieiga internetu: <https://www.smm.lt/uploads/documents/tyrimai_ir_analizes/Savi%C5%A1vietos%20pripa%C5%BEinimas_GALUTINIS.pdf>.
3. *Užimtumo formos ir perkvalifikavimo galimybės vyresniame amžiuje*. (2014). Prieiga internetu: <<http://sidmc.org/msys/course/view.php?id=2>>.
4. *Lietuvos švietimo koncepcija*. Vilnius, 1992. Prieiga internetu: <<http://old.smm.lt/strategija/docs/srp/koncepcija/koncepcija1.htm>>.
5. *Valstybės švietimo 2013-2022 metų strategija* (projektas, 2012 08 07). Prieiga internetu: <http://www.smm.lt/uploads/documents/VSS_2013-2022_2013-08-23.pdf>.
6. *1991 m. birželio 25 d. Lietuvos respublikos švietimo įstatymas*. (2011). Nr. I- 1489. Nauja redakcija 2011 m. kovo 17 d., Nr. XI- 1281. Valstybės žinios. Nr. 38-1804. Prieiga internetu: <http://www.sac.smm.lt/images/file/e_biblioteka/Lietuvos%20Respublikos%20svietimo%20istatymas.pdf>.
7. *Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“* (2010). Valstybės pažangos tarnyba. Prieiga internetu: <<http://www.lietuva2030.lt/images/stories/2030.pdf>>.
8. *Europos Sąjungos pažangos strategija „ES 2020“*. Prieiga internetu: <<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:327:0011:0014:LT:PDF>>.
9. *Mokymosi visą gyvenimą švietimo politikos plėtojimas*. Tarpinė ataskaita. (2004). Europos komisijos švietimo ir kultūros generalinis direktoriatas. Švietimas. Prieiga internetu: <http://www.smm.lt/uploads/documents/es_parama/Iitarpineataskaita2007-03.pdf>.

ANALIZUOTI ŠALTINIAI:

1. <http://www.biker.lt/category/straipsniai>
2. <http://www.autoreviu.lt/portal/categories/19/1/0/1/article/9980/pirmoji-baikeriska-vaiku-svente>
3. <http://www.motomanai.lt/moto-forumas/moto-tema.990.html>
4. <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2010-07-23-greta-palubinskyte-susipazinkite-baikeriai/47967>).
5. <https://www.delfi.lt/veidai/muzika/baikeriai-nykstancios-rusies-draugija.d?id=22413978#/>
6. <http://baikeriai.freesevers.com/liudijimas.htm>)
7. <https://autobiznis.lt/moto-sezono-2018-uzdarymas-%E2%80%93-keli-pastebejimai>
8. <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/v-putino-baikeriai-pamyne-esmini-etikos-principa.d?id=67788902#/>

PRIEDAI

PRIEDAS NR. 1

Pusiau struktūruoto interviu klausimai:

1. Kokios mintys kyla, kai sakau baikeris?
2. Kokios mintys kyla, kai sakau baikeris be motociklo?
3. Ką Jums simbolizuoja, reiškia motociklas?
4. Kas tai yra - baikeris?
5. Kas baikeriui yra „teisinga“, „neteisinga“?
6. Ar yra „teisingų“ ir „neteisingų“ baikerių? Pakomentuokite.
7. Kas baikeriui yra svarbiausia? Kodėl?
8. Koks Jūsų požiūris į tai, kad visuomenėje vis dar vyrauja nuomonė, jog baikeriai agresyvūs ir pavojingi?
9. Kokia, Jums asmeniškai, yra vyraujančios griežtos struktūros, hierarchijos vertė baikerizmo kultūroje? Pakomentuokite?
10. Kaip baikeris turi atrodyti? Elgtis? Kodėl?
11. Kokios Jums yra svarbiausios baikerio elgesio taisyklės, kuriomis vadovaujiesi? Kodėl?
12. Kokias žinutes baikerio išvaizda, elgesys turėtų siųsti visuomenei? Kokia viso to reikšmė?
13. Kiek istorinio baikerio yra moderniajame baikerijoje? Ta prasme, kokios baikerizmo vertybės dar yra „gyvos“ šių laikų baikerizmo subkultūroje?
14. Kokios šiuolaikinio baikerizmo subkultūros (baikerizmo, baikerio, motociklininko) vertybės ir kaip išreiškiamos?
15. Kaip baikerizmas Jums padeda išreikšti save, savąsias vertybes, įsitikinimus?
16. Pakomentuokite, kaip baikerizmas ugdo asmenį (kokias asmenybės savybes ugdo, moralines vertybes diegia? Kokiais būdais? Kaip tai pasireiškia?)?
17. Ką, Jums asmeniškai, duoda buvimas baikeriu (yra kažkas, ką išmokote, supratote, išsiugdėte, gavote iš baikerių bendruomenės, baikerizmo)?
18. Gal yra kažkas, ką atradote būdamas baikeriu (ko neradote, negavote tradicinėse veiklose, bendruomenėje, visuomenėje)? Pakomentuokite.
19. Jei baikerizmas būtų mokykla, kokia ji būtų? Kokį žmogų ugdytų?
20. Ką Jums reiškia baikerizmas, buvimas baikerių subkultūros dalimi?
21. Kaip, apskritai, baikerizmas prisideda ar gali prisidėti prie teigiamos asmenybės augimo, formavimosi?
22. Įvardinkite, kokios Jūsų galva, yra teigiamos asmens savybės? Kodėl?
23. Galite įvardinti, kokie įvykiai, reiškiniai, ar bet kokie kiti dalykai nedaro garbės Lietuvos baikerių subkultūrai?
24. Kuo baikerių kultūra yra išskirtinė iš kitų?
25. Kuo gali didžiuotis Lietuvos baikerių subkultūra? Jūs, asmeniškai, būdamas jos dalimi?
26. Kuo gali būti (yra) naudingas, prasmingas, vertingas baikerizmas visuomenei, bendruomenei?
27. Kaip galėtų (o, gal jau tai vyksta) baikerių subkultūra prisidėti prie neformalaus neformalaus švietimo?